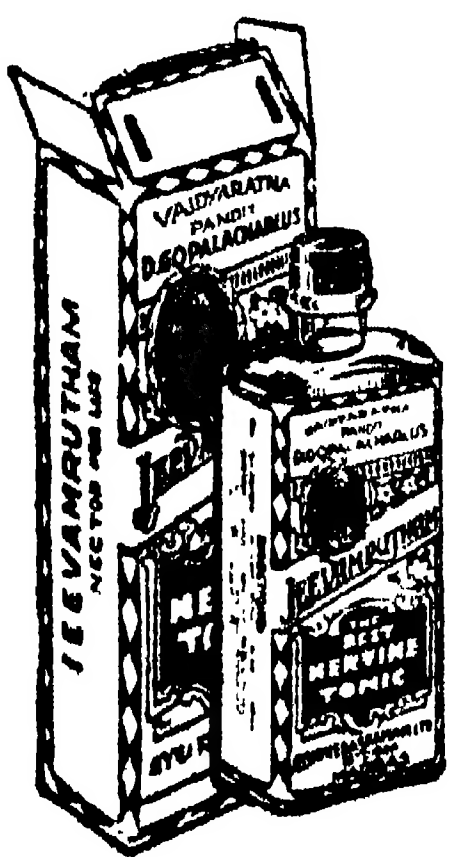

చిటు సింహమును
బోలిన శక్తినికు కలదా?

ఏల మీ జీవితములను దుర్బలముగను,
నిస్సారముగను గడపెదరు? చిరుసింహమును
బోలి సంపూర్ణోత్సాహవంతులుగ నుండ నేల
ప్రయత్నింపగూడదు? జీవామృతము మీకు
ఆశక్తి నొనంగును. దానిని నేవించుటచేత
ఉత్సాహము, శ్రేష్టమైన బలము, మంచి
కండపుష్టి, నరములకు పటుత్వము, వీర్య
వృద్ధి కలుగును. మీలోకలిగెడు మార్పుకు
మీరే ఆశ్చర్య మొందుదురు. నేడే ఈ
నేవింప ప్రారంభింపుడు.

★

జీవామృతం

కండపుష్టికి, వీర్యవృద్ధికి, జవనత్వములకు,
అన్ని మందుల షాపులలో దొరకును.

ఆయుర్వేదాశ్రమం లిమిటెడ్,
మదరాసు - 17.

రవి టాయ్లెట్స్ వారి నూతన సంవత్సర అభినందన ములతో

మీ అందమును, వర్చస్సును కాపాడుకొనుటకు,

రవి గ్లిసరిన్ సోపు, స్నో, హేరాయిల్ నే వాడుడు.

రవి గ్లిసరిన్ సోప్

రవి స్నో

రవి గ్లిసరిన్ సోపు: అన్ని కాలములలోను వాడతగినది. శరీరమును మృదువుగాను, కాంతిగను ఉంచును. ఆహ్లాదకరమైన పరిమళము గలది.

రవి వెజిటబుల్ హేరాయిల్: శరీరములను పెంపొందించి తుమ్మెద వలుపుతో శేషసౌందర్యమునకు తోడ్పడును. చక్కని సన్నని సువాసనతో పరిశరజనమునకు కూడా ఆనందము కలుగజేయును.

రవి స్నో: ముఖ వర్చస్సును కాపాడి విలాసమును పెంపొందించును.

సోల్ ఏజెంట్లు:

ది న్యూస్టార్ & కో

10, వైద్యనాథమొదలి వీధి. తండ్రియార్పేట. మద్రాసు - 21.

రవి విజిటబుల్ హేరాయిల్

మా అమ్మ ఎల్. జి. ఇంగువే

తెమ్మంది. అదే ఇవ్వండి.

ప్రతి ఇంటా తప్పక ఉండవలసినది ఎల్. జి. ఇంగువ.

LALJEE GODHOO & CO.,

8, PERUMAL MUDALY STREET,
SOWCARPET, MADRAS-1.

జనాభా సమస్యలు

జనాభా సమస్యలు
గ్రంథాలయం
నవీన్ పబ్లికేషన్స్
హైదరాబాద్

శ్రీ సూరంపూడి సీతారామ్

ప్రపంచంలో జనసంఖ్య పెరిగిపోతున్నందువల్ల ఆహార సంపదనత్వం చాలాక అశాంతి వ్యాపించగలదని మార్కుస్ ప్రపంచాన్ని హెచ్చరించి అప్పడే మాటయేదైనా తప్పిరాలు కావస్తున్నది. తరువాత ప్రచారంలోనికి వచ్చిన డార్విన్ పరిణామవాదంతో, మానవజాతికూడా పురాతనయుగాల జంతు పక్షి సంతతులవలెనే నాశనం కాగలదనే భీతి పాశ్చాత్య దేశాలలో ఉత్పన్నమయింది. సర్వదేశాలలోనూ వ్యాపించియున్న దారిద్ర్యం అశాంతికి హేతువౌతున్నది. గడిచిన ఏడైదవత్సరాలలో ప్రపంచం మొత్తం గమనిస్తే పారిశ్రామిక, వ్యావసాయక వ్యవస్థ సంపదనత్వంలో అనారంభం పెరిగినప్పటికీ ప్రపంచం మొత్తంలో నాలుగింట మూడుపంతులు ప్రజలు ఇంకా దారిద్ర్యభాగాలలో ముగ్గుతున్నాడే ఉన్నారు. ఈ దారిద్ర్యపీడిత ప్రజానీకంలో ఆర్థిక సంఖ్యామూల భారత దేశంలోనే ఉన్నారు. (ఆహార సంపద, వ్యవసాయములనుంచి వికారాజ్యము అభ్యర్థ్యం క్రింద 1943 లో హాక్ స్పింగ్స్ లో జరిగిన సమావేశానికి సమర్పించబడిన నివేదిక ఆధారం.)

శాస్త్రజ్ఞుల అంచనా ప్రకారం పందొమ్మిదో శతాబ్దం మొదటి పాతికేళ్లలో ప్రపంచ జనాభా నూరుకోట్లన్నది. ఇరవయ్యో శతాబ్దంలో 1920—30 మధ్య జనసంఖ్య పరిమాణం 200 కోట్లయింది. ఇరవై ఒకలో శతాబ్దం మొదటి పదేళ్లలోనే (ఈ లోగా పెద్దయెత్తున జనవినాశం సంభవించని పక్షంలో) జనాభా 800 కోట్లు పరిమాణం అందుకుంటుంది.

ప్రస్తుత జనసంఖ్య 220 కోట్లు దరిదాపులలో ఉన్నట్లు అంచనా వెయ్యబడింది. సారీనా జనాభా నూరింట 1½ వంతున పెరుగుతున్నది. అంటే సారీనా రెండున్నరకోట్లకు పైగా—కోటి (24 గంటలు) 70 వేలమంది చొప్పున పెరుగుతున్నదన్న మాట. ఇక్కడ జనాభా పెరుగుదల అంటే జననాలని అర్థం కాదు; జనన మరణాలు రెంటినీ లెక్కలోకి తీసుకోగా మిగిలే మొత్తం అది. జనాభా పెరగడమే కాదు, పెరుగుదల కేటూకూడా క్రమక్రమంగా పెరుగుతున్నందువల్ల ఇది ప్రపంచానికి తీరని సమస్యగా పరిణమించింది. (ఇక్కడ ఇచ్చిన లెక్కలకు జాతీయ హక్స్ లీ వ్యాసం ఆధారం.)

భారతదేశంలో కూడా జనాభాకృష్టి, ఆహారసంపద కొరత నేడు ప్రధానసమస్య లైనాయి. సుఖజీవనానికి కనీసావసరాలైన

సదుపాయాలు మధ్యతరగతినారికి కూడా అందుబాటులోలేవు. భారతదేశంలో దారిద్ర్యం సామెతప్రాయమయింది.

భారతదేశపు జనాభా 1931 లో (అంటే పాకిస్తాన్ వో సహా) 35 కోట్లు 80 లక్షలు. ఇది 1941 లో 88 కోట్లు 90 లక్షలకు పెరిగింది. ఇందులో 31 కోట్లు 90 లక్షలు ప్రస్తుత రిపబ్లిక్ ప్రాంతం లోనూ ఏడు కోట్లు పాకిస్తాన్ ప్రాంతంలోనూ ఉంది. 1949 లో అసగా దేశవిభజన అనంతరం రెండేళ్ళకి, ప్రభుత్వ అంచనాల ప్రకారం భారత రిపబ్లిక్ జనాభా 84 కోట్లు 60 లక్షలకు పెరిగింది. 1950—51, 1951—52 ప్రభుత్వ ఆహారశాఖ అంచనాల ప్రకారం భారత రిపబ్లిక్ జనాభా దాదాపు సంవత్సరానికి 40 లక్షల చొప్పున వృద్ధి చెందుతోంది.

1950—51 భారతప్రభుత్వ ఆహారశాఖ అంచనా ప్రకారం దేశంలో ఆహారసంపద నూరింట పదివంతులు కొరవగా ఉంది. 1952—52 అంచనాప్రకారం ప్రభుత్వ సేకరణ, నిమగ్నం, అమెరికా సప్లైలమూలంగా ఈ కొరత 8% కి తగ్గింది.

జనసంఖ్య వృద్ధిచెందుతున్న దనేది నిర్వినాదాంశం. దారిద్ర్యం నానాటికి అధికమాతున్నదంటే ముఖ్య కారణాలలో జనాభావృద్ధి ఒకటి అనేది కూడా అందినూ అంగీకరించబడయ్యే. ప్రపంచంలో అశాంతికి, సామాజిక విప్లవాలకూ దారిద్ర్యంకూడా ముఖ్య కారణమని గుర్తించబడింది. జనాభా పెరుగుదల సమస్యను ప్రభుత్వమూ సమాజమూ చూకరించి పరిష్కరించవలసిన అగత్యం కూడా గుర్తించబడింది. అయితే సమస్య స్వరూపం గురించి, పరిష్కార విధానాన్ని గురించి అనే కాభిప్రాయాలు ప్రచారంలో ఉన్నాయి.

మనదేశంలో దారిద్ర్యానికి హేతువున ఈ అధిక జనసంఖ్య సమస్య యధార్థ స్వరూపాన్ని అవిగాహన చేసుకోడానికి, ఏన్నెన్ని రీతుల ఇది సంభవమాకో గమనించి వారి దృష్ట్యా ప్రస్తుత పరిస్థితుల్ని పరిశీలించడం సులువైన పద్ధతి. ఇందుకుగాను దాడి డిస్ట్రీట్ నిదర్శనాన్ని మనకి అనుకూలంగా మార్చుకుని వినియోగించుకోవచ్చును.

ఆహార సంపదవృద్ధి, జనాభా పెరుగుదలనూ ఒకే రైన్ వాడ నడుస్తున్న రెండు రైళ్ళుగా భావించుకోవాలన్నాడు దాడి డిస్ట్రీట్. ఒకే దిక్కుగా ఈ రైళ్ళ పయనిస్తున్నాయంటే అర్థం ఆహార వస్తూ తృప్తి, జనాభాకూడా వృద్ధిచెందుతున్నాయన్న మాట. వృద్ధి గమ

నంలో ఒకరైలు కొంతమేర ముందు మరొకటి నెనుకా ఉంటున్నాయి. అవసరమైన దానికంటే ఎక్కువగా ఆహారం ఉత్పత్తి చేసే ఉత్తరమెరికా, ఆస్ట్రేలియాల సందర్భంలో ఆహారం అనే రైలు జనభా అనే రైలుకంటే ముందుగా ఎక్కువ వేగంతో పరిగడుతున్నది. మనదేశంలో జనభా అనే రైలు ముందు పరిగడుతోంది. ఆహారం అనే రైలు వెనకపడిందనుకోవాలి, స్థూలంగా ఉన్న పరిస్థితినిబట్టి. అయితే దుర్భిక్షానికి హేతువులు అనేక రీతుల ఉండవచ్చు. ఎన్నిరీతుల సంభవమో ఇప్పుడు సులువుగా వివరించుకోవచ్చు.

1. ఆహారం అనే రైలు బొత్తిగా సత్తువచాలక వెనకబడిపోయి మెల్లిగా జేరుతుంటే జనభా అనే రైలు ముందు వేగంగా పెరుగుట్టుకూ ఉంటుంది. లేదా,

2. ఆహారం అనే రైలు వేగం హెచ్చించగలిగి ఉండి కూడా భిక్షించి జేరుతూ ఉంటే జనభా అనే రైలు ఆగమండా వేగంగా పరుగుట్టుకూ ఉండవచ్చు.

3. ఆహారం వేగంగానే ముందుకు పోగలిగినప్పటికీ ప్రజల కొనుగోలుశక్తి క్షీణించిపోయినందువల్ల ఇంజనలో ఆవిరి వృధా పోయి వేగంగా పోకుండా ఉన్నందువల్ల జనభాని అందుకోలేకపోతూ ఉండవచ్చు.

ఈ మూడురీతుల హేతువుల్ని వివరించాలంటే ఈక్రింది విధంగా ఉంటుంది.

1. ఆహారవస్తూత్పత్తిని ఎంతగా వృద్ధిచేయడానికి యత్నించినా, సహజసంపదని ప్రాప్తిగా వినియోగించినా జనభాకి గాని పెరుగుతున్న జనభాకి గాని చాలని పరిస్థితి ఇది. సహజసంపద మితంగా ఉన్నందువల్ల ప్రభుత్వం కాని ప్రజలు కాని పెట్టుబడుదారులు కర్షకులు కలిసి సహకరించి కృషిచేసినప్పటికీ జనభాకి చాలదని దీని అంతర్యం. ఇది భారత దేశంలో ఇదమితమని తేల్చబాలని అంకంగా ఉండిపోయింది.

2. జనభా అంతనీ పోషించగల ఆహారాన్ని పండించగలది మన దేశం అని అనేకుల అభిప్రాయం. ఇది కాదని నిరూపించడం కష్టమే. అయితే జనభా పెరిగిపోతున్నందువల్ల పాతికేళ్ళ తరవాత కూడా మన సంపదను భూమినుండి పొందుకోడం చేతనయితే సరిపోతుందని చెప్పగలమా?

3. దేశంలో యధార్థానికి సరిపడినంత ఆహారం ఉన్నప్పటికీ ఇతర ఆర్థికాభివృద్ధిలేక నిరుద్యోగంవల్ల ప్రజలకు కొనుగోలు శక్తి లేకపోతున్నదనీ, అందువల్లనే దారిద్ర్యం వ్యాపించిందనీ దీని అర్థం. లేదా సరిపడినంత ఆహారాన్ని పండించగల తాను తున్నప్పటికీ, ప్రజలకు పెట్టుబడిలేక ఉత్పత్తి కావడం లేదనీ, ఉత్పత్తి చేయగలిగి ప్రజలకు కొనుగోలుశక్తి అనేవి ఉంటే దారిద్ర్యమనేదే ఉండిదని కూడా మరొక విధంగా చెప్పకోవచ్చు.

ఈ పరిస్థితులలో ప్రస్తుతం భారత దేశం స్థితిదీనికి సరిపోలుతున్నదో తెలుసుకోడానికి ప్రస్తుత స్థితిగతుల్ని పరిశీలించాలి.

జనాభా పెరుగుదలను నిరోధించడమేకాక ప్రస్తుత సంఖ్యను కూడా తగ్గిస్తే కాని ఆహారసమస్య తీవ్రమాపం దా సంఘటివనం అరణ్యజీవనప్రాయమైపోగలదనీ, ప్రపంచంలో వస్తుసంపద ఇంతటి జనాభాకు చాలదనీ ఒక వాదం ఉంది. ప్రక ఇచ్చిన సహజసంపదను సద్వినియోగం చేసుకున్నట్లయితే ఇకంటే ఎక్కువ జనాభా సుఖప్రదమైన జీవనం గడపడానికి కాళి మున్నదని మరొకవాదం ఉంది. ఈ రెండు వాదాల మధ్యేమార్గాన కల వాదాలు ఇంకా ఉన్నాయి.

కాగ్నలో యూనివర్సిటీకి చెందిన పియర్సన్, హార్వ అనే ఇద్దరు ప్రాధానర్థ అంచనా ప్రకారం ప్రపంచంలో లభించవస్తుసంపద మొత్తం 100 కోట్లమంది జనాభాకిమాత్రం సపోతుంది. అంటే జనాభా పెరుగుదలని ఆరికట్టడంలో కా మొత్తం ఇప్పుడున్న 220 కోట్లమంది అంతరిస్తే కాని ప్రజలకు సుఖజీవనం అసంభవమని వీరి అభిప్రాయమన్నమాట. జనాభా పెరుగుదలకి వైద్యసదుపాయం కూడా ఒక కారణమని విలియమ్ నాష్ అభిప్రాయం. వైద్యసదుపాయం లభిస్తున్నందువల్ల మరెరియా మొదలైన వ్యాధులవాతబడి చనిపోవలసిన అనేక లక్షలమంది మిగిలిపోతున్నారట. వ్యాధులూ, కరువులూ మొదలైనవి జనాభా పెరుగుకుండా కాపాడ్డానికి ప్రకృతిచేసిన సహజసౌకర్యాలని నాష్ భావన.

అమెరికన్ విదేశాంగ శాఖవారి (1949) అంచనాలప్రకారం ప్రపంచ జనాభాలో ప్రతి ఒక్కరికీ ఆహారం లభించాలంటే, ప్రతిమనిషికోసమూ కనీసం 2½ ఎకరాల భూమిలో ఆహారంపండించబడాలి. కాని ప్రస్తుతం సాగవుతున్న భూమి తలకు ఎకరంకంటే కొద్దిగా తక్కువుండే. అంటే ఇప్పుడు సాగవుతున్న భూమికంటే రెండున్నర రెట్లు సాగుకావలసిన అవసరం ఉందన్నమాట. ఇది ప్రస్తుతం అసాధ్యమని వేరే చెప్పనక్కరలేదు. కొత్తగా ప్రాజెక్టులవల్ల సాగు కిందికి తీసుకురాబడుతున్న భూమికంటే, వ్యాపారావసరవస్తువులను, పరిశ్రమల కవసరమైన వస్తువులను పండించడం కోసం ఆహారధాన్యాలను మానుకుంటున్నది, భూసారక్షయంవల్ల తగ్గిపోతున్నది, చవుడు బారిపోతున్నది, వ్యవసాయవిధానంలోని దోషాలవల్ల నష్టపడుతున్నది, వరదలు మొదలైనవానివల్ల పంటలకు సంభవిస్తున్న నష్టమూ మొదలైనవి అధికంగా ఉన్నాయని ఆహారవ్యవసాయ విషయక సంస్థ (Food And Agriculture Organisation) 1951 లో హెచ్చరించింది. ఎప్పటికప్పుడు అడవులను కొట్టివేస్తున్నందువల్ల అనావృష్టి సంభవిస్తున్నదని ప్రభుత్వాలు గుర్తించాయి. ఆహార వస్తూత్పత్తిని వృద్ధిచెయ్యడానికి వివిధదేశాలలో జరుగుతున్న కృషిని బట్టికాని, ప్రస్తుత సదుపాయాలప్రకారం ఇంకా వృద్ధిచెయ్యడానికి గల అవకాశాలనుబట్టిగాని ఎంతవరకూ ఆహారవస్తువులను ఉత్పత్తిచెయ్యగలమా గమనించినట్లయితే, అది కూడా 1% రేటున వృద్ధిచెందుతున్న జనాభాకి చాలదని అంచనా వెయ్యబడింది. (విలియమ్ వాగ్ బి గ్రంథం Road to Survival).

ప్రపంచంలోని వస్తుసంపదను సక్రమంగా వృద్ధిపరచి, అందరికీ అందుబాటులోకి తెచ్చినట్లయితే చాలకపోదనేవారిలో కమ్యూ

నిష్ఠలు ముఖ్యము. వీరి అంచనాల ప్రకారం మొత్తం భూమిలో నూరింట 30 వంతులు సాగుకి అనువుగా ఉన్నప్పటికీ నూరింట పది వంతులే సాగువుతున్నది. ఇందులో కూడా నూరింట వాలుగు వంతులే ఆహారధాన్యాల ఉత్పత్తికి వినియోగించబడుతున్నది. (యమ్. ఇర్విన్, వ్యాసం ఆధారం) ఆస్ట్రేలియా, దక్షిణమెరికా లలో మొత్తం నూరింట 1½ వంతుల భూమి మాత్రమే సాగు చేయబడుతున్నది, ఉత్తర అమెరికాలో ఆహారవస్తూత్పత్తి అవసరాని కంటే మరి అధికంగా ఉన్నందువల్ల ప్రభుత్వాలకు అది పెద్ద సమస్యగా పరిగమించింది. ఉత్పత్తి పెరిగినందువల్ల ధరలు పడి పోయి రైతులకు నష్టం సంభవించుకుండా కాపాడటాకోసం అమెరికన్ ప్రభుత్వం 1950 లో 400 కోట్ల డాలర్లు వెచ్చించి అదనపు ఆహారాన్ని కొని, విదేశాలకు లాభానికి కొంత నష్టానికి కొంత అమ్ముగా మిగిలినవానిని ధ్వంసం చేసింది. దీనినిబట్టి ఆహారాన్ని ప్రజలకు సరఫరా చేయడానికి గల లోపాలమూలంగా ఆహారం చాల దుర్లభం గాని కొరతవుతున్న దనుకోవడం పొరపాటని ఇర్విన్ వాదం.

కమ్యూనిస్టు కార్యక్రమాలవల్ల దారిద్ర్యం తీరిపోదని ఒక వాదం ఉంది. దేశంలో అతి భాగ్యవంతులూ అతి దరిద్రులూ ఉన్నారేకాని అతి భాగ్యవంతులు మిషిగి ఆవసరమైన దాని కంటే అధికంగా ఎవరూ ఆహారాన్ని ఖర్చుచేయరు. అతి భాగ్య వంతుల భాగ్యతకియింపల్ల ఉత్పత్తి అయిన ఆహారం నీళ్ళపాలు కావడంలేదు; వీరి భాగ్యతకియం ఇతరుల కొనుగోలు కిక్కిరించడానికి హేతువు కావచ్చును. వీరి ధనవ్యయం ఆహార వస్తూత్పత్తికి వెచ్చించడానికి బదులు విలాసవస్తువుల సేకరణకు వినియోగపడుతూఉంపవచ్చును. అందువల్ల భాగ్యవంతుల భాగ్యాలను ప్రభుత్వం ఆక్రమించి దేశసంపదనంతనీ సమానంగా ప్రజలందరికీ పంచిపెట్టినంతమాత్రంచేత ఆహారవస్తువుల కొరత తీరదు.

అయితే ఈ భాగ్యవంతుల భాగ్యాన్ని ప్రభుత్వం లాక్కుని ద్రవ్యాన్నీ ప్రజల కృషినీ వ్యవసాయాభివృద్ధికి నిటపడుపాగా నికి వినియోగించినట్లయితే ఎంతవరకూ ప్రజల ఆహారాన్ని వృద్ధి చేయవచ్చునోదీ వివాదాంశం. భారతదేశంవంటి సహజ సంపన్నమైన దేశంలో ప్రజలకృషినీ ద్రవ్యాన్నీ ప్రాజెక్టుల నిర్మాణానికి వ్యవసాయానికి వెచ్చించగలిగినట్లయితే ఇంతగాక మరింత జనాభాను పోషించవచ్చుననే విశ్వాసం అనేకులకున్నది. ఈసాధు ప్రాజెక్టుల నిర్మాణం భారతప్రభుత్వానికి కష్టమవుతున్నదంటే, గోదావరిపైన ప్రాజెక్టు నిర్మాణాల్ని తప్పుకోనైనారేకవాకున్నారంటే కారణం అర్థికలోపమే.

భారతదేశంలో పరిస్థితిని గమనించినట్లయితే నిరాశకు అంతగా తావు కనపడదు. ఇక్కడ కూడా రెండు విధాలైన అభిప్రాయాలు లున్నాయి. పరాయి పరిపాలనలో దేశసంపద కొల్లగొట్టబడినందువల్ల దారిద్ర్యం విపరీతంగా వ్యాపించినదే గాని దుర్భిక్షం నివారణ సాధ్యమేనని కొందరి అభిప్రాయం. ప్రజలందరికీ కాక పోయినా కనీసం నూరింట 30 వంతులకు వృత్తి లభించినట్లయితే, వ్యవసాయంపైన ఆధారపడిన వారిలో కొంతమందిని పరిశ్రమల

అభివృద్ధికి పారిశ్రామిక వస్తూత్పత్తి వృద్ధికి వినియోగించినట్లయితే చాలినంత ఆహారం, ప్రజలకు కొనుగోలుకీ లభించగలవని స్వాతంత్ర్యానికి పూర్వం కాంగ్రెస్ నాయకులు అభిప్రాయపడ్డారు.

1950 లో ప్రపంచ ఆహారపరిస్థితిని అమెరికన్ ప్రభుత్వ ఆహారశాఖ స్థూలంగా సమీక్ష చేస్తూ భారతదేశంలో జనాభా తగ్గనంతవరకూ ఆహారాన్ని దిగుమతి చేసుకోకతప్పదనీ, వ్యవసాయంలో మరింత నైపుణ్యం నేర్పితే గాని దేశ ఆర్థికస్థితి చక్కబడే అవకాశం లేదనీ తెలియపరిచింది.

ప్రాఫెసర్ విల్ ఓ అంచనాల ప్రకారం 1918-14 మొదలు 1935-36 వరకూ భారతదేశంలో జనాభా సాలీనా 1% వంతువ పెరిగింది. వ్యవసాయకసంపద ఈకాలంలో 0.65% మాత్రమే పెరిగింది. అంటే ఆహారసంపదవృద్ధికంటే జనాభా పెరుగుదల చాల అధికమని విల్ అభిప్రాయం. 1900 మొదలు 1934 వరకూ అంచనాల ప్రకారం అదనంగా సాగులోకి తీసుకురాబడిన భూమి 11% అయితే జనాభా మొత్తం 21% పెరిగిందని ప్రాఫెసర్ గ్యాన్చండ్ వ్రాశాడు. కాని డా॥ థామస్ అంచనాలు ఇందుకు విరుద్ధంగా ఉన్నాయి. 1920-21 నించి 1935-36 వరకూ జనాభా మొత్తం 15% పెరిగితే, వ్యవసాయక సంపద 21% పెరిగిందనీ, పారిశ్రామికసంపద 167% పెరిగిందనీ డా॥ థామస్ అంచనా. అంటే వాస్తవంగా జనాభాకంటే సంపద అధికంగా వృద్ధిచెందిందన్నమాట. దీనినిబట్టి జనాభా పెరుగుదలకు తట్టుకోడానికి తగిన అవకాశాలు భారతదేశంలో ఉన్నాయని వీరి అభిప్రాయం.

భారతప్రభుత్వం నియమించిన ట్నమపరిస్థితి విచారణ సంఘం (వుడ్ హెడ్ కమిటీ) ప్రస్తుత సంపదభివృద్ధి అవకాశాలను గమనించినా పెరుగుతున్న జనాభాకు బోత్తిగా చాలదని అభిప్రాయపడింది.

భారతదేశ పరిస్థితులను గమనించినట్లయితే రెండు ముఖ్య అంశాలు అందరికీ కనపడతాయి. 1. గడిచిన ఇరవై ముప్పై ఏళ్లలో పరిస్థితుల్ని చూస్తే జనాభా పెరుగుదలకు తగిన భూమి అదనంగా సాగులోకి రావడంలేదు. ఏడాదికి కనీసం నలభైలక్షలమంది చొప్పున రిపబ్లిక్ లో జనాభా పెరుగుతోంది. అంటే ప్రతిఏడాది 6 లక్షల టన్నుల చొప్పున అవసరం హెచ్చుతున్నదన్నమాట. దేశంలో దాదాపు 12½ కోట్ల ఎకరాల భూమిని అదనంగా తీసుకు రావచ్చునని భారతప్రభుత్వం (1948) అంచనావేసింది. కాని 1948-49 మొదలు 1949-50 వరకూ మూడుసంవత్సరాలలో ఆహారోత్పత్తి వృద్ధికార్యక్రమంక్రింద మొత్తం 1 లక్ష 88 వేల ఎకరాలను మాత్రమే అదనంగా సాగులోకి తీసుకురాగలిగారు.

2. ప్రభుత్వం ప్రత్యేక కార్యక్రమాలు ప్రారంభించి కొన్ని కోట్ల రూపాయలు వెచ్చించినప్పటికీ 1951 లో అంచనాలు చూసేసరికి 1949, 1950 సంవత్సరాలలోకంటే ఆహార వస్తువులను పండించే భూమి 87000 ఎకరాలు తగ్గింది. దీనికి కారణం వ్యాపార పారిశ్రామిక వస్తూత్పత్తికోసం భూమిని అధికంగా సాగులోకి తీసుకురావడం.

భారతప్రభుత్వం తయారుచేసిన పంచవర్ష ప్రణాళికలో పెద్ద ప్రాజెక్టుల ద్వారా అదనంగా భూమి సాగులోకి తెచ్చి ఆహార వస్త్రాల్పత్తిని వృద్ధిచేయడానికి నిర్ణయించబడింది. అయితే ప్రణాళిక అయిదేళ్ళ అనంతరం గాని స్వయం సమృద్ధత లభించదని ప్లానింగ్ కమిషన్ ముందుగానే హెచ్చరించింది. ప్రాజెక్టులలో చాలవరకూ 1956 తరువాత చాలకాలానికి కాని పూర్తికావు. కొన్ని ప్రాజెక్టులవల్ల ఈలోగానే అదనంగా భూమి సాగులోకి తీసుకువచ్చినా, రెండో పంటకు అదనంగా నీటిని సరఫరా చేయడానికి వీలున్నప్పటికీ, వీనిమూలంగా వృద్ధి కాగల ఆహారంతో స్వయం సమృద్ధత సిద్ధించదు. 1950—51 లో దేశంలో పంట అంచనా 5 కోట్ల 37 లక్షల టన్నులు. 1955—56 కి, అనగా ప్రణాళిక ఆఖరుకి పంట 6 కోట్ల 16 లక్షలకు పెరుగుతుంది. కాని మొత్తం 75 కోట్ల టన్నులు ఉత్పత్తి అయేవరకూ అవసరాలు తీరవని ప్లానింగ్ కమిషన్ అభిప్రాయం. ఎంతవరకూ ఉత్పత్తిని వృద్ధిపరచడానికి వీలుంటుందో గమనించి, మొత్తం 2%, 3% తరిధాన్యం లోటు గాక తప్పదని ప్లానింగ్ కమిషన్ హెచ్చరించింది. ఈ లోటుమేరకి గోధుమపంటను వృద్ధిచెయ్యడానికి (రెండో పంచవర్ష ప్రణాళిక సమయానికి మాత్రమే) వీలుంటుందని అంచనా వేసిందనువల్ల బియ్యంపైన ఆధారపడేవారు కొంత గోధుమవాడకం కూడా అలవరించికోవలసిన అగత్యం కలుగుతున్నదని ప్లానింగ్ కమిషన్ నివేదించింది.

ప్రభుత్వం తలపెట్టిన పెద్దపెద్ద ప్రాజెక్టులు పూర్తయి అనుకున్న విధంగా ఫలించినట్లయితే 1956 కి కాకపోయినా, తరువాత కొన్నేళ్లకయినా ఆహారవస్తువుల కరువు తీరిపోగలదని ప్లానింగ్ కమిషన్ అభిప్రాయపడుతున్నది.

అయితే ఈ అంచనాలన్నీ ప్రజలందరికీ చాలీచాలని ఆహారం కామామను 8 కోట్ల ప్రమాణాన్నిబట్టి నుడించినవి. పాశ్చాత్యుల ప్రమాణాల్నిబట్టి కనీసం 19 కోట్ల చొప్పున ఆహారం చెకూర్చాలంటే చాలినంతగా ఉత్పత్తి చేసుకోవడం కష్టమేనని పించక మానదు. అందువల్లనే ప్లానింగ్ కమిషన్ నిర్ణయాలలో ప్రజల కొనుగోలుశక్తి దేశీయవస్తుసంపదలను వృద్ధిచేయడం ప్రధానలక్ష్యంగా పరిగణించబడింది.

మొత్తంమీద భారతదేశంలో కనీసం పదేళ్ళవరకైనా జనాభాకి చాలినంత ఆహారం లేదనే పరిస్థితికి సమ్మతించవలసివస్తున్నది.

ప్రపంచ జనాభాసమస్యను వివరిస్తూ ప్రొఫెసర్ ప్లాగర్ ఎప్పడో భవిష్యత్తులో వస్తూత్పత్తిని వృద్ధిచేసి అందరికీ అవస్తు సంపదను అందుబాటులోకి తేగల సామాజిక ఆర్థిక రాజకీయ సంస్కరాలను ప్రవేశపెట్టి సమస్యను పరిష్కరించవచ్చునని చెప్పడంవల్ల ప్రయోజనం లేదన్నాడు. ఇప్పుడున్న పరిస్థితుల్నిబట్టి ఆహారవస్తు సంపద వృద్ధి కావలసిన అగత్యాన్ని ప్రజల కొనుగోలు శక్తిని వృద్ధిపరచవలసిన అగత్యాన్ని భారతప్రభుత్వం గుర్తించి తత్పరం పంచవర్ష ప్రణాళికను నిర్ణయించింది.

అయితే జనాభాసమస్య అనేది అన్ని దేశాలకూ ఒకరిదిగా లేదు. ప్రొఫెసర్ ప్లాగర్ ఈ సందర్భంలో దేశాలను రెండు

రకాలుగా విభజనచేశాడు. 1. జనన మరణాల తగ్గుదలవల్ల జనాభా పెరుగుదల సమస్య లేని దేశాలు - ఇవి ఉత్తరమెరికా, బ్రిటన్, జపాన్, పశ్చిమయూరప్, దక్షిణమెరికాలో బ్రెజిల్ మొదలైన కొన్ని దేశాలు. 2. జనన మరణాలు అధికమై జనాభా పెరుగుదల వల్ల కూడా బాధపడేదేశాలు. ఇవి భారతదేశం, చీనా, ఈజిప్టు, ఇండోనేషియా, తూర్పు యూరప్, మొదటి తరగతి దేశాలలో ఫ్రాన్స్, ఆస్ట్రీయా, ఆస్ట్రేలియాలలో జనాభా తగ్గుతున్నందువల్ల దేశరక్షణపై న్యాయలోసంకొని పారిశ్రామిక వ్యావసాయక కృషికి గాని తగినంత బలగం చాలడంలేదు. ఫ్రాన్స్ లో ముఖ్యంగా సంతాన నిరోధవిధానమే ఇందుకు కారణమని చెప్పబడుతున్నది. ప్రజల జీవన విధానంలోకూడా వాదావు ఈ రెండురకాల విభజనను బట్టే హెచ్చుతగ్గులు కనబడతాయి. ఉత్తరమెరికా పశ్చిమ యూరప్, జపాన్ లలో ప్రజల జీవన సదుపాయాలు అధికం. మిగిలిన దేశాలలో సర్వత్రా దారిద్ర్యం తాండవిస్తున్నది.

దక్షిణమెరికా, ఆఫ్రికా, ఆస్ట్రేలియాలలో ఇంకా అనేక లక్షలమంది ప్రజలు సుఖజీవనం గడపడానికి అవకాశం వున్నది. కాని ఆయా దేశాలలో వలస తేర్పురుదుకున్న శ్వేతజాతులవారి జాతి తారతమ్య వైఖరివల్ల అధిక జనసంఖ్యవల్ల బాధపడుతున్న దేశాలయిచి ప్రజలు వలస వెళ్ళడానికి వీలులేకపోతున్నది.

జనాభాసమస్య పరిశీలనలో దేశీయ వస్త్రాల్పత్తితోపాటు వ్యక్తిగతమైన ఆర్థిక సమస్యనూ, ప్రజారోగ్యం, సామాజిక జీవనంపైగల ప్రభావాలను కూడా ప్రధానమైనవిగా పరిగణించాలి. భారతదేశంలో పరిస్థితుల్ని పరిశీలించినట్లయితే, ఇవంత ప్రధానమైనవో తేటపడుతుంది. కుటుంబంలోని వ్యక్తులందరూ సంపాదనపరులైనప్పటికీ కావలసిన ఆహారసామగ్రిని నీకరించలేని కార్మిక కర్షక జనులే కాక ఒక్క సంపాదనపరునిపైన కుటుంబమంతా ఆధారపడుతున్న మధ్య తరగతి ప్రజలు కూడా అకలికి నుర్రారు. నిత్యజీవనంలో కనీసావసరాలు మధ్య తరగతి ప్రజలకు కూడా కరువౌతున్నాయి. ముఖ్యంగా దుస్తులు, నివాసాలు, విశ్రాంతి మొదలైనవి సుఖజీవనానికి యోగ్యమైన రీతిని సమకూరడం లేదు. ఇదేరీతిగా పైన చెప్పబడిన రెండో తరగతి (పేద) దేశాలలో కూడా జనాభా సమస్య వ్యక్తిగత జీవన సదుపాయాలకు కరువు తెచ్చిపెడుతున్నది.

జనాధిక్య సమస్య పరిష్కారానికి నూచింపబడిన మార్గాలలో ప్రస్తుతం ఆచరణసాధ్యమైన వేటి కనపడవు. ఇందుకు ముఖ్య కారణం జాతిభేదాలని చెప్పకతప్పదు. ఇది నివారణయిన పక్షంలో, చాలవరకు అధిక జనసంఖ్యగల దేశాలనుండి అల్ప జనసంఖ్యగల దేశాలకు వలస విర్రాటుచేయడం ద్వారా అధిక వస్త్రాల్పత్తికి, వస్తుసమృద్ధి అందరికీ అందుబాటులోకి తీసుకరావడానికి అవకాశం కలుగుతుంది. కాని అల్ప జనసంఖ్య గల దేశాలు పాశ్చాత్యుల అధీనంలో ఉన్నంతవరకూ ఇది సాధ్యపడదు. జాతి భేదాలకు అతీతమైన స్వాతంత్ర్యవ్యవస్థ ఆదేశాలకు చిక్కినప్పుడు కొంతైనా సమస్య పరిష్కరించబడవచ్చును. అప్పుడైనా వలస వెళ్లవలసిన శ్వేతేతరజాతులవారు పెట్టుబడికి అవసరమైన ద్రవ్యబలాన్ని, యంత్రనిర్మాణ వైపునాన్నీ, భారీయంత్ర పరిశ్రమ

లను నడుపగల విజ్ఞానాన్ని అవసరమొనరించిన అగత్యం ఉంటుంది. అంటే శ్వేతజాతులకూ శ్వేతేతరజాతులకూ మధ్య సంబంధ కాంధవ్యాలు పూర్తి మారిపోయినప్పుడు కాని ఇది సాధ్యపడదు.

కలస విధానం సాధ్యపడనంతవరకూ ఏదేశాని కా జేకెం ఈ సమస్యను పరిష్కరించుకోవడం అవసరమాతుంది.

జనాభా సమస్యను పరిష్కరించడానికి సమస్య స్వరూపాన్ని, సంబంధించిన ప్రమాదాన్ని గుర్తించి సంతానోత్పత్తిని తగ్గించడానికి నిగ్రహం అలవదుచుకోవడం అవసరమని మూర్తన్ ఆశించాడు. మూర్తన్ వాదాన్ని అంగీకరించినవారిలో తగు వాత చాలమంది నిగ్రహం అనేది మానవులకు సులభసాధ్యంకాదనీ, సాధ్యమైనప్పటికీ వ్యక్తుల మన ప్రత్యేకతలలో విచిత్ర లక్షణాలున్నాయిన్నమై సమాజ శ్రేయస్సుకు విరోధంగా పరిణమించగలవని వాదించారు. అందువల్ల నిగ్రహంతో నిమిత్తంలేకుండా కృత్రిమ సాధనాలవల్ల సంతానోత్పత్తిని నిరోధించాలని వీరు ప్రచారంచేశారు. ఈ వాదాన్ని నియోమూల్టాషియ నిజమ్ అన్నారు.

సంతాన నిరోధానికి కృత్రిమ సాధనాల నువ్వయోగించి జనసంఖ్యలో పెరుగుదలను ఆరికట్టిన నివర్తనం ఫ్రాన్స్ లో కనపడుతుంది. 19 వ శతాబ్దం అంతిమ సంవత్సరాలనుండి ప్రారంభమైన ఈ సాధనాల ప్రయోగం వల్ల ఫ్రాన్స్ లో జనాభా పెరుగుదల ఆరికట్టబడింది. అంతే కాదు, యుద్ధాలవల్ల అపార జననాశనం సంభవించిన కారణంగా జనసంఖ్యలో ఏటేటా తగ్గుదల కనపడింది. గెండ్ ప్రపంచయుద్ధం అనంతరం ఫ్రాన్స్ లో వైద్యక బలాభివృద్ధి, పారిశ్రామిక వ్యావసాయక వృద్ధి అవసరమైన బలం కొరవడింది. జనాభా పెరగవలసిన అవసరం పెద్దసమస్యగా పరిణమించింది. అయితే ఫ్రాన్స్ సమాజ జీవనంలో స్త్రీ పురుషులకు సంతాననిరోధ పరికరాల వినియోగం అభ్యాసమై స్థిరపడినందువల్ల ఇప్పుడు జనసంఖ్యను వృద్ధిపరచవలసిన అగత్యం వ్యక్తిగతజీవనంలో పరిగణించబడ్డంతేదు. సంతాన నిరోధం అవసరమైన దేశాలలో సమాజజీవన విధానమూ ప్రజల ఆభిమతమూ సంతాన నిరోధానికి విరుద్ధంగా ఉండగా, సంతానోత్పత్తి వృద్ధి అవసరమైన ఫ్రాన్స్ లో ప్రజల ఆభిమతం ఇందుకు విరుద్ధంగా ఉండడం చిత్రంగా కనపడుతుంది.

భారతదేశంలో జనాభాకృత సమస్యను మూడు అంశాలుగా పరిశీలించవచ్చును.

1. దేశీయార్థిక సమస్య.
2. నైతిక సమస్య.
3. వ్యక్తిగతమైన సమస్య.

1. భారతదేశంలో వ్యావసాయక పారిశ్రామికాభివృద్ధికి అపారమైన ఆవకాశాలున్నాయని అందరూ అంగీకరించిన విషయము. నేటి పరిస్థితిలో జాతీయార్థిక మూత్రాలనుబట్టి చూస్తే పారిశ్రామిక రంగము, వ్యవసాయ రంగము పరస్పర విరుద్ధంగా కన్పిస్తున్నాయని కాక మరొకటి అన్నారు.

వ్యవసాయంపైన ఆధారపడే జనం అత్యధికంగా ఉన్నాడు వట్టణాలలో వృత్తిదొరకక దారిద్ర్యంతో బాధపడేవారు అనేకులున్నారు. సాగవుతున్న భూమిని అంటిపెట్టుకున్న జనం 1911లో దాదాపు పదికోట్లమంది ఉన్నారని బ్రిటిష్ ఇండియా ప్రభుత్వం అంచనావేసింది. 1931 కి మరొక కోటిమంది అధికమైనారు. దీనివల్ల గైతుల ఆదీనంలో భూమి అంత చిన్నచిన్న ఖండాలుగా విడగొట్టబడతూ, వ్యవసాయానికి అవసరమైన పెట్టుబడికి గైతుకి తాహతు తగ్గిపోవడమూ జరిగింది.

గైతులకు ఒక్కొక్కరికి కనీసం 7 ఎకరాల్వైనా లభించేలా వెయ్యాలన్నా కూలీల రద్దీ తగ్గాలన్నా కనీసం సగంమందిని కుటీర పరిశ్రమలకు భారీ పరిశ్రమలకు తరలించాలని ఆర్థిక శాస్త్రవేత్తలు అభిప్రాయపడ్డారు. ముఖ్యంగా పల్లెప్రాంతాలలో పరిశ్రమలు అనేక గట్లు వృద్ధి చెందవలసిన అవసరం ఉంటుంది. తరవాత వ్యవసాయ విధానాలను ఆధునిక శాస్త్రోద్ధుల ప్రకారం సంస్కరించి వట్లయితే ఆహారోత్పత్తి వృద్ధి చెందగలదు.

పెద్ద పెద్ద ప్రాజెక్టులవల్ల కొత్తగా భూమిని సాగులోకి తెచ్చినా, ప్రస్తుత ఉత్పత్తిని ఉత్తమ విధానాలవల్ల వృద్ధిపరిచినా ప్రజల కొనుగోలుశక్తి వృద్ధిచెందాలంటే పరిశ్రమలు వృద్ధికొవలసిన అవసరం ఉంటుంది.

ఈ విధానాలవల్ల వస్తూన్న చాలవరకు వృద్ధిచెందవచ్చును. కాని జనాభాకృత అప్పటికికూడా తీరదని కొందరి అంచనా.

ఎన్ని ఆర్థికాభివృద్ధి కార్యక్రమాలను అమలు జరిపినప్పటికీ జనాభా పెరుగుదలను కొంత నిరోధించడం అవసరమని అందరూ అంగీకరిస్తున్నారు. కమ్యూనిస్టులవాదం వాస్తవమే కావచ్చును. దేశీయసంపదను వృద్ధిపరిచినట్లయితే దుర్భిక్షాన్ని నివారించడం సాధ్యపడవచ్చును. కాని కమ్యూనిస్టుల కార్యక్రమాలప్రకారం కూడా దుర్భిక్షం పూర్తిగా నివారణ కావడానికి కనీసం మూడు దశాబ్దాలు పట్టగలదు. రష్యాలో ఈ సంవత్సరం ప్రారంభించబడుతున్న సంగవర్ష ప్రణాళిక అనంతరం, ప్రణాళిక ఆశియాలన్నీ సఫలమైనప్పటికీ కార్యక్రమ వ్యూహం కనపడుతుందని అంచనా నయ్యింది. అంటే యుద్ధకాలపు నష్టాలను మిసహాయించుకుంటే నాలుగు పంచవర్ష ప్రణాళికలలోకాని రష్యా సమృద్ధిసంపదను సాధించలేకపోయిందనుకోవాలి. చీనాలో సమృద్ధి వ్యవస్థ సాధించడం ఎప్పుడు సాధ్యపడుతుందో అంచనా వెయ్యడానికి అప్పడే ఆధారంలేదని చెప్తున్నారు.

ప్రభుత్వ ఆధ్వర్యంకింది వస్తూన్న కార్యక్రమాలప్రకారం వృద్ధిచెందించగల సోషలిస్టు వ్యవస్థలేని భారతదేశంలో దారిద్ర్య నివారణకు చాలా దశాబ్దాలు పట్టవచ్చును. ఆమెరికాలో చిరకాల కృషిఫలితంగా వస్తూన్న వృద్ధి చెందింది.

అందువల్ల సమృద్ధివ్యవస్థ సిద్ధించేలోగా నైనా ప్రజలు జనాభా పెరుగుదలను ఆరికట్టవలసిన అవసరాన్ని గుర్తించాలి.

2. జనాభా పెరుగుదలను ఆరికట్టాలంటే వాస్తవంలో పాశ్చాత్యనిపుణులు చేసిన మార్పులు పోష్యాన్నిబట్టిగా

ఉన్నాయి. నేటి ఆధునిక జీవనంలో వ్యక్తులు సమాజంపట్లనూ, ప్రభుత్వం ప్రజలపట్లనూ బాధ్యతను గుర్తించిన నేటి పరిస్థితిలో మరేరీయూ తయారంటే రోగాలవల్ల ఔషధాలవల్ల జనతయం జరుగుతుంటే మాన్యు ఊరుకోడం తుంతువ్యయంకాదు. జాతి పునరుద్ధరణానికి వైతన్యానికి యుద్ధాలు అవసరమని ఈ శతాబ్దారంభంలో జర్మన్ శాస్త్రవేత్తలు కొందరు చెప్పినమాట కిప్పుడు ఎవ్వరూ విలువకట్టలేదు. మానవుడు సంఘజీవి అని అంగీకరించినప్పుడు ఔషధాలకు యుద్ధాలకు జనసమాహారము బలియివ్వాలనడంలో అర్థం లేదు.

ఇంక మిగిలినమార్గం సంతాన నిరోధం ఒక్కటే. మాల్టస్ తన వ్యాసంలో నిగ్రహాన్ని మాత్రమే నూచించాడు. క్రైస్తవమత ధర్మము సంతాన నిరోధానికి వ్యతిరేకులు—వాడు సర్వం భగవంతునిపై భారం విడిచిపెట్టి ప్రజలను వారి పాపాలకు ప్రాయశ్చిత్తం అనుభవించాలంటారు. కాని వివిధమతాల అనుయాయులు కర్మ సిద్ధాంతంవంటి వానిని బోధించినా మానవుల కృషిపట్లనే విశ్వాసం గల నేటి ప్రజలు పరిష్కారమార్గాలను అనుసరించకలేవు.

గాంధీమహాత్ముడుకూడా సమాజ నిగ్రహాన్నే బోధించాడు. కాని అందరూ గాంధీమహాత్ములు కాలేరని అంగీకరించకలేవు. వివిషయంలోనూ నిగ్రహంతో నిమిత్తం లేకుండా జీవించేవేర్చిన ప్రజలకు ఈ ఒక్కవిషయంలో నిగ్రహం సాగ్యం కాగలదంటే నమ్మడం తరంకాదు. వాస్తవపరిస్థితులు నిగ్రహానికి అనుకూలంగా లేవని అంగీకరించకలేవు. జీవనోపాధికి, సమాజంలో ఉన్నతి సాధించడానికి స్వయంకృషి పైనే ఆధారపడుతూ, ఇట్టికృషిలో నీతికంత స్థానమున్నదో అవినీతికి కూడా అంతే స్థానమున్నదన్నట్లు, సమాజజీవనం ఇప్పుడు సాగిపోతున్నది. సమాజశ్రేయస్సు నుపయోగించడానికి వీలులేని స్థితి వచ్చినదనీ, పరిస్థితులే బలియమైనవనీ, వ్యక్తుల కవి అతీతమైనవనీ, ఏదైనా అకార్యం చేయవలసినస్తే నలుగురితోపాటే చేస్తూన్నామనీ, నిరోధించగల శక్తి వ్యక్తులచేతులలో లేదనీ, వీనిని అందువల్ల సమాజంలో ఉన్నతి పొందడం పరమధర్మమైనప్పుడు ఇతర ధర్మాలన్నీ ప్రధానం కావాలనీ—ఇట్టి విశ్వాసాలు ప్రబలిన నేటి జీవితంలో నిగ్రహం అసాధ్యం.

సంతాననిరోధానికి కృత్రిమ పరీకరాల నుపయోగించకలేవని స్థితి వచ్చింది. భారతప్రభుత్వం దీనికి సమ్మతి తెలిపింది. సంతాన నిరోధం ప్రోత్సహించడానికి వైద్యాలయాలు కృషి చేస్తున్నాయి. దీన్ని అధికారరీత్యా ప్రోత్సహింపచేసే జేకం ప్రపంచంలోకెల్ల మొట్టమొదటిది భారతదేశమే.

భారతప్రభుత్వం సంతాన నిరోధానికి సమ్మతించిన దంటే ఇందులో అవినీతి లేదని విశ్వసించడమే కారణం. వివిధ జాతుల మధ్య సంఘర్షణ అనివార్యమైన పురాతన కాలంలో ప్రజోత్పత్తి వృద్ధి మానవుల ధర్మమని బోధించిన పురాణకాలపు సిద్ధాంతాలను బట్టి సంతాన నిరోధం అవినీతికంటే మైనదని అనడం ఈనాడు అనవసరం. ఈనాడులో సారం లేదు.

నీతి, అవినీతి, అనేవి సమాజశ్రేయస్సుదృష్ట్యా నిర్ణయం కావాలి. మానవుడు సంఘజీవిగా ఇరుగుపొరుగుల మధ్యనూ బంధు

మిత్రులతోనూ సంబంధాలతో మెలగడానికి, తనపట్ల జరుగరాదనుకునే అపచారాలను ఇతిరులపట్ల జరపకుండా ఉండడానికి కుటుంబం పట్ల, సమాజంపట్ల దేశంపట్ల కుటుంబంలో, సమాజంలో, దేశంలో ఒకనివలె ప్రవర్తించడంలో నీతి ఉన్నది. సంతాన నిరోధం అవినీతికి దారితీయదు. నియమాలూ నిషేధాలూ వ్యక్తి వికాసానికి, వ్యక్తిజీవనానికి నిరోధమై నిలిచినప్పుడు నియమాతిక్రమణ సంభవిస్తుంది. ఈనాడు సమాజంలో అవినీతి ఎక్కడైనా ఉన్నదంటే కారణం విశృంఖలత కాదు; అనుసరించడానికి వీలులేని నియమాలు. అవసరాన్ని బట్టి అవకాశాలు లభించనీయని పరిస్థితులు కారణాలు, సముచితమైన అవకాశాలు లోపించినప్పుడు, పరిస్థితులు సమాజమైన కోర్కెలకు ప్రతికూలించినప్పుడు వ్యక్తి వీనినుండి విడివడి విశృంఖలంగా ప్రవర్తించడానికి యత్నిస్తాడు. అంతే కాని సమాజశ్రేయస్సుకోసం నిర్ణయమయ్యే నియమాలవల్ల మానవుడు విశృంఖలంగా ప్రవర్తించి అవినీతిపరమైనా ఉన్నది సత్యం కాదు. సంతాన నిరోధంతోకూ కృత్రిమ పరీకరాల నుపయోగించి కాని, ఇతర ఉపాయాలవల్ల కాని సమాజ వాంఛలను కూడా తీర్చగల అవకాశాన్ని కలిగించినప్పటికంటే, నిగ్రహంవల్ల సమాజ ప్రకృతిని బలవంతాన అణచుకోవలసినప్పుడు అవినీతికి ఎక్కువ తావేర్పడుతుంది.

3. సంతాన నిరోధానికి కృత్రిమ సాధనాల నుపయోగించవలసిన అవసరం వ్యక్తిగతవసరాలనుబట్టి మరింత స్ఫుటంగా గోచరిస్తుంది. బలవంతాన అణచుకున్న సమాజ వాంఛలు అన్యమార్గాలద్వారా విపరీత పరీణామాలకు దారితీయగలప్రమాదం ఉంది. ఇది నేను మన సమాజంలో అనేక మాపాలలో ప్రత్యక్షంగా ఋజువువుతున్నది. అణచుకున్న వాంఛలవల్ల రాక్షసప్రకృతి వ్యక్తిమై అన్యులకు హానికలిగించే నిదర్శనాలు అనేకం. కొద్దిగానో గొప్పగానో ఇట్టి రాక్షసప్రకృతులు మన దురదృష్టంవల్ల ఈనాడు తరుచు కనపడుతూనే ఉన్నాయి. గాత పరీక్షన జరిపినట్లయితే ఆకారణ అకృత్యాలకు చాలవరకు ఇదే కారణంగా కనపడుతుంది.

ఇదిగాక మనదేశంలో స్త్రీలకు విభాగ్యం కొరకైనా సంతాన భాగ్యానికి ఎన్నడూ లోటులేదు. సంతానవతులు కానివారు అరుదు. అతి సంతానవతులు అత్యధికులు. పద్నాలుగు సంవత్సరాలకే యువతులు తల్లులు కాగలగడం పాశ్చాత్యులకు వింతగా కనపడవచ్చును కాని, ఇలాంటివాడు మనదేశంలో కోట్లలుగా ఉన్నాడు. ఇరవై సంవత్సరాలకే ఏదాడు కాన్పులు కని వృద్ధాప్యం స్థితి తెచ్చుకున్నవారు అరుదుకాదు. స్త్రీలు జీవితానుభవంలో పరిపక్వంచెది పూర్వగైహిక సుఖాన్ననుభవించగల వయస్సు రాకముందే తల్లులై దేహదారుధ్యాన్ని కోల్పోతున్నందువల్ల జీవిత సారాన్ని అనుభవించలేక నిరాశ నిస్సత్తువలవల్ల జీవితాలను వ్యర్థ పుచ్చుతున్నారు. పూర్వకృంగార కావ్యాలను గమనించినా లేక ప్రస్తుతానుభవాన్ని పురస్కరించుకొని గమనించినా కృంగారసౌఖ్యానికి గాని సంతార సౌఖ్యానికి గాని మనోవికాసము, హృదయపరిపక్వత ఎంత అవసరమో బోధపడుతుంది. పుష్పవతులయే వయస్సుకి హృదయ పరిపక్వత చేకూరదు; దేహపుష్టి పూర్తికాదు. మనోవికా

సానికి, శాంతప్రణయానికి, ఆరోగ్యపూర్వమైన సంసార జీవనానికి పదహారేళ్లు నిండాలని పూర్వము నిర్ణయించారు. ఆహార లోపంవల్ల కాని, దైనిక జీవితంలో అలవాట్ల మార్పువల్ల కాని, జన సామాన్యంలో ప్రస్తుత ఆరోగ్యపరిస్థితులవల్ల కాని ఈ మానసిక, దైహిక వికాసాల సమగ్రుతి భగ్నమయింది. దేహపుష్టి చేహారక ముందే వాంఛ లభిస్తున్నాయి. ఈ పరిస్థితులను మార్చడం ఇప్పుడు కష్టసాధ్యం. కాని, కృత్రిమ సాధనలవల్ల యువతుల ఆరోగ్యాన్ని వారి సంతానం ఆరోగ్యాన్ని కాపాడవలసిన అవసరం ఎంతైనా ఉన్నది. వాస్తవ స్థితి గతులను గమనించకుండా నియమాలను విధించినట్లయితే సంభవించే అవినీతికి విచారించి ప్రయోజనం లేదు.

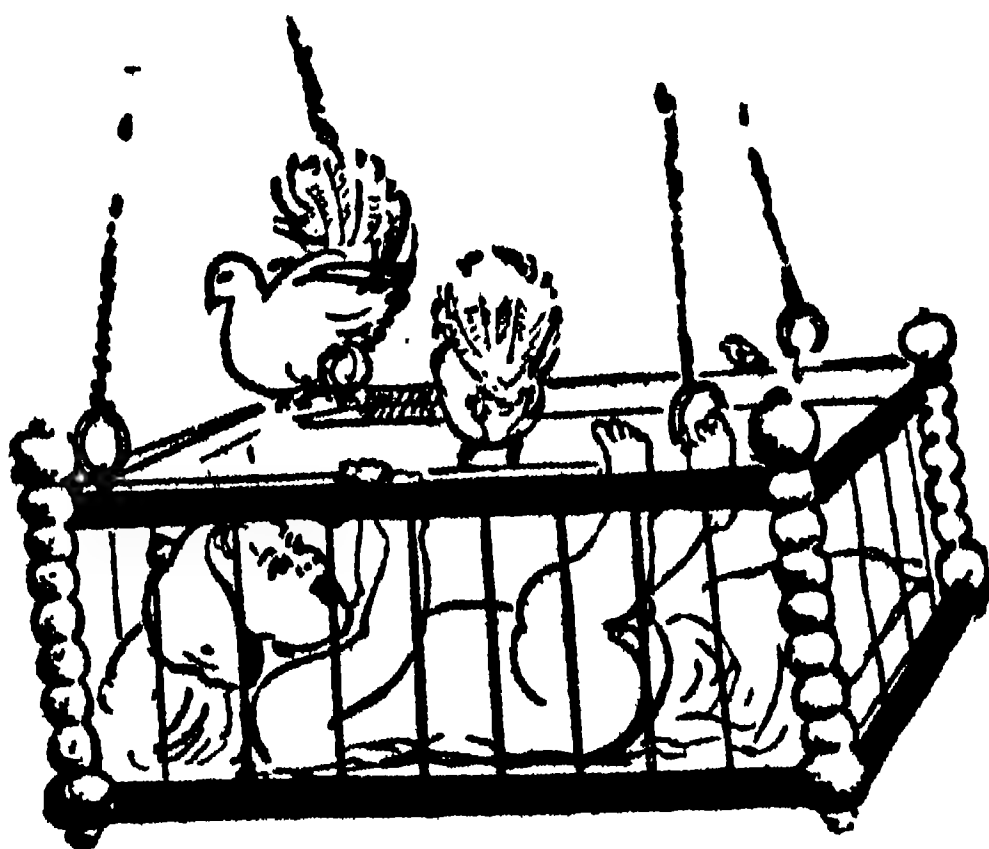
సంతాన నిరోధానికి నేటి వ్యక్తిగత ఆర్థికస్థితికూడా అవసర కారణమవుతున్నది. మధ్యతరగతి ప్రజలలో ఆర్థికపగులు తక్కువ. కాగా నేటి మధ్యతరగతి ప్రజల ఆర్థిక పెద్ద కుటుంబాల మాట అటుంచి చిన్న కుటుంబాల పోషకాక చాలడంలేదు. కర్షక కార్మికులకు సంతానం అధికమైతే ఆర్థికపగు అవకాశమెక్కువని తృప్తిచెందడం న్యాయంకాదు. వయసురాని పసివారు అల్పవయస్సులోనే జీవనభృతిలోన పనిపాటులకు పోవడం సమాజానికి శ్రేయస్సుకాదు. వారిలోకూడా సంతానం పరిమితమైనప్పుడే— అల్పంగా వైనా విద్య నేర్పించడానికి, సమాజంలో వారు కూడా ఉన్నతిపొందడానికి అవకాశం ఏర్పడుతుంది. సంతతిఅధికమైనప్పుడు బిడ్డలలో పెద్దవారిని వయస్సుకుమీరిన శహపరిశ్రమకు బరిచెయ్యడం జరుగుతున్నది. దీనివల్ల సమాజంలో అశాంతి, సంఘర్షణలు, అనారోగ్యము వ్యాపించక తప్పదు. అందవల్ల మధ్యతరగతిలోనూ, కర్షక కార్మిక తరగతులలోనూ సంతాన నిరోధం వ్యక్తిగత ఆర్థిక సమస్యలదృష్ట్యా అవసరమని గమనించకతప్పదు. సమాజవాంఛల నరికట్టవలసిన అవసరం లేకుండానే స్త్రీల ఆరోగ్యాన్ని వారి సంతానం ఆరో

గ్యాన్ని కాపాడానికి సంతాననిరోధ సాధనాలు అవసరమని అంగీకరించక తప్పదు.

సంతాన నిరోధం అంటే పరిమిత సంతానం అని మాత్రమే అర్థం. అయితే ఈ పరిమితి ఎలా నిర్ణయించబడాలనే విషయంపైన అనేకాభిప్రాయాలున్నాయి. ఈ సందర్భంలో స్త్రీల సమాజవాత్మవాంఛను మరిచిపోకూడదు. సంతానహీనులై ఉండడం ఎవరోకాని సమ్మతించలేని విషయం. ఇంక బిడ్డలు ఒక్కొక్కరికీ ఉండాలా ఇద్దరుండాలా ముగ్గురుండాలా అనే చర్చ అనవసరం. ఎంతమంది ఉండాలనేది ఎవరి పరిస్థితులనుబట్టి వారే నిర్ణయించుకోవలసిన విషయాలు. ఆర్థికబలం కలవారికి ఒకరిద్దరితో తృప్తిచాలనప్పుడు ఆర్థికంగా ఉండవచ్చును. అంతగా ఆర్థిక బలం లేనివారు అంతతోనే తృప్తిచెందవలసి కావచ్చును. ఆర్థిక దృష్టికంటే ముఖ్యం స్త్రీల ఆరోగ్యం. కొందరిస్త్రీల ఆరోగ్యాన్ని బట్టి అసలు సంతానం ఉండరాదని నిర్ణయించవలసి ఉంటుంది. అట్టి స్త్రీలసంతానం పుట్టి ప్రపంచంలో శాపహత జీవనం గడపడంకంటే పుట్టకపోతే మేలు. సంతానపరిమితిని ఆరోగ్యవంతులైనవారు ఆర్థికస్థితినిబట్టి, ఆర్థికసంపదాలవారు ఆరోగ్యాన్ని బట్టి నిర్ణయించుకోడం ఉత్తమవిధానం.

ఎవరి తాతాతునుబట్టి వారు, ఎవరి కొనుగోలు శక్తినిబట్టి వారు తమ సంసారాలలో ఎంతవరకూ సంతతి అనుకూలమో నిర్ణయించుకొని సంతాననిరోధ కార్యక్రమాన్ని అనుసరించినట్లయితే, వ్యష్టి సమస్య, దేశీయార్థికసమస్య, జనాధిక్యసమస్య కొంతవరకు పరిష్కరించబడగలవు.

జనాభా పెరుగుదలవల్ల దుర్భిక్షం మరింత తీవ్రంకాకుండా చెయ్యాలంటే ప్రజలు సంతాననిరోధానికి సమ్మతించాలి. సమ్మతించి ఎవరి ఆర్థికస్థితిని వారు చక్కబరుచుకోగలిగితే తప్పకుండా వ్యక్తుల వ్యష్టిజీవనం సౌఖ్యవంతం కావడంతోపాటు, జాతీయ జన సంఖ్యవృద్ధి సమస్యను కొంతవరకూ తీర్చగలిగినవారౌతారు.

స్వాగతము

శ్రీ చల్లా లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రి

శ్రీమన్నందన నామక ప్రభువు వేం - చేసెన్ గదాయంచు వెం
తోమోదమ్మున దీరు బారుగ వనం - తున్ గూడి వానం తికా
ప్రేమోద్యాన విహారుడై విజయుడే - విచ్చేసె లెండింక లెం
తో మున్నుండు గ స్వాగతం బిడగరం - తో భారతియ ప్రజల్!

స్వస్వస్థ విజయవత్సర ధన్యచారిత్ర - మహితాత్మునకు విశ్వమంగళునకు
భద్రమస్తుస్వరాష్ట్రపదవీ ప్రదానైక - బద్ధకంకణునకు బ్రబుద్ధ మతికి
శుభమస్తు సస్య సంశోభిత నర్వ స - ర్వంసహ చక్ర సంపాదకునకు
గళ్యాణమస్తు దిగ్విలయ పూరిత కీర్తి - విస్తారునకు జగద్వినుత మతికి
ఖ్యాతి సంసిద్ధిరస్తు విద్యా వివేక - వితరణాది ప్రదాన వివేకశాలి
కతులితా నంద మస్తు రాజాధి రాజ - వినుత చరణారవింద దోర్విర్యఖని!

మొన మొన్నన్ మననందనాహ్వాయమహా - పుణ్యాత్ము పుణ్యమ్మునన్
దన నత్పుత్రుని దెల్లు దల్లి యొకయూ - ధజ్యోతి గోల్పోయె బా
వనచారితుని రాష్ట్ర సాధన తపః - ప్రావీణ్యుని గాంధి శి
ష్యుని శ్రీవిక్రమ సింహపట్టణనివా - నుక, ధీరు, శ్రీరామునిక

ముక్కడి చావు చావక యపూ - ర్వగతిక నిజరాష్ట్ర సిద్ధికై
యొక్కడు జచ్చినక బ్రజల - “కొజ్జ” యితండ ని రూఢి చేసి తా
నక్కట! నందనుం డరిగి - నంత జయమ్ము జయంబి దే జయం
బొక్కట నాంధ్ర రాష్ట్రమున - కొప్పెననక విజయుండు దోచెగా!

అదిగో కోకిల పంచమమ్ము నను రా - గాలా పముల్ కేసి నె

మ్మదిగా నామని మావిలేజగురు శౌం - పమ్ముల్ దమిక మెక్కిపా
డ దొడంగక గనుగొంటిరే - నమగు - లాడక జొచ్చె బింఘమ్ము తొ
క్కదెసక విప్పి-బిరాన స్వాగత మి - డంగా లేచి రండో ప్రజల్!

“...మరేమీ అక్కరలేదు, ఈ దుర్బరమైన ఎంబల్ వల్లని గారి వీచడానికి మే: ‘భారత్’ చిహ్నం వాడారు.

THE INDIA
ELECTRIC
WORKS LTD.
CHENNAI
INDIA

Hearty Greetings from
THE INDIA ELECTRIC WORKS LTD.
CHATHATH BUILDINGS - CHINT ROAD - MADRAS 2

కౌటమరాజు కథ

శ్రీ తిమ్మావఙ్మల కోదండరామయ్య

“కౌటమరాజు కథ లంటే మే మెఱుంగనివనా
కౌటమరాజుకు కన్యకా బోడ
భారతీకథలోన బాలరా బొక్క, కు
కుంబకర్ణుని బట్టి గుడ్డ బంపె
బాగోతకత కంటపాటమె అందులో
యిగి నేకుఁ డిగ్గుచు నిరగఁ బోడిచె
కోదండపురాండంబు కత పల్లకాటేరి
యారబడ్రుని యిసియించి చంపె.”

1. మూర్ఖ శతకములోని యీ పద్యము మే చందర్శనావంతుల జెప్పబడినదో యేమో కాని రామాయణము, భారతము మొదలగు పురాణములను మాత్రమే కాక పలనాటి వీరచరిత్రము, కౌటమ రాజు కథ యను వీరపదములను గూడ వినియుండి నామమాత్ర పరి జ్ఞానము మాత్రమే గలిగియుండిన యొకొకొక పల్లెటూరి వాని యజ్ఞానమును వెల్లడిచేయుచు నిది మనోహరమై, హాస్యరసజనకమై యున్నది. పలనాటి వీరచరిత్రము, కౌటమరాజుకథ యను రెని కథారచనములు పల్లెటూరివారికి బరమప్రియములు. భారతాదులకు వలె నవి వారికి గౌరవాన్వితములు.

తెలుఁగు భాషలో వెలసిన రచనములను బ్రహాసముగా రెండు రెఱుగుల విభాగింపవచ్చును. సంస్కృత చ్ఛందోసుసారముగా నక్షర గణములతోఁ జంపకొత్పలాది వృత్తియాపమున సంస్కృత పది జటిలమైన రచన మొకటి. భారతవర్ణమున కెల్లను సామాన్యము లయిన భారత రామాయణాది గ్రంథాఙ్మములు తెలుఁగున నిట్టి రచన ములతో వెలసినవి. మాత్రగణ ఘటిలమై తాళ లయాన్విత మగు ఛందోబంధము గలిగి జేసి పలుకులతో సంధదేశమునకు సహజమై వెలసిన రచన మింకొకటి. ఈ జేసిన రచనములయందు దండ్రుల ప్రత్యేక ధర్మము స్పష్టముగాఁ బరిస్ఫుట మగుచుండును. పాటలు, పదాలు, రగడలు, ద్విపదలు, సీసములు, అక్కరలు, తరువోజలు, మొదలగు జేసి వృత్తము లీ జాతిరచనములందు విశేషముగా నుండును. రీని యందలి యతివృత్తములు ప్రాయీకముగా నాంధ్రదేశ విషయక ములు. కురవంజులు, ఏలలు, జోలలు, పదాలు మొదలగునవి

1. మూర్ఖ శతకములోని దని యీ పద్యము సి. పి. బ్రాహ్మ దొరగారిచే నొకొకొక ప్రాంతప్రతియందుఁ జేర్చినఁబడి యున్నది.

D 1048 థట్టురాయబారము కడపట నీ పద్యము వ్రాయఁ బడియున్నది. అం దిట్లు కలదు.

‘మూర్ఖ శతకంలో చెప్పినది. బేణుగోపాల శతకంలో చూడేది’—

యొన్నియో తెలుఁగు దనము పుక్కిలించు రచనను లున్నవి. ఇట్టి జేసి రచనములలోఁ గూడ జగత్ప్రసిద్ధియు లయిన భారత రామాయణాది కథాంశములు చేరినవి. కుచ్చెలకథ, లంకాగూగము మొదలగునవి యిట్టివే. అధికారి భేదమున ఇట్టి వాని రచనములును భేదిం చుచుండును.

యూదివరాజుల కథ లని, శక్తి కథ లని, పలనాటి కథ లని ముఱ్రెఱుగుల కథలను జెప్పువాగు నూఁడు సంప్రదాయములవారు తెలుఁగుదేశమునఁ గలరు. పలనాటి కథలను జెప్పువాగు పలనాడు ప్రాంతములయందున్నాడు. ఆ తెగ కాచార్యపురుషులు కాగెమ పూడి వాస్తవ్యులు. వారు బ్రాహ్మణులు. శక్తి కథలు జెప్పువారికి గూడఁ బలనాటిలోనే యాచార్యపురుషు లున్నాడు. వాడును బ్రాహ్మణులే. సంబవాండ్లు, బవినీండ్లు మొదలగునా రీ శక్తి కథ లను జెప్పుదురు. శక్తి జాతరలు, మొక్కుబడులు మొదలగునవి బరగునప్పు డీ శక్తి కథలను సాధారణముగాఁ జెప్పుట నాడుక, నాత పురాణము, పరశురామరామాయణము, గౌతమ పురాణము, మట్టి చెల్లి కథ, రేణుక యుద్ధము, కాకతమ్మ కథ, అంకమ్మ కథ, గంగానమ్మ కథ, మాతంగి కథ మొదలగునవి వారు చెప్పు శక్తి కథాగ్రంథములు. అవియుఁ బలనాటి వీరచరిత్రమువలెనే ద్విపద మంజరీ నిబద్ధములు. క్రిడాభిరామములోనీ గ్రంథార్థములు మిక్కిలిగాఁ బ్రశంసింపఁబడినవి. చూడుఁడు.

“కక్షునిక్షి ప్ర వికస్వర స్వరవిలా

సక్రనివాసంబు జవని కందుఁ

గట్టిన తంత్రీకిఁ గంత్రుతికిఁ గూడఁ

జొక్కంబుగా నారి నాబగు మీఱ

బాలాపముల శుద్ధ సాశవ సంకీర్త

వివిధ రాగంబుల చవులు చూపి

జమకము ధ్వనులఁ జొటారించి యెడనెడఁ

గతైరమార్గంబు ది త్తిరిల్ల

బాద్య వైఖరిఁ గడు నెఱవాది యనఁగ

నేకవీరా మహాజేవి యెదుట నిలిచి

పరశురాముని కథలెల్లఁ జ్రాధేఁ బాడె

జానుతరకీర్తి వననీల చక్రవర్తి.”

“అలరుంబోడి జనంగమప్రసాద మధ్యానద్ధ ఘంటాధ్వనల్
నెలఁగం బాడె సమస్తలోక జననిన్ క్రి యేకవీరాంబికన్
వలరా జొక్కొక మూర్ఖనాస్వరమునన్ బ్రాణంబు గల్పింపగా
గలకంత కలకంఠ కోమల కుహూకారంబు నోరంబుగన్.”

“కోణాగ్ర సంఘర్ష ఘుమముమధ్వని తర
కంతస్వరంబుతో గారవింప

ఆంధ్ర పత్రిక - విజయ సంవత్సరాది సంచిక

మనీబొట్టు బోనాన ననలు కొల్పిన కమ్మ
కొడుపుచే దాటించు నెలప దడప
శ్రుతికి నుత్కర్షణంబుఁ జూపంగ వలయుబోఁ
తెలిత్రాడు బిగియించు శీవగజ్జ
గిల్లుగిల్లున మ్రోయు కింకిణీ నుచ్చలు
తాగినానంబుతో మేళనింప
రాగముననండి, లంఘించు రాగమునవ
మరుమ యూగుద్యయంబుపై నొత్తిగిల్లి
కామవర్ణి మహావీర్య కైటభారి
వలపు పాడుచు వచ్చె జమ్మలపురంధ్రుఁ

క్రీ.దాభిరామయ 43-45

మూలపాఠాన్ని కథలు యాదవరాజుల కథ లనునవి. ఆంధ్ర
జేతమీన మాన్సివెంటు దిరుగుబాటు, కొండల గోత్ర ప్రవరాదు
లను దిలుపుచుఁ గానుపీసములు గడించి జీవించు నెఱుగొల్లులు,
పిచ్చుగుంటలు మొదలగు జాతులవాగు పంటసమయములందుఁ గాపు
టిండ్లకడ కరుగునెంచి యా కథలను చెప్పుదురు. ఈ కథలకు
గొల్లగుద్దులని పేరు. వీనిఁ జెప్పినాగు సుద్దుల గొల్ల లనియుఁ,
గొమ్మగొల్ల లనియుఁ గూడ వ్యవహరింపబడుచుందురు. తెక్కిన
కథలు చెప్పువారికివలె వీరి కౌచార్యపురుషు లున్నారో లేదో
మనకుఁ దెలియరాదు. కాని యా కథలను చెప్పువారు మాత్రము
ఒంగోలు, వినుకొండ, పలనాడు, నరసారావుపేట తాలూకాల
లోను, కృష్ణాజిల్లాలోని నందగామ తాలూకా యందలి గండిరాయి
యను గ్రామమునందును, నెల్లూరుజిల్లాలోని కనిగిరి సీమయందును,
రాయలసీమ జిల్లాలలోను న నెకులు గొల్లజాతులవారు కలరు.

“గూడకళాస్త్రం యోగమేత ప్రమాణమని చెప్పుదురు.
ఇది నిజమనుటకు హంసవింశతిలోని యా క్రిందిపద్యము సాక్ష్యము
రాఁగలను.

“కొమ్ములు వీరణాలు జగి నుల్కె మ్రవాతల కృష్ణలీలం
గమ్ముగుడాన్లు వీరుడగు కౌటమరాజు కథానులాపముల్
బమ్మినపుస్తకాలు ముఖపట్టిక కట్టు దుమాలలున్ నెఱా
సొమ్ములు నామము ల్వలయు సుద్దులగొల్లలు వచ్చి రెంతయున్.”
హంస. ద్వితీ.

“కౌటమరాజు కథానులాపముల్ బమ్మినపుస్తకాలు” అనేక
ములు కలిపు, కల్లురాజుచరిత్ర, పోలురాజుకథ, కౌటమరాజుకథ,
ఆరుమంచి కథ, నెల్లూరుపాటి పోల్లూరు, కౌటపాటి తాటివృక్షం
తెచ్చేకథ, కెర్తిరాజుచరిత్ర, బొల్లాపు యుద్ధము, ఆవుల పగువు,
ఉత్తరకాంపెమా, దక్షిణకాంపెమా, కరియపులరాజుకథ, కౌట
మరాజుకథ, భక్తిరన్నకథ యిత్యాది విభాగములతో యాదవ
కళాస్త్రము నిజమున కెద్దుమేత ప్రమాణము కాఁగల దనుటకు
సంకేహములేదు.

ఈ యాదవకథలను జేతములో వర్ణనావ మేర్పడినప్పుడు
సుద్దుల గొల్లలచేతఁ జెప్పించుచుండుటయు, నాకథలనుజెప్పిన
పిదప వర్షములు పడుచుండుటయు వేటికిని. జరుగుచున్న
విషయమే. ప్రత్యేకముగా నాదింత చూచినపెద్దలుకూడ నట్లే
చెప్పుదురు. ఇది గాక సంతానార్థ మికథలను జెప్పించుటయుఁ

గాటమరాజులను గొలుచుటయుఁ గూడఁ గలదు. కౌటమరాజును
గొలిచిన సంతానప్రాప్తి కలుగునని మనవారి నమ్మకము. హంసవిం
శతిలో ద్వితీయాశ్వాసమున సైనువరాత్రి కథయం దీవిషయ మిల్లు
చెక్కొనబడినది.

“తిరుమల కంచి పుష్పగిరి తీర్థములుం జని కొంగుముళ్ళతో
వనములు పంపకు ల్వలయు వారిగఁ గాన్ములు వైచి యంతటన్
ఒరికలు ప్పిష్టి దీపములుం బన్ని నగదెలు పెట్టి యేమిటన్
గంపగుప్తతనాంభ కడఁ గానఁగలేక విచారభిన్నులై”

వ. ఉన్న సమయంబున.

“కొమ్ములు వీరణాలు జగి నుల్కె మ్రవాతల కృష్ణలీలం
గమ్ముగుడాన్లు వీరుడగు కౌటమరాజు కథానులాపముల్
బమ్మినపుస్తకాలు ముఖపట్టిక కట్టు దుమాలలు నెఱా
సొమ్ములు నామము ల్వలయు సుద్దుల గొల్లలువచ్చి రెంతయున్.

వ. ఇట్లు వచ్చి.

“పెళ్ళి పెళ్ళి వీరణాల్ ఖరీ పెళ్ళి వాయింబి
పోటుబో కొమ్ములు నాట నూడి
దొనకొండ గంగను దొలుత నన్నతి చేసి
కృష్ణున కతిథర్తి కలు నెఱిచ్చి
యాదికౌలపు గొండ్రె నందఱు గొనియాడి
తొలితంకల పేర్లు దలచి పోయి
బిరుదుల నగుదుగాఁ జేక్కొని నొలయించి
దీవించి వీరులతో వ లెన్ని

కులుగు పెద్దలకథ లామికోనఁగఁ జెప్పి
నివయు పుట్టించి పుత్రులఁ జెండఁగలగు
వీరులను గొల్లుఁ డని చెప్పి వీరుకొల్పఁ
జనిరి సుద్దులగొల్లలు సంతసిల్లి”

వ. ఇట్లు వారలు సెప్పిపోయిన నత్యంతభక్తి ప్రేమపూర్వకంబుగా నంతట.

“కొలిచెం గాటమరాజులకో ననలు సేమాగ్నెన్ మహావీర్యుం
బొలముం రాజులకెంత భక్తిసరతం బూజించె నాగంగకన్
వెలయన్ వేటలు బోనమున్ నిడులు గావించెన్ సుతోత్పత్తికై
చెలి యాలాగున సల్ప రై కము కృపన్ నిద్రించె దద్యాంధయున్.
ద్వితీ - 88-91 ప.

పయిపద్యములు యాదవకథలు చెప్పుసుద్దులగొల్లల వేషాదక
మును దెలియఁజేయుటయే కాక వారాకథలను జెప్పువిధానమును
గూడఁ దెలుపుప్రామాణికౌధారములుగా నున్నవి. వెనుక నలుగు
రితోఁగూడిన తరంగముతోఁ బ్రధానకథకుఁడు కథను వినిపించును
వీరాజేతముతో నాయాయులుబుట్టుముల వినిపించునపు డాతఁడు శివ
మెత్తిపోవును. శివమెత్తి పాడుపాటలు గనుక వానికి ‘గొల్లసివా’
లలియుఁ లేరు కలిగను. కువలయాశ్వ విజయమునం దిట్లు కలదు.

“ఒక్కండు పట్టుగా నూకొనఁ దబ్బిబ్బు
పోటు ‘గొల్లసివాలు’ పాడుకొనుచు

ద్వితీ—౧౧౪ వ.

కాటమరాజుకథ - శ్రీనాథుడు

కూర్గకవిలా సంప్రదాయముబడి మహాకావ్యములు రచించిన శ్రీనాథకవి సార్వభౌముడు జేసికథలమీది యాదరముతోఁ దత్కథలతోడి జేసిరచనములఁగూడ వెలయించుట యతని యుదారదృక్పథమున కొక వివర్తనము! పలునాటివీరుల కథలతోఁ బల నాటివీరచరిత్రమును జెప్పినట్లే యాతఁడు కాటమరాజుకథను గూడఁ జెప్పినాఁడు. శ్రీనాథుని గ్రంథము వాఢారముగాఁ గొని తివసుసారముగా మఱిఁకొందఱాకథను జెంచి రచించిరి. గంకుల పినయోల్లయ యనువాఁడు కాటమరాజుకథనుమంజరీ వికారరచనగా రచియించినాఁడు. అతని గ్రంథారంభ మిట్లున్నది.

‘సుఖుడైన కొమనాలగోత్రాద్ధి చంద్రుఁ
డరయంగ గంకుల యల్లయ కూర్చి
తనయండు సర్వస తను సహోదగుఁడు
పినయోల్ల యనువాఁడు ప్రేయముతో జనుఁ
మనోప్ప శ్రీనాథు వచనపద్ధతిని
సలిపెను యశుశాస్త్రు సరితమంతయును
వివరింతు యాదవశీగుల చరిత్ర’—

‘శ్రీనాథువచనపద్ధతిని’ తా—నా యాదవశాస్త్రుగారు రచించినట్లనిఁడు చెప్పుకొనినాఁడు. ఇదట ‘శ్రీనాథువచనపద్ధతి’ యనిగా శ్రీనాథుఁడు చెప్పినవిధము” ననుసరించి యనియే యథము చెప్పికొనవలసియున్నది. అంతియేకాని దీనిబట్టి శ్రీనాథుఁడు కాటమరాజు కథను వచనముగా వ్రాసినాఁడనియు, దానిబట్టి యాతఁడు ద్వీపదగా రీతి రచించెనని యుఁ జెప్పఁ గుదురదు. ‘కాటమరాజుకథ’ యని యొకపద్య ప్రబంధముగూడ నున్నది. అది ముద్రితము. ఆపద్య ప్రబంధకర్తకూడ శ్రీనాథుఁడు కాటమరాజుకథను రచించెనని జేర్కొనినాఁడు. అంబిద్ద కలదు.

“ఒక శుభదినమున నొగి శత్రుమణి శౌరి
పూజావిధానంబు పొందుపఱిచి
మాతికథ విని విని యారాత్రి నిద్రదీప
శ్రీనివాసుం డిట్లు చెప్పెఁ గలను
శ్రీనాథుఁ డను కవిశ్రేష్ఠుండు ద్వీపదగా
రచియింపఁ గాటమరాజు చరిత్ర
మది నీవు నాపేర సంకీర్తంబుగఁ బద్య
గద్యాత్మకంబుగా ఘనత నుడువు
మని వచించి తిరోహితుఁ డయ్యె సంత
నేను మేల్కొంచి యాస్వామి నెంచి మదిని
గాల్గకృత్యంబులను దీర్చి కడఁ దలిర్చి
పండితావళిఁ గనుగొని ధీక్తిమెయిని.”

దీనిబట్టి శ్రీనాథుఁడు కాటమరాజు కథను బలనాటి వీరచరిత్రము వలెనే ద్వీపదగా రచించినాఁడని నిశ్చయముగా నిరూపింప వీలగుచున్నది. కాని యిదియుఁ బలనాటి చరిత్రమువలెనే యితరుల రచనములతోఁ గలసిపోయి శ్రీనాథుని రచన మిదియని జేబ్బులుప కేక్యము గాకున్నది.

మదరాసు ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తక భాండాగారములో కాటమరాజు కథా సంబంధి రచనలు కొన్ని కలవు. అవి కాటమరాజు

మా వీజంట్లకు, ఖతార్లకు,
శ్రేయోవిలాసులకు హృదయపూర్వక
క్రొత్త సంవత్సర అభినందనలు

నాణ్యతయే దాని ఘనత

నశ్యములలో ఉత్తమమైనది వట్నం నశ్యం.
కాని అత్యుత్తమమైనది అందరూ కోరునది
ప్రపంచ ప్రఖ్యాతి చెందినది,

అప్పాదురై నశ్యమే

కారం, నాణ్యత, సువాసన గలది

ఒకసారి కొంటే తిరిగి వదలిపెట్టరు.

ఆ. అప్పాదురై ముదలియార్
అండ్ సన్,

55, ఆచారప్పన్ వీధి, (P.B. 189) మద్రాసు 1.

కథ, భట్టరాయబారము, కోటపాటి తాటివృక్షం తెచ్చే కథ, ఎఱ్ఱగడ్డపాటి పొట్లాట, అగుమంచికథ, వల్లరాజు యుద్ధము అనునవి.*

గంగుల యెల్లయ యితని తండ్రి. పర్వత యితని పోదనండం. ఇంతకుమించి యితని గూర్చిన విశేషము లేవియుఁ దెలియరావు. అతని కాలమేదో గుఱించుటకు దగిన యాధారములు గానవచ్చుట లేదు. రచనమును బట్టి చూడగా నతఁ డిందు మించు పదునేవేల శతాబ్దివాఁడు కాదను నితీయమున్నది. కాటమరాజు నెల్లూరి నల్లసిద్ధిరాజునకుఁ బుల్లరి యొడఁ బడుట, పుల్లరి నాతఁ డెఁగఁగొట్టుట, భట్టరాయబారము, యుద్ధ సన్నాహము, ఖిల్లతిక్కన విఱుగు, బ్రహ్మగుఱ్ఱయ్యయుద్ధము, చల్లవారి పోగు, బొల్లాపు యుద్ధము, వీరినేని యుద్ధము, కాటమరాజు పద్మనాయుని యుద్ధము, నల్లసిద్ధి కాటమరాజుల ద్వంద్వ యుద్ధము, వాగు వీరశయన మందుట యను ప్రధాన కథావిభాగములతో నీ గ్రంథము వెలయుచున్నది.†

కాటమరాజు కథలోని కథావృత్తాంతము లోకము రికాదులయందెల్లు కలదు.‡

* నల్లసిద్ధి జీవచోళమహారాజు నెల్లూరి పట్టణమందు సింహాసనారూఢుడై పృథివి సాంబ్రాజ్యము సేయుచుండగాను వారివద్ద రణతిక్కన అనే బ్రాహ్మణు సేనాధిపతి. యితనికి ఖిల్లతిక్కన

* ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకభాండాగారములో నున్న కాటమరాజు కథ వ్రాతప్రతుల సంఖ్యావివరము.

18- 8-21	D 1040	కాగితప్రతి
11-11-2	D 1899	"
11- 4-3	D 1044	తాళపత్రప్రతి
18- 2-6	D 1048	కాగితప్రతి
12- 2-28	—	"
14- 8-9	D 1041	"
ఎఱ్ఱగడ్డపాటి పొట్లాట		
18- 8-25	D 1088	కాగితప్రతి
18- 2-28	D 1082	"
18- 2-26	D 1081	"

కాటమరాజు కథ

దీనిలోఁ గాటమరాజు కథ యనునది కాటమరాజు చరిత్రమును సంపూర్ణముగా నభివర్ణించు గ్రంథము. మంజరీ వికారముయిన రచనము. శ్రీనాథుఁడు ద్వీపదగా రచించిన కాటమరాజు కథ సాధారణముగాఁ జేసికొని యిది రచింపబడినది. దుచిగల తెలుఁగు పలుకుబళ్ళతో, నానుడులతో, జవులూరించుచుఁ దెలుఁగు తనమును బుక్కిరించు నీ గ్రంథమును గంగుల పినయెల్లయ యను కవిశ్యుఁడు రచించెను. అతఁడు కొమనాం గోత్రవాఁడు.

† ఈ గ్రంథము నందలి కొన్ని భాగముల నుద్ధరించి శ్రీ తేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు 1948 వ సంవత్సరమున సాంధ్ర పత్రిక ఆదివారపు సంచికలయందుఁ బ్రకటించిరి.

‡. చూడుఁడు. లోకము రికాదులు 18 వ వాల్యుము.

అని పేరు కలదు. అప్పుడు యాదవవంశోద్భవుల డైన కాటమరాజు యితని పినతండ్రి పోలమరాజు, యీ పోలమరాజు కొమారుడు కరి యూవులరాజు వీరు లంకముల—పాలకొండ—నల్లమల మొదలయిన పర్వత ప్రదేశముందు అరణ్యములో పచ్చికపట్లను తమయొక్క విస్తారమైన గోగణమును సంరక్షణ చేసుకుంటూ నల్లసిద్ధి చోళమహారాజుకు పుల్లరికి గాను తమ మందలలో ఆవులకు పుట్టే కొడెదూడలు కొన్ని యిచ్చేట్లున్ను, వారిదేశముంగు వుండే కనువు పచ్చికపట్లు తమ గోగ్రాసముగా యిచ్చేట్లుగాను నిర్ణయించుకొని కొంత వైస్యం ఆంధ్రులు యేనుగులతో ప్రసిద్ధిగా వుండేవారు. మరికొన్ని దినములకు తమ మందలవల్లను గోవులు గ్రామములో యొక్కడ యొక్కడ వున్న సస్యాదులను మనుషుల ఆంకిలో నిల్వక మేనేది గనుక ప్రజలు రాజుతో యీసంగతి విజ్ఞాపన చేసుకున్న యెల బీడుపచ్చికపట్లు యావత్తు కాటమరాజు గారి గోవులు పేపు కొనేలాగున మాట యిచ్చినాము. పైలుక వాగు మేపుకోవలసివడి కాదు. అయినా గాని మీరు పైలుక బ్రాగ్నత చేసుకోనేది అని పైలుక మేసవద్దు. బీడు పచ్చిక మేపుకోనేది అని కాటమరాజు గారికిన్ని వ్రాసి పంపించిరి. యిదిగాక అరణ్య ప్రదేశముంగల కాటమరాజుగారి విస్తారమైన గోగణం తిరిగి పేస్తూ వుండేది మొదలుకొని గోసంరక్షణార్థమై కాటమరాజు వాగు అగపట్టచోట క్రూరమృగములను వారే వధచేస్తూ వచ్చేవాడు గనుకనున్న అరణ్య మందు గోగణ గోపాలకులయొక్క సమక్షము విస్తారమైనందున సాధారణముగా మృగములు అరణ్యమందు నిలవకపోతూ వచ్చిం దునున్ను మృగవధ చేసుకొని తత్సమాన్య వృత్తివల్లను జీవకోసాయం కని వుండే కిరాతకులకు జీవనహాని అయినందుననున్న ఆ కిరాతకులు కాటమరాజుయందు ద్వేషులైయుండిరి.

యిదిగాక నల్లసిద్ధిరాజుగారు వుంచుకొన్న బోయలు దాని వద్ద వక పెంపుడు చిలుక వకనాటికాలమందు మ్యాపిలోనుంచి తప్పించుకుని వెలపటికివచ్చి అరణ్యసకములను కూడి కాటమరాజు ఆవులమందలకు సామీప్యములకు సమాహుతిగా వచ్చి భయము కాయగా కొన్ని గోవులు దెదిరి ల్యాగలను కలగ తొక్కుకుని పారిపోయినవి. అప్పుడు కాటమరాజు పిన తండ్రి అయిన పోలమరాజు చూచి బాగుము సంధానంచేసి వేసినందున ఆబాణము సమాహుతిలో వుండే పెంపుడు చిలుకకు తగిలి ప్రాణం విడిచెను. ఆచిలుక కాళ్లలో గజ్జలు అంజెలు వుండేది పోలమరాజు చూచి యిది పెంపుడుచిలుక అని నిశ్చయం చేశెను. అంతట ఆసామీప్య మందున వున్న కిరాతకులు ఆచిలుకను తీసుకుని నల్ల సిద్ధిరాజుగారు వుంచుకొని వున్న భోగము దానివద్దకి తీసుకొనిపోయి అగపరిచి నీచిలుక తప్పి వచ్చినంతట అన్యాయముగా కాటమరాజు పిన తండ్రి అయిన పోలమరాజు బాణప్రయోగంచేసి చంపినాడని చెప్పినంతట అది చాలా దుఃఖిస్తురాలై అరణ్యములో వుండే క్రూర మృగాదులను వధ చేసేటట్టుగాను వ్యాటలాడుతూ వుండి కాటమరాజుగారి గోవులనున్న వధియించమని వుపదేశించెను. గనుక ఆ కిరాతకులు కాటమరాజునదికి వచ్చి మేము సామాన్యమృగములను వధ చేసుక జీవనంచేస్తున్నామని మనవి చేసినంతట కాటమరాజు అనుమానించి వెలపుయిచ్చినందున ఆ కిరాతకులు అరణ్య

మగ్గుమందు మృగాదులను చంపినట్లుగా వుండి కొన్ని గోవులను గుండుతో వధచేసిరి.

యా సమాచారములు కాటమరాజు విని చాలా ఆశ్రోశ మతో ఆ కిరాతకులను చంపించి తివారభ్యం నల్లశిద్ధరాజుగారికి యిచ్చేపుల్లరి యివ్వమని అందుకు ఆవుల మందలో వుండే కోడె దూడలు తమకు తోలి అంపించమని వర్తమానం అంపించగా, అందుకు కాటమరాజుగారు మీ శిమలో మా ఆవులమందలకు నిరో పాధిగా వుండినట్లు అయితే మీకు పుల్లరి యివ్వవలసిన కర్తవ్యం. అటుగాక మీదేశములో వుండే కిరాతకులు మా ఆవులమందలకు వుపద్రవంచేసి కొన్ని ఆవులను నిష్కారముగా వధించినారు. గనుక మేము పుల్లరి యివ్వవలసిన నిమిత్తం లేదని భంజనగా వ్రాసి పంపించినందున అదివరకు మందలలో వున్న కోడెదూడలనుతోలుక రమ్మని కొంతపైన్యమును నల్లశిద్ధరాజు పంపించినందున వారు వచ్చికోడెలను. తోలుక పోవచ్చినంతట కాటమరాజువారు వచ్చిన పైన్యమును లక్ష్మ్యం కాయక తిరుగగొట్టినారు. గనుక వారు తిరుగా నల్ల శిద్ధరాజువద్దకి పోయి యావర్తమానములు దొడుకచేసినంతట నల్లశిద్ధరాజు కోడె దూడలను గూచి కొంత పైన్యమును కూచి కాటమరాజువారు సమా ధానముగా పోడెలు యిచ్చినట్లైతే వుత్తముం. అటు కొని పక్షముందు పారిపోయి కార్యపెట్టి వున్న కోడెలు యావత్తు మల్లించుక రమ్మని పంపించిరి. అదప్రకారం నేనాపతి రుగతిక్కన్న వచ్చి సమా ధానంగానే విహితముతో—యిప్పుడు యిచ్చేప్రకారం పంపించి కోడెలు యిప్పించమని కాటమ రాజువద్ద విజ్ఞాపనం అంపించగా వారు అనుకూలించక ప్రతి ఘటించి వుత్తరువు యిచ్చినందున కార్యతిక్కన్న యుద్ధపన్నద్దు గారయెను. యీ యత్నము విని కాటమరాజువారున్న వారికి విహితమైనవానికొ కొందరిని సహాయముగా కూచుకొని బలిమి గిరి ఆవులు, కోడెలు సహా వెంట కూచుకొని యుద్ధపన్నాహమై నిలిచిరి గనుక వుద్ధయపక్షములవారికి అఘోరమైన యుద్ధమాయెను. ఆ యుద్ధముయందు కాటమరాజు వారి గోవులు యుద్ధధూమిని వచ్చి నిలిచి—యదిరిపైన్యములో కొంతమందిని హతం చేసినవి. అంతట రుగతిక్కన కార్యం నిర్వహించలేక తిరిగి తన యింటి స్థలములోకి లేచిపోయెను. ఇంటివద్ద భోజనసమయమందు తిక్కన్న భార్య తాను స్నానముచేసి రహస్యస్థలమందు రుగతిక్కనకు స్నానానికి నీళ్ళువుంచి, స్నానం చేయమని చెప్పినంతట అత డాస్థలానకు పోయి చూచి ఆడంగులు స్నానంచేసే రహస్యస్థల మందు నాకు నీళ్ళువుంచిన కారణం యేమి అని అడిగినంతట తిక్కనభార్య ప్రత్యుత్తరం యిచ్చిన క్రమము 'యేస్థలమం దైతే నేమి? దూపభేదమువల్ల విశేషంలేదు గనుక యిక్కడనే స్నానము చేయవచ్చునని చెప్పినంతట తాను కార్యములోనుంచి తిరిగి వచ్చి నందున భార్య యీమాట చెప్పెనుకదా అని తెలిసికొని స్నానా నంతరం భోజనసమయమందు తిక్కనకు తల్లి విరిగినపాలు వడ్డించి నందున కారణమేమని యడుగగా 'ఈ దినమున గోవులున్న నీవు పోయినస్థలానికి పోయి విడిగి వచ్చినవి.' అని చెప్పెను. కనుక తాను కార్యములోనుండి తిరిగివచ్చినందున యిందుకు దృష్టాంత

ముగ తల్లి ఆ మాట చెప్పినదని గ్రహించినవాడై భోజనోత్తరమందు తిరుగ కొంత పైన్యమును సమకూర్చుకొని యుద్ధానికి పాద్యేటవుడు తల్లిని, తన భార్యను పిలిచి పూర్వము ఒక భద్రాజు నామిద కృతిగా వక పద్యం చెప్పవలెనని ఉద్దేశించి నాల్గు చరణములు చెప్పినాడు. అది యేమంటే—

“పైన్యంబు నీమేనఁ దగిలియుండుటఁ జేసి
చలియించు మందరాచలము దిరిగ
గాంభీర్యమెల్ల నీకనెన యుండుటఁ జేసి
కొకుత్సుచే వార్తి గట్టఁబడియె
వల ఎక్కి నీయందు నలరియుండుటఁ జేసి
హరి పోయి బలిదాన మడుగుకొనియె
నాకొరమెల్ల నీయందు నుండుటఁ జేసి
మరుఁడు ధూర్జటి కంటిమంటఁ గ్రాఁగె.”

యా ప్రకారం భద్రాజు నాల్గుచరణములు చెప్పినందున అతనికి యెనిమిదివేల వరహాలు యిచ్చినాము. ఈ పద్యానికి యింకా నాలుగు యెత్తుగీతలు చెప్పవలసియున్నది. అవి నేను సజ్జవుణ్ణయి వుండగా చెప్పరాదు గనుక నిల్పినాడు. తరువాత నాల్గు యెత్తుగీతలు పూర్వముగా జెప్పి తీసుకవస్తున్నాడు. అప్పుడు ఆ భద్రాజుకు మరన్ని నాలుగువేల వరహాలు యిప్పించమని చెప్పినంతట అప్రకారం అంగీకరించిరి. అంత తిక్కన్న భార్య పెనిమిటిగూర్చి చెప్పినమాట. 'యుద్ధరంగములో నుంచి తిరిగి రావడము లేదని అజ్ఞాపిస్తిరి కదా! తమ్ముడు విడిచి చేహము వుంచే బద్ధ లేదు గనుక యిప్పుడే శిలవు యిమ్ముని అడిగి నందున 'నీకు అనుకూలం అయితే ఉత్తమపక్షము' అని సమాధా నము చెప్పి తాను యుద్ధమునకు తిరిగినిల్చి వచ్చి కాటమరాజువారి పైన్యముకు సమ్ముఖుడై కార్యపెట్టి అఘోరమైన యుద్ధము చేసి అనేకమందిని హతం చేసెను. భద్రాజు రుగతిక్కనకు కృతిగా అటు పై పద్యం పూర్వముగా చెప్పిన నాలుగు యెత్తుగీతలు—

తిక్కదండినాథ! జేవేంద్రపురము నీ
వరుగు డెటేగి నగము దిరుగు టుడిగ
అద్ది కట్టుబాసె సయ్యతు కొల దీటె
మరుఁడు మర్చి బుట్టె మగలరాజ!

ఈ ప్రకారమున భద్రాజు పద్యము పూర్వంగా నాలుగు యెత్తుగీతలు రుగతిక్కన తల్లివద్దకు పోయి చెప్పగా ఆమె బహు సంతోషురాలై 'నా గర్భవాసంబున పుట్టిన పుత్రుండు సుపుత్రుం' డని రుగతిక్కన్న పూర్వమందు చెప్పిన ప్రకారంగానే నాల్గువేల వరహాలు భద్రాజుకు యిచ్చి మరన్ని తగిన బహుమతులున్ను చేసెను. అంతట రుగతిక్కనయొక్క భార్య తన పతియైన రుగ తిక్కనతో సహాగమనము చేసేనిమిత్తమై సచేస్నానం చేసి అనేక దానములున్ను బ్రాహ్మణ కిచ్చి రుగధూమిని ప్రదక్షిణసమస్కారం చేసి తన పతియొక్క కళేబరము గుఱుకు కనబడకయున్నందున స్వామిని ప్రార్థించి నేను పతివ్రతనైతే పతియొక్క శిరస్సు కన పడు నని నిశ్చయం చేసికొని 'రుగతిక్క' అనినంతట ఆ రుగ తిక్కన శిరస్సు యుద్ధధూమిని పడియున్న కళేబరములమధ్యనుంచి

నైః యోగనివదిగనుక ఆ శిరస్సును గుర్తుపెట్టి తీసుకవచ్చి అందుతో గూడా అనుగమనము చేసినది. కాటమరాజువారి సైన్యములు హత శేషమైన యాదవులు యుద్ధరంగంబునందు తమతో కూడా నిలిచిన శ్రేతువులను హతం చేసినవారియొక్క యాపము శిలలపై చెక్కించి వీరులు అనే ప్రతిమలు తాలూకు మజాకూరు సగిలి పాయకట్టు మాజే, కుంభగిరి అనే గ్రామములలో నున్నవి. ఇది గాక యుద్ధరంగంబున ప్రాణములు వదిలి సద్గతి పొందిన గోగణములయొక్క శిరస్సులు శృంగములతో కూడా తీసుకవచ్చి వాటికి పసుపు రాచి నిత్య సాంబ్రాణిఘాపము లిచ్చి యిండ్లలో వుంచుకొని, యిదిగాక గోవు ఆకృతిగా శిలలపైన చెక్కించి అవిన్ని ఒక స్థలమందు పూజలు చేస్తున్నారు. ఆ శిలలు వుంచిన స్థలానకు జనులు 'ఆవుల మాలె' అని చెప్పుకుంటున్నారు. ఆ ఆవుల మాలె యొద్ద పైన చెప్పిన యాదవులు ప్రతి సంవత్సరమును తాళమేళములు, పంబజోళ్లు, పీరతాళ్లు, జమిడి కెలు, పురవన మధ్యేళలు, యీ వాఙ్మయలతో సంధ్రమం చేస్తున్నారు. యీ సంధ్రమానకు వారి సంబంధికులైనవారున్ను, వారు కట్టించిన ఆవులమాలెయందు అభిమానంగలవారు యెంతమారములో నున్నా గాని వార్ని కాటమరాజుగారి 'పాంగ్యస్తులు' అని వాడుతున్నారు. అలాగంటే 'పాంగ్యస్తులు' అయినవారికి పసుపుగుడ్డను అక్షతలు గట్టి సంధ్రమంచేసేదినం నిర్ణయం చెప్పి పంపించి వారిని పిలువసంపించి అందరు గుంపుకూడి ఆవులమాలెనద్ద సంధ్రమము చేసేటప్పుడు పాంగ్యస్తు లైనవారిలో వారివారికి తా స క ములు అనే నిర్ణయం కలవు. తానకమంటే యేమంటే యల్లెద్దుతానకం, బొల్లెద్దుతానకం, బోడియెద్దుతానకం, కర్రెద్దుతానకం, పై యెద్దు తా స కం యీ ప్రకారం అనేక తానకములు నిర్ణయం కలవు. తానకసంజ్ఞ యేమంటే యల్లెద్దుతానకం వాడు ఆవులములె వద్దకి వచ్చి నిలిచి ఉన్నప్పుడు పంబవాడు అంటే 'పంబజోడు' వాయించేవాడు యల్లెద్దు పరాక్రమం తలచి ఆ ఆవుమేనుట, నీరుత్రాగుట, గంతులు వేసుట, యక్కడ యక్కడ తిరుగుట, తుదను యుద్ధరంగంబులో చేసిన పరాక్రమం సహాగా పొగడితే ఆతానకం అనుసరించి వుండేవానికి శివం వచ్చేది కలదు. ఈ ప్రకారం కొంతసేపు తానకములు పాడినతిర్వాత కాటమరాజుగారి పరాక్రమమును 'సుద్దులు' అని పాడేది కలదు. ఈ సంధ్రమములోను ఇండ్లవద్ద వుండే శృంగసహితము లైనగోశిరస్సులు తెచ్చి మాలెలో ఉంచేది కద్దు. అందుకు శివగలు, పెసలు నానవేసి శిలలపైన వుండే ఆవులప్రతిమలకున్ను, దేవరావులు అనే గోశిరస్సులకున్ను నైవేద్యం పెల్లించి ఆ పర్యారం బ్రతికివున్న గోవులకు తినిపించేది కలదు. ఈ సంధ్రమముపేరు 'ఆవులపరువు' అని వాడుకొనేవారు.

యీ కాటమరాజుల కైఫీయతు తాలూకు మజాకూరు కొత్తూరు పాయకట్టు మాజే పట్టపురావి కైఫీయతులోనున్ను, వోబళం పాయకట్టు మాజే యెట్టిరాళ్ళ కైఫీయతులోనున్ను, సగిలి పాయకట్టు మాజే కుంభగిరి అనే గ్రామం కైఫీయతులోనున్ను వ్రాశి వున్నది."

లోకలు రికార్డులయందలి పయి యుద్ధరణమున నల్లసిద్ధి మహారాజు ఉంపుసుకలై పెంపుడు చిలుక యరణ్యములో సంచరించుచు

కాటమరాజు ఆలయందలలోఁ గలకలము పుట్టింపఁగాఁ గాటమరాజు పినతండ్రి యగు పోలమరాజు దానిని బాణముతో గొట్టెననియు, నా విషయము తెలిసి యావేశ్య కిరాతకులను దిలిపించి కాటమరాజు గోవులకు నష్టము కలుగజేయవలసినదని యాజ్ఞాపించెననియు, వారట్లు చేయుచుండగా కాటమరాజు మిక్కిలి కుపితుడై వారిని జంపించెననియు, నల్లసిద్ధి మితి గడచుటచేఁ బుల్లరి పంపమని యడుగఁ బంపఁగా కాటమరాజు తన కావులమందలలో గలిగిన నష్టమునకును, నాతని కీయవలసిన పుల్లరికిని సరిపోయెనని చెప్పి పుల్లరి నీయకుండెననియుఁ దెలుపఁబడి యుండఁగా కాటమరాజు పుల్లరి యొగఁగొట్టుటకు మఱొక కారణమును సంప్రదాయముగా యాదవ కథలను జెప్పువారు చెప్పుదురు. అది యిట్లున్నది.

మనుమసిద్ధిరాజు నల్లమల ప్రాంతారణ్యములలో గొంత భూమిని దిన సోదరికి నరణముగా నొసంగియుండెను. అతని సోదరి జేరు కుందిమాజేది. కాటమరాజు వస్త్రాభివశువలనఁ గర వేర్పడఁగాఁ దన గోవులకుఁ బూరియు నీరును లేక పద్మనాయుని ప్రోత్సాహమున మనుమసిద్ధి యాస్థానమునకు వచ్చి యతని వీడులలోఁ దన పశువులను మేపుకొనుట కనుమతి నీయవలసిన దని ప్రార్థించెను. అందులకు గా సంవత్సరమున కింత యని పుల్లరి యిస్తునని యాతఁ డొనఁబడెను. కార్యోపనయమునబట్టి తన సోదరికిఁ దరువాతఁ దెలుపుకొనవచ్చు నని యామె సమ్మతించి దానే కాటమరాజుకడఁ గవులు పత్రము వ్రాయించి పుచ్చుకొనెను. మనుమసిద్ధి సోదరి కీ విషయము తెలియదు. కాటమరా జానాఁటినుండి నల్లమలప్రాంత భూములలోఁ దన పశువులను మేపుకొనఁ దొడఁగెను. తన యనుమతి లేకుండఁగనే తన భూములలోఁ గాటమరాజు పశువుల మేపుకొనుచున్నాఁ డని తెలిసి మనుమసిద్ధి సోదరి మిక్కిలి కోపించి యాతని పశువులకు నష్టముఁ గలిగించవలసిన దని యచటి బోయల కొజ్జాపించెను. వారు నట్లు జేయుచుండగా కాటమరాజు మనుమసిద్ధియే యిట్లు తన పశువులను నష్టముఁ గలిగించుచుండె నని భావించి యాతనియొడ మిక్కిలి కుపితుడై యుండెను. ఇంతలో సంవత్సరము మితి గడచినది. కాటమరాజు కడనుండి పుల్లరి వచ్చు నేమో యని మనుమసిద్ధి యెగురుచుచుండెను. అతఁడు పుల్లరి పెల్లించు ప్రయత్నముననేలేఁ డని తెలిసి మనుమసిద్ధి యాతనికడకు రాయశృంగావళి యను నొక భిట్టును బంపెను. కాని కాటమరాజు, మనుమసిద్ధి యనుమతి నిచ్చినట్లే యిచ్చి యాదవులలో మేయుచుండిన తన పశువుల ప్రేయింపెననియు నతనికిఁ దా మీయవలసిన పుల్లరికిని, దమకుఁ గలిగిన పశు నష్టమునకును సరిపోయినదనియు, సందుచే నాతనికిఁ జెల్లంపవలసిన దేదియు లేదనియు భిట్టునకుఁ దలిపెను. 'రాయబారము విఫలము కాఁగా భిట్టు నెల్లారికి తిరిగివచ్చెను. కాటమరాజు గోవుల మందలలో నష్ట మేర్పడిన విషయము తనకుఁ దెలియకపోవుటచే— మనుమసిద్ధి—పుల్లరి యొగజేయుటకే కాటమరా జాయెత్తు వేసినాఁ డని తలఁచి యాతనిమీదికి యుద్ధమునకుఁబోవ నిశ్చయించెను.

వ్యవహారముననున్న యీకథ యెంతవఱకు సత్యమో తెలియదు. కాని కాటమరాజు కథకు సంబంధించిన గ్రంథములలో 'చిలుక ప్రేయించినందుకు' యిత్యాదిగాఁ బలుతావులఁ దొలి కథా

నేడే

శాంపిల్

చూడండి.

మీ శిరోజములకు గొప్ప వరప్రసాదము

కామినియా ఆయిల్ రిజిస్టర్డ్

శేషపోషణకు కొనసాగిన ప్రకృతి సిద్ధమైన దినుసులు కలిగిన తలనూనెను శ్రద్ధగా ఎంచుకొనటంలోనే ముఖ్యంగా మీ శేషసౌందర్యమాధారపడి యుంటుంది. పండుకల ముస్తాబుకు సాంప్రదించిన కామినియా ఆయిల్ సాటిలేనిది. పండుకలు చాలిపోవటం, నెరవటం, టరు పెక్కిటం, మండు మొదలైన తల, చర్మము, శేషముల సంబంధమైన అన్ని అసాధారణములను నివారించును. మేదదుకు చల్లబరిచి ఆరోగ్యవంతమైన నల్లని శేషముల వృద్ధిపొందించుటకు తోడ్పడును. దీని—మనోహర పరిమళము ఈ రోజున కూడా అపూర్వమైనది.

పరిమళముల రాజు ఆటో దిల్లహార్

(రిజిస్టర్డ్)

మహాగాంధీ ఈ ప్రాచ్యదేశపు అత్యుత్తమ ముగ్ధ పరిమళం జగత్ప్రసిద్ధము. ఇది ప్రకృతమైన బాణి, మల్లెపూలసారము. "అత్తయలరాజుగా ప్రజానీకంలో ప్రసిద్ధమైనది. ప్రతివారికి అందుబాటులోనుండు ధరలకు అనేక సైజులలో కొరకును. అన్ని చోట్లను అమ్మబడుచున్నది.

పోస్టల్లో వాణిజ్యాల దిల్లెలు పంపి శాంపిలు ఉచితముగ వాడిమాడండి.

పోస్టల్లో ఒకటిన్నర అణాబిల్ల పంపి ఒక శాంపిల్ ఉచితముగ వాడిమాడండి.

కేటి వైట్ రోజ్ ఆయిల్

(రిజిస్టర్డ్ నెం. 777)

ఇది లాభగ్యమగు (తాజా) గులాబిపూల అద్భుత పరిమళము కలిగి మేదదుకు చలవ చేయును. శేషపోషణకు అదర్శప్రాయమైన నూనె.

మీరు అంగడికి వెళ్లినప్పుడు కేటి వైట్ రోజ్ హాయిరాయిల్ నెం. 777 ను మాత్రమే కొరండి. ప్రత్యేకమైన మేదీ అంగీకరించకండి. అదే విధముగా పేరొందిన దిగుత నూనెలుగూడ ఒకసారి వాడండి.

కేటి పుష్ప సేన తలనూనె నెం.777

కేటి పుష్పమాలతి తలనూనె నెం.777

కేటి ఆటోరోజ్

(రిజిస్టర్డ్ నెం. 777)

మనోహరమైన నవ గులాబిపూల కమ్మటి మువాసనను స్వచ్ఛముగా నిరూపించును. మిక్కిలి నిగ్గుజేర్చినది గమక విశేషకాలము నిలుచును. అత్తయల ప్రేమించేవారి కలి ప్రియమైన యీ నెంట్లు ఒక్కమారు వాడితే చాలు. మిమ్మును ముగ్ధపరచును.

ఆటో మధుకర్

(రిజిస్టర్డ్)

అసదృశమైన యీ శ్రోత అత్తయల ఒకసారి వాడిమాడండి.

పోస్టల్ మొదలగు వాటికి నాలుగణాల దిల్లెలు పంపి ఉచితముగ శాంపిలుకు వ్రాయండి.

Sole Agents:

ANGLO INDIAN DRUG & CHEMICAL CO., BOMBAY, 2.

హిందూస్తాన్ డైరీ పబ్లిషర్స్

మదరాసు, హైదరాబాదు రాష్ట్రములకు సంబంధించిన వివరములతో 8 ప్రైజులలో చక్కని లైన్లతో రియాలైజ్ చేసిన యోగకరముగా వుండి మీ ఆదరణ పొందుచున్న డైరీ యిదియే. ఇంతవరకు చూపుచున్న అభిమానమును యీ నూతన సంవత్సరమునకు కూడ చూపెదరని మా ఆశ.

*** మా నూతన వ్యాపారశాఖ ***

సికింద్రాబాదులో పుస్తక విక్రయశాఖను ఏర్పాటుచేసియున్నాము. ఇందు అన్నిరకముల పుస్తకములు, స్టేషనరీ సామానులు, గవర్నమెంటు పబ్లికేషన్సు లభించును.

★ హిందూస్తాన్ డైరీ పబ్లిషర్స్ ★

H. O. సికింద్రాబాదు

బ్రాంచిలు:

సామరంగంపాకు

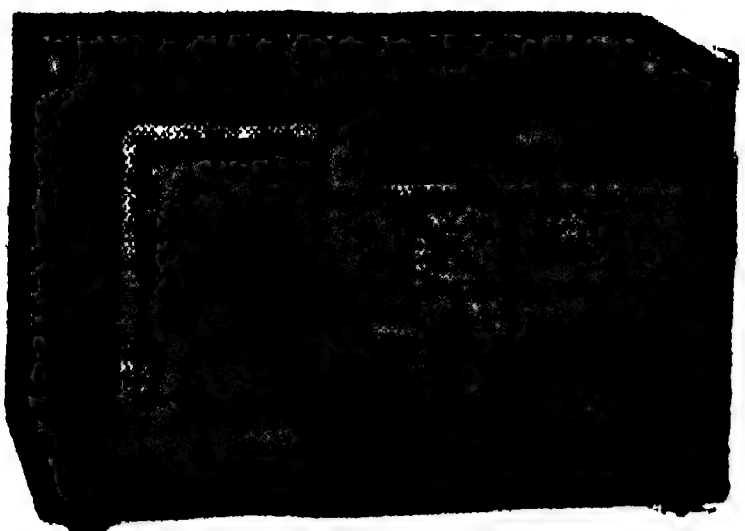
నెం. 8997, మార్కెటు వీధి

విజయవాడ 1.

సికింద్రాబాదు.

జనసముత్తమ భాగ్యం!

సర్వీసింగు

రిపేరింగు

మా

ప్రత్యేకత

పురజనుల మన్ననలు బడసిన పురాతన సంస్థ
మోడరన్ రేడియో & ఎలక్ట్రిక్ హౌస్

లిమిటెడ్

సుల్తాన్ బజారు :: హైదరాబాదు

★ నేషనల్ ఎకో ★ ఫిల్ కో

★ జి. ఇ. సి. ★ సైకో

మరియు అన్నిరకముల రేడియోలు మా వద్ద

అమృతమునకు గలవు.

ఆంధ్ర బ్యాంకు లిమిటెడ్

(స్థాపితము : 1929)

ప్రధాన కార్యాలయము - మచిలీపట్టణము

(షే డ్యూ ల్డ బ్యాంకు)

అనుమతి పొందిన

మూలధనము రు. 1,00,00,000

జారీచేసిన మూలధనము 50,00,000

చందావేసిన మూలధనము 48,99,000

చెల్లింపబడిన మూలధనము 25,00,000

రిజర్వుఫండు మరియు ఇతర

రిజర్వులు 11,73,500

అమలులోనున్న వ్యాపార

మొత్తము 6,00,00,000

మద్రాసు బ్రాంచిలు (మించినది)

(1) 822-23 లింగిచెట్టి వీధి, మద్రాసు-1.

(2) 77, కచ్చేరికోడ్లు, మైలాపూరు, మద్రాసు-4.

(3) 87, పాండిబజారు, టి. నగర్, మద్రాసు-17.

ఇతర బ్రాంచిలు, సబ్ ఆఫీసులు

అమలాపురం, అనకాపల్లి, బాపట్ల, భీమవరం, చీరాల, విలూరు, గుడివాడ, గూడూరు (నెల్లూరుజిల్లా), గుంటూరు, అరంబిలోపేట (గుంటూరు), కాకినాడ, రామారావుపేట (కాకినాడ), మచిలీపట్టణము, నరసారావుపేట, నెల్లూరు, ఒంగోలు, పాలకొల్లు, రాజమండ్రి, శ్రీకాకుళం, తెనాలి, తుని, విజయవాడ, గవర్నరుపేట (విజయవాడ), గాంధీ నగర్ (విజయవాడ), విశాఖపట్టణము మహారాణిపేట (విశాఖపట్టణము), విజయనగరం సిటీ, ఆమదాలవలస (శ్రీకాకుళం జిల్లా), అనంతపురము, బళ్లారి, చల్లపల్లి (కృష్ణా జిల్లా), కడప, దుగ్గిరాల, గొల్లపూడి, ఇచ్ఛాపురం (శ్రీకాకుళం జిల్లా) జగ్గయ్యపేట (కృష్ణాజిల్లా), కర్నూలు, నరసన్నపేట (శ్రీకాకుళం జిల్లా), నిడదవోలు, పార్వతీపురం, పెడన (కృష్ణాజిల్లా), పెద్దాపురం, పీఠాపురం, సాలూరు, సామర్లకోట, తిరుపతి, వినుకొండ. ఫారిన్ ఎక్స్ఛేంజి సహా అన్ని రకములైన బ్యాంకింగు వ్యాపారములు చేయబడును.

తాడేపల్లి శ్రీరాములు, విలేజ్వరపు

మేనేజింగు డైరెక్టరు. రామచంద్రమూర్తి,

ఎం. ఏ., సి. ఏ. ఐ. ఐ. టి.,

జనరల్ మేనేజరు.

వృత్తమునకే నిర్ణాయకముగా రచనము గలదు. కనుక తొలి కథా వృత్తమే సత్యమయినదని మనము విశ్వసించవలసియున్నది. కాగా మనుమసిద్ధి యుంపుడుగత్తె విషయము కథా గౌరవమునకుఁ గొంత భంజకముగా నుండునని తలచి యెవరో యీ రెండవ కథను గల్పించియుండెదగు ననుట సంభావ్యమే కాగలదు. మనుమసిద్ధి యప్పుడు వీలుగాకపోయినను నా తిరువాత నయినను దాను కాటమ రాజు కడఁ గవులు వ్రాయించుకొనిన విషయము తన సోదరికిఁ దెలుపకపోవుటయు, నామె యయినను బరిస్థితియుద్దముదాక వచ్చినను దాను బంపుల వ్రేయించిన విషయము తనసోదరుఁడగు మనుమసిద్ధికిఁ దెలుపకుండుటయు నీరెండవ కథయం దసందర్భములుగా నున్నవి. అందుచే నీవృత్తంతము యొక్క యాధార్య మనునానెఱచియున్నదినుటలో సందేహము లేదు.

కాటమరాజకథ చరిత్ర మగునా?

మనుమసిద్ధి మహారాజునకును, కాటమరాజునకును నెల్లదై పోటియందు--జరిగినయుద్ధ మింత ప్రఖ్యాతమైయుండగా నీయుద్ధ విషయ మాకాలమున నెలసినగ్రంథములలో దేనియందును లేకొనఁబడకుండుట యాశ్చర్యముగా నున్నది. నిర్వచనోత్తర రామాయణమున మనుమసిద్ధిప్రసంగలో నెఱిగిపడయినను దెన్నో చేర్కొనఁబడినది. కాని యీ యుద్ధప్రస్తావ మంగుఁ గానరాదు. దశకుమారచరిత్రమున ఖిల్లతిక్కన ప్రశంసగాఁ బద్య మిట్లు కలదు.

“వేడిన నర్ధాల్లి వృక్షపుచ్చి సేరని

దానంబు తనకు బంధపుఁడు గాఁగ

నెదిరిన జమునైనఁ బ్రదిలిపోవఁగరీ

కొర్రంబు దన కిష్టపఱుఁడు గాఁగ

కరణసాచ్చిన శత్రువగునైన రక్షించు

కరుణయ తనకు సంగరముగాఁగ

బలికిన పాంపవ ప్రభునైన మెచ్చని

సత్యంబు దనకు రక్షకుఁడు గాఁగ

జగతి నుతి కెక్కె రాయవేశ్యాభుజంగ

రాజ్య రత్న కరస్సార్తి రాజమూర్తి

గంధవారణ బిరుద విఖ్యాతకీర్తి

దినప లేణండు సిద్ధియ తిక్కశేరి.”

దశ—౧ ఆ ౬౬ ప.

ఈ పద్యమునందును కాటమరాజ ప్రస్తావము కాఁగదు. కాటమరాజ కథలో ఖిల్లతిక్కన బ్రహ్మరుద్రయ్యతో సలిపిన పోరు విశేషముగా వర్ణింపఁబడినది. ఖిల్లతిక్కనతో బాహుబాహిఁ బోరిన బ్రహ్మరుద్రయ్య విషయ మేనియు నింగుఁ బ్రస్తావించఁ బడకుండుట విచార్యము. సమకాలిక గ్రంథములలో దేనిలోను లేకొనఁబడక, జనవ్యవహారములోను, జానపద గ్రంథ రూపము నను నున్న యీ కాటమరాజ కథావృత్తంతము చారిత్రక సత్య మగునా కాదా యని సందేహించుటలో న్యాయము లేకపోలేదు. కేవలము జనపద వ్యవహారమున నున్నంత మాత్రమున నది చారిత్రక

1. ‘జన్మం’ 2. ‘వేన’ 3. ‘మను’

ముగా జరిగిన విషయ మని నిర్ణయించి చెప్పుటకు వీలులేదు. అది యును గాక కాటమరాజ కథలో నభివర్ణింపఁబడిన మనుమసిద్ధి వంశవృత్తంతము సమకాలిక గ్రంథములలోనిదానితో విశేషముగా భేదించుచున్నది. చారిత్రకముగా నిర్వచనోత్తర రామాయణ దశకుమారచరిత్రములయందలి వంశవృత్తంతమే సత్యముఁ బ్రామాణికము ననుట యెల్లరు అంగీకరించు విషయము. ఈ విషయములన్నియు బాధ్యలోచించి మానెగా ‘కాటమరాజ కథా వృత్తంతము’ సత్య మగునా కాదా యని సందేహము కలుగకమానము. కాని జనవ్యవహారమున నింత ప్రసిద్ధిగా నున్న యీ కథ సత్యముకాదనియు, కేవలము కల్పింపబడిన కథయే యనియుఁ గ్రోసపుచ్చుటకును వీలులేదు. అయితే యిది సత్యమనుటకుఁ బ్రామాణిక కాధారము లభింపవలసియున్నది. అట్టిది లభ్యమగువఱకు నది సత్యమనుటకు వీలులేదుకదా!

కాననప్రమాణము

నెల్లారు మండలమున లభించిన యొకొక కాననమున కాటమరాజునకును మనుమసిద్ధికిని జరిగిన యీ యుద్ధవిషయము కానవచ్చుచున్నది. క్రీ. శ. 1258 నాటిదిగు నా కాననమున యాదివ వంశాభివృద్ధినయును, కాటమరాజునకు మనుమసిద్ధితోఁ దగవు గలుగుటకుఁ గారణమునా, యుద్ధము ప్రారంభింపఁబడిన దనము మొదలగు వివరములును నున్నవి. ఈ కానన మిది నుద్ధరించి ప్రకటింపబడుచున్నది.

నెల్లారుమండల కానన సంచయము—

రెండవ సంపుటము

బటర్వర్తు అండ్ బేణుగోపాలస్వామి వారిచే సంపాదకము.

Kandukur (26) (A. D. 1258—59 ?)

(Gundlapalem. Telugu. From fallen stone in Brahmeswara Temple.)

1. యాదవజల్యం వైశంపా
2. యందు పరిక్షిత్తుకు యి
3. ట్లనిన అధితి కశ్యపునకు పుట్టి
4. న వైవస్వతుం దనుమనువునకు
5. యెముండును శనెశ్వరుం
6. గును యెమునయం దపతియుం
7. బుట్టిరందు వైవస్వతుం దనుమను
8. పు వలన బ్రహ్మక్షత్రయ వైశ్యునా
9. వృలై నమానవులు అనేకులు పు
10. ట్టిరి. వారికి 2 శేనప్రముఖులైనరాజులు
11. యనమండ్య పుట్టిరి, ఆమునిపుత్రులు
12. న యిలగవ్య సోమహత్యం దైన బుగు
13. నకు పురురవ చక్రవర్తి పుట్టె పురురవు
14. నకు పూర్వాసికి నాయువుండు పుట్టె నా
15. యువునకున్ స్వభా యుకున్ సభిషండా పు
16. ట్టె రాజ్యంబు వేళె సభిషంకున్ ప్రియమోనా
17. నకున్ యగూది పుట్టి యనాకగూంబులు పే
18. ను యయాదికిని సక్రనిపుత్రు యైన దేవయాన

19. కుక యగువు జన్మించెను, శిలము గల యగుకులార్క
20. జంతు యాత్రయగోత్రజంతు అనూహును
21. పంచనవాంతు మధురాపురంబును దనకు రాజధాని
22. గామాధురంబులు నూరసేనంబు లనియెడి కేశంలేలే పూ
23. ర్యకాలమున ఆనూహునునికి పుత్రుం వసుదేవుండు అచట
24. రాజేంద్ర విను తొల్లి రాజలాంచునంతో వేల
25. సంఖ్యలు దైత్యవిభులుండన్ము, ఆక్రమించిర భూమిభా
26. ర మానం జాలక గోరూపుయై బ్రహ్మం చేరంబోయి క
27. న్నిరు మున్నీరు రోగనం కాయ కరుణతో భావించి,
28. లభింతుండు ధరణి నూరడం బల్కి ధాత్రయను
29. దిలిరా విష్ణునిం గాన నెంగి పురుషనూక్తంబు చదివి య
30. గుద్ద సమాధినుండి యొకమాంటు విని వారినోద్యువు
31. ండు వినుండు వేల్పులు ధరయును నే విన్న యెట్టి
32. నని ప్రితిం బలికెం దెలియ యాదవకులమున నమరులు
33. పైం బుట్టం జనుండు మియంకెమునకొ, శ్రీదైత్యుండు
34. న కౌదరమునం బుట్టి భార మంతయుం భావునువారి
35. పుట్టుండు సురకన్యలు భూమియందు సుందరతనులై
36. ందై శేషుండు హరికళతోం బుట్టి భార మంతయుం
37. శి విను ద్రోణం దనువాండు వసువులయందు ముఖ్యుండు
38. తని భార్య ఆ వేల్పులపెద్ద ఆ ద్రోణుండు యీ సంద
39. ంచె ధర యియ్య హరి యోగమాయ యతోద నంధుడు
40. నింకె యల్లదేనక లెల్ల రుషుల అంకెమున జన్మించె
41. పాలకులై 1 జన్మించె కేవళీయెను తొల్లి స్వామింభు
42. న పు న్నియును ప్రతివత వసుదేవుండును 2 సుతుపుణ్యం
43. తి రెండవ జన్మమున అధితియుం గస్యపుండును
44. వసుదేవ కేవళి రామక్రిష్ణులు పుద్భవించిరి. అక్షరాం
45. వయించిరి రామక్రిష్ణులు మొదలైన సర్వయాద గోవులు
46. ంత్యమున కూడ వతికొంచి అదటం గొన్నాను.

1. 'జన్మించె' 2. 'కు'.
3. ముసలాత్మకము లైన.
4. 'యాదవులు' 5. 'అక్షరా'

47. పుల పరగ బట్టంబు గట్టి సంతోషము వచ్చే చ్చార్
48. సుల గాంధారి కావం వంకను మునుకొని యన్నం
49. శ్రీక్రిష్ణు మొదలైన సర్వయాదవలు రాజ్యంబు నేసిరి
50. పుత్రాతములు వొడిమె పుష్కలసంపున! జాతరల
51. కదిలిరి శ్రీక్రిష్ణు యాదవులు సమదృశికడకు జలధిశీ
52. నమత్తులై విష్ణుభోజం త్రక వీరు లెల్ల మునివరనిధిశ్చ
53. లాంత్యకృతము లైన 3 మయ్యించు కుంగల మోం
54. శుకైరి అంత తారకుండు చని పాండవుల కరింగి
55. ంచె ||

Second Side

1. ఆజ్ఞానుండు ద్వారావతికి వచ్చి
2. వసుదేవు గని శ్రీకృష్ణు పరమ మా
3. త్రికం గలనె 4 అధవులు కేవలజానం గ
4. లసిరి ద్వారావతి ననధి ముంచు మర ఆ
5. క్షేమె బాలవిద్వంశుని 5 అక్షరాం
6. గ్ననాను గోపాంగ్గనాను గొంచు
7. అజ్ఞానుండు యంద్రస్వకం ది
8. చెప్పెను అదవ కులకరుండైన వజ్రభగవి
9. ం బట్టంబు గ శ్చెను యాదవ గోపికా పార్వ
10. ని నేమించి గోవులకు గోరక్షపాలకునిం
11. సి గోవులం గాపాడుమని ఘనవిర పురంబు
12. న అమృత గోవిందుని అభిషిక్తు చేసెను యా
13. దవుల అందరిని అక్కడ అక్కడ నిలిపి అజ్ఞాను
14. ండు అస్తనాపురికి బోయి దమజాకు యెరింగి
15. ంచెను యాదవులు పాండువలూ స్వగారాది
16. బోగానకు బోయినవనక నన్ను రయేండ్లకు
17. కలియుగం చొచ్చెను! వజ్రదేవుని పుత్రుండు దధి
18. నంగుం డనంగ గోపికల పాత్రకుల వంశకరులు
19. బృందావనమునం బ్రధివి బెంపొంది సంద్రవజ
20. ంబుకు నలి నొప్పుచుండు! ఆవుల మేపుత నలరి
21. గోపకులు దైవతాచలమున రంజిలుచున యా
22. దవులకు దైవ మెంతయు నొప్పు అమృత బా
23. శక్తిగుండెండు! దెలి సున్న వసుదేవనందములు తొ
24. ల్లి శ్రీ క్రిష్ణుమందరం గోకులుమీర ప్రతిష్ఠలు శే
25. రి ప్రథమారి వెలయ గోవిందు మనమందు పుపనంధు
26. పుత్రుండు అమృతాంబోజండుని ఆదేవుడేర వెలయ
27. ంగ బెట్టెను విచిదంబుగాను. అతని పుత్రుండు విరయా
28. ంభోజండు! సంతోషమున నుండ్ల జనమేజయు
29. ండు యజ్ఞంబునేయ నెల్లరాజులను రప్పించి య
30. జ్ఞ ముండగంతేనె విజయాంబోజని మెచ్చి వారణా

కాటమరాజు కథ మల్లె శ్రీ గా మ మూర్తి.

81. పురంబున పట్టుస్వామిగా జేసి కొంత గాలం రాజ్య
82. ంబు సెసిరి | కలియుగాభాః మాద్రకి రాజకాల
83. మున విజయాంబో జాభాః | ౫౩౦ | కనకాంబో జాభాః
84. 1౪౯౦ | విక్రమార్కుని కాలమున గజయాంబో జాభాః
85. 1౪౩౦ | రాయాంబో జాభాః | ౪౨౦ | రత్నాంబో జాభాః
86. 1౪౦౨ | వీరవిజయః రాజాభాః | ౩౯౦ | శాలి నామానుని కా
87. లమున పద్మనరాజాభాః | ౩౫౪ | శ్రీ కూమి రా జాభాః | ౩౪౦ |
88. భోజరాజు కాలమున సిహృద్రి రాజాభాః | ౩౦౦ |
89. చోడానికాలమున వల్లురాజాభాః | ౧౯౫ | పోలురా (౩౩)
40. బాభాః | ౮౨ | వోరుగంట ప్రతాపుని కాలమున కా
41. బమరాజు | ౩౨ | రాజ్యం సెసి లింగాలకొండ యర గడ పాబ
42. ను నలసిద్ధిరాజుం గూడి యుద్ధంబు నేరి బమగులవారు
43. చనిపొయ్యెనాంటికి కలియుగం చొచ్చి | ౩౯౫౫ | యెండ్రా
44. యను | విరుల మహర్షిం అదిపవక సకలభూతసంధివ అను
45. శా. నీక బాగవతి విశేషమృంద మవునూన పల్లిన కాస్త్రముక
46. మిది శ్రీమూర్తులు కారణమున గోవుంగ పర్యతానతోల్లి
47. యాంబోజుటి మెచ్చలై రుషుల సంతతిని జేనువులుక క్రిష్ణావ
48. తాం న గూడి జేవకులు గూడి పరిణించిరి. ద్వారా అంత్యము
49. న జన్మించిరి అగ్రపు కులమున చంద్రనందిను పురూరవ చక్రవర్తి
50. యయాధి యెదుకులోమ్మజు నూరిశేను వసుజేవు పుత్రిం శ్రీ
51. క్రిష్ణు దుగళ క్రిష్ణు దుగళ వీరికి నడిచి చెల్లె రంబు నియోగాలు బమగుల
52. వారికి చెల్లును వీరు యయాదిపంశం శాపకారణమున
53. గోవుల రక్షింప గోరక్షపాలకులం జేసిరి జలసిరి గోప
54. కులు వేయివేల సంఖ్య || శ్రీ శ్రీ శ్రీ జేయునూ ||

Third Side

1. అత్రియే ముని సంతతిరాజులు యె
2. లిని పట్టణభూములు అత్రియ నెత్ర పుత్రుడు
3. భూలోక మెల్లాడిసింపెను ఆ చంద్ర నంద
4. ను పుత్రి పురూరపుండు భూచక్ర మెల యే
5. లెను ఆ పురూరవ పుత్ర పౌత్రుండు యయా
6. ది రాజుయై నవఖండి పృథివి యేలె యయా
7. ది పుత్రిండు యధువు యేనాక భూములు
8. యేలెను యెదుకులోమ్మజు నూరిశేను మధు

* Date uncertain : Probably 1180.

9. ర మాధురంబులు నూరనేనంబు లనియెడి నేక
10. ంబులు యేలెను అతని అంత్యజాండు వసుజేవు
11. మధురాపురంబు యేలె అతని బంధువు
12. నంద గోపమండు లేవుపల్లె యేలె వసు
13. జేవు పుత్రి శ్రీ క్రిష్ణ వ్యారవతి యేలె నా
14. క్రిష్ణ గోపకౌప పుత్రులు వజ్రభగ అ
15. మృతి గోవిందు అంభోజ బాగుకారు
16. యంద్రప్రస్థ ఘనవీర పురి రాజ్యంబు
17. నేసిరి పద్మనాథుండు యేలె యందలి
18. రాజ్యంబు కొంత యేలె | వీర విజయ
19. ంబు యేలెను న | శ్రీ కూమార్కాం జేలెను
20. పుంటుల కోన ఆమరవతి | సింహృద్రి యె
21. ల మంచి యేలెను వల్లురాజులె అలవల్ల
22. పురము అచట కొన్నాళ్ళు అడిచిపిటేరి
23. ను అలపొలురాజు ప్రతాపుని కాలము
24. న యెదుకులోమ్మజులు వసుమకొండ
25. మందలుడి, వినయార్ప పెదయార్ప యేలంగ
26. గ యేర్పలకు అనావిష్టి దాంకి ధేనువు
27. లకు వేంత లేదని రాజుక పద్మనాయుం
28. నాక వివరించుకొని ధేనువులుక దాద
29. కదిలిరి పాంకనాగు సిద్ధిరాజుకు పు
30. ల్లిరి వొడంబడి భూమి చొచ్చి మేడిరిమె |
31. పుత్ర సలహా ధేనువులుం దాను దక్షిణాదనుతే
32. తోటికి కదిలిపోయి దినువుకోవల్లభుని
33. చొచ్చి నలనన్న దేవులుంచాను మరలి దిననిధుం [దక్షిణ]
34. మీండుం గదిలి వచ్చి వెన్న నంట విడిసిరి నలసి
35. ద్రివారు యెద్దుల యెసిరి అదిపుల వందసు అంబు
36. తరుచాయ అదిపులవంక్క రంకువదె
37. నెల్లూర ధేనువులుంచాను వదిలి య
38. అగస్త్యపాలు నిలిచెను నలసిద్ధిరాజు
39. భారి పుల్లరికి వచ్చెను వట్టిం-చిరాయ
40. భారిని పుల్లరి లేదు పొమ్మనిరి లేదు పా
41. మృం లేను నెల్లూరి నలసిద్ధిరాజు యె
42. గడ్డపాటికి యెల్లివచ్చెను

Fourth Side

1. స్వస్తి శాలినామాన శక ప
2. మాంబులు ౪౧౧౬౦ అగు నేం
3. టి కాళియు క్రిందవత్సర కౌర్తిక
4. ను ౫ గు నెల్లూరి నలసిద్ధిరాజు నవక
5. నెన్నాహం మెరసి | లింగాలకొండ యయా
6. డ్డపాటి కూపలి సోమేశ్వరుని సందలిస
7. నాన అత్రియగోత్ర యావవక్షత్రి
8. య మధురాపురమం దీర్వరశ్రీ
9. విషయోగమాయ దివ్యక్రిపా
10. దకబ్రకట శాత్రివధింజన నచ్చెర పుండి

11. పాత్ర లాయత్రవం గౌరవ పారవు
12. ంకు ద్వారకాపురి గోపికావల్లభు
13. ని పాత్రండు వల్లురాజు లతని సు
14. గులు పోలురాజు పెద్దురాజు వా
15. రి పుత్రులు మోదలైన యాదవులు
16. నలసిద్ధింగూడి యుద్ధము
17. నేసి మృతులైరి | యదువంశ
18. మునకు భయంబు దొలుగు నని త్రిమా
19. తుక లుక్ యోగమూయాదేవిని యిల్ల
20. నితి గోపికాజనములు గోపాలకు
21. లుంర్న పసులమందకు నేంగు భద్ర
22. నీవు వసుదేవమందములకు గభీక పు
23. త్రికవై నానావిధ సంప్రదలకు స్తా
24. సకమై మానవులు భక్తిం గొలుతు
25. రు కాసుకలుకు బలులు నిచ్చి పెట్టె
26. నిమిది నామంబుల గొనియాడు
27. మగు ఇన్యాస్థాంములు యె
28. రింగించు వుమి పితాపురి పేంకృతి క
29. నువుకొండం బ్రత్యక్షమై పాలెటి
30. తీరంమున భాగిరతై నిలిచి భక్తునికి
31. ప్రత్యక్షమై త్రిమాగ్గుల మెప్పించి వీ
32. రమహత్తు ఇప్పించెను భాగిరతి భుగ్గ
33. స్తానం కొండయ్య కొన్ను రా
34. మహ్య వుద్ధరించిన కాసుం

* * * *

నెల్లారుమండల కాసన సంచయములోని యీ కాసనము కాటమరాజునకును, మనుమనీడ్డికిని జరిగిన యుద్ధమును, యుద్ధ కాలమును లేక్కొనుమఁ బ్రామాణి కాధారిమనుమన్నది. కాలి వాహన శికము ౧౧౭౦ ప్రాంతముల కాటమరాజు నెల్లారు నలసిద్ధి రాజమీదికి సర్వసన్నాహముతో దండెత్తిపోయినట్లందు గలదు. యుద్ధము ప్రారంభమయిన దిండు, యుద్ధ మెన్ని దినములపాటు జరిగినది, యేయే దినముల నెవరెవరు యుద్ధము సలిపిరి యను విషయములనుగూర్చి తగువారె డలిసికొందము. ఈ కాసనమున ముతోక్క విశేషము కలదు. ఇది గద్యకాసనముగాఁ బయికిఁ గాన వచ్చుచున్నను నింగు నచ్చటచ్చటఁ బద్యములును గలవు. * కనుక విది గద్యపద్యమయ కాసనమని చెప్పదగును. ఈ కాసనమునఁ బద్యములుగా నుత్తరంబునవాని నీదిగువఁ లేక్కొనుచున్నామను.

“రాజేంద్ర ! విను తొల్లి రాజాంధ్రముతో
వేలసంఖ్యలు దైత్యవిధులు దచ్చు
నాక్రమించిన భార మానంగిఁ జాలక
గోయాపమైబ్రహ్మఁ జేరవోయి

* శ్రీ జయంతి రామయ్యపంతులగారి సంపాదకత్వమునఁ బ్రకటింపఁబడిన కాసనపద్య మంజరియం దీ పద్యము బుదాహృతి ములు కాదేను.

* ఈ పద్యమున యతిగణాధింగదోషములు గలవు.

కన్నీరు మున్నీరుగా రోదనమునేయఁ
గరుణతో భావించి కమలభవుఁడు
ధరణి నూతనఁ బల్కి ధాత్రియు వేల్పులుఁ
గదిరిరా విష్ణునిఁ గాననేగిఁ
పురుషనూత్తంబు చదివి యద్భుతసమాధి
సుండి యొకమాట విని వారిజోద్భవుఁడు
వినుఁడు వేల్పులు ధరయు నే విన్నయట్టి
పలుకు వివరింతు నని ప్రీతిఁ బలికెఁ దెలియ
“ కూదవకులమున నమరులు
మేదినిపైఁ బుట్టఁ జనుఁడు మీయంశముకా
శ్రీదైత్యుఁడు వసుదేవున
కౌదరమునఁ బుట్టి భారమంతయుఁ బాపున్”
“హరి పూజార్థము పుట్టఁడు
సురకన్యలు భూమియందు సుందరతనలై
హరికగ్రజుడై శేషుఁడు
హరికళతోఁ బుట్టి భారమంతయుఁ పాపున్”
* “శ్రీకృష్ణ మొదలైన సర్వ యాదవులు రా
జ్యంబు నేసిరి - నేయంగ నొక్కనాఁడు?
ఉత్పాతముల్ వొడిమె నుర్వీకసంపుట
జాతరల్ నేయను ద్వావతిని
కపిలి శ్రీకృష్ణ యాదవుల్.....
.....ముద్రు కవికు
జలధితీరంబున నవపానమునై
విష్ణు భోజాంధక వీరు లెల్ల
మునివరు నిర్దిష్ట ముసలాత్మికము లైన
మయ్యందు తుంగల మోఁడు లాడి
మృతులైరి.....

* * * *
గోవుల రక్షింప గోపాలకులఁ జేసి
వలసిరి గోపకుల్ వెయి వేలసంఖ్య
* * * *
“గోపికా జనములు గోపాలకులు నచ్చు
పసులమందకు నేంగు భద్ర ! నీవు
వసుదేవనంద గర్భంపుఁ బుత్రిక వయి
నానావిధక్రిల తానకంబు ?

ఇంకను నిట్లు పద్యచ్ఛాయ గల వాక్యము వీ కాసనమున గలవు. స్పష్టముగా నులుతంపఁ గలిగినంతవఱకు నిట్ల నొసఁగఁబడినవి. ఈ కాసనము ఎఱగదడపాటి పొల్లొట పుక్కిట పురాణము కాదనియు, జాగ్రత్తక సత్యమే యనియు బుజువు పలుపఁ జాలియున్న దనుటకు సందేహము లేదు.

భట్టు రాయబారము

గంగుల పినయెల్లయ రచించిన కాటమరాజు కథ, కథా వృత్తాంతమును దొలినుండి తుదిదాఁక నభివర్ణించుచుండుగా, భారత మంతి యా కథలో భట్టు రాయబారమును ఘట్టమును మాత్రము పురస్కరించుకొని రసవంతముగా రచియింపఁబడిన రచన విది.

ఇదియు మంజరీ ద్విపదలోనే రచింపబడినది. కర్త యాశ్వరో తెలియదు. బ్రాహ్మదొర యా భట్టు రాయబారము వ్రాతప్రతిలో నచ్చటచ్చట నాంగభాషయందు 'నోట్సు' వ్రాసికొనియున్నాడు అందు 'రాయశృంగావళి' యను వాతఁడు దీని కర్త యయినట్లు వ్రాయబడియున్నది. కాని యది సత్యము కాదు. రాయశృంగావళి మనుమనిద్దండే కాటమరాజుకవికుఁ బంపబడిన భట్టు. బ్రాహ్మ యాడు. కొమార బంగారుము కాటమరాజు భట్టు. ఈ యిరువురును ఏమతిమ యేలికల తరపున కాటమరాజు కొలువులో సంభాషించుకొనుట యాగ్రంథమున సంసాహసనాపమున రచింపబడి యున్నది. ఒక భట్టు సంభాషించినపదన మరొకభట్టు భాషించుటగా నీరచనముగలదు. రాయభట్టు తనవాది మంతయు వినిపించి కవిపట.

“బుద్ధి మాలియు వెట్టి బుద్ధులు పోక

పెద్దటికాల్ మాని పెట్టు పుల్లరిని” అనును. అతనివాదమునకు సమాధానము చెప్పి కాటమరాజుపక్షము వాఁడను కొమారిబంగార మనుభట్టు.

“ఎవరిక పలుమాటలు వసుధేని నెగులఁ

గదిలి రమ్మనుమి మీ కలవారి నెల్ల” అనును. ఒక్కొక్కఁ యను దనయేలికనుగూర్చి, తమబలాసంపదనుగూర్చి వీరావేశముతో గొప్పలు చెప్పుకొనును. ఒకఁడు చెప్పుకొనిన గొప్ప మరొకనికిఁ గోపకారణ మగును. అతఁడు మెత్తిపోవును. తమ యేలికను శ్రేష్ఠ పక్షమువాఁడు గూషించుచుండిగా నింకొకఁడు పహింపబాలఁడు. ఆ గోపములో వా రాకుకొనిన పలుకులయం జెన్నోనామెతలు, పలుకుబట్లు, నేకయోపములు కొల్లిలుగా వీరలును. జేసి పాహిత్య సంపద కీగ్రంథము కావలెను. కొన్నికొన్ని చోట్ల సర్థము దుర్భిహముగా నుండి కథాభాగ సర్థము కాకున్నను మొత్తముమీఁద నెవఁడు వ్రాసెనో కాని యది జేసి పాహిత్యదృష్టితోఁ బ్రశస్త మయిన రచనము; పండితులదృష్టితో విట్టి గ్రంథములఁ బరికింపరా దనుట విజ్ఞులెఱింగినవిషయమే.

మచ్చున కొంకురెండు పట్టులు పేర్కొందును.

“భట్టయ్యగారు ! నెబాసు తెన్నాయె

భట్టజేవర వైతె భాగ్యంబు వండె

యాచకలక్షణాన నేతెంచి రాజు

వసుపరించితి వైన నవనిలోపలను

కావధర్మాత్ముండు ధర నుణకాలి

యితని వేడిన నిచ్చు నిష్టభోగములు

అన్న దానము కోరి యాచింపవనై

పరఁగంగఁ జెట్టించుఁ బాయపాన్నములు

కస్త్రదానము కోరి వస్తినంటేనిఁ

బ్రస్తుతించియు నిచ్చుఁ బట్టువస్త్రములు

భూషణాల్ లేవని పొడగనవస్తే

రిసికుఁ డెన్నఁగ నిచ్చు రత్నాంబరములు

కనకంబు లేదని ఘను నిపుడు గంటే

యిప్పుడే యిప్పించు నెన్ని కలసినను

పరిమళద్రవ్యాలఁ బడియంగ వస్తే

బాలువుగా నిప్పించుఁ బునుఁగు జన్మాతి

గ్రాసంబు లేదని ఘనుఁ బొడగంటే

రాకిగాఁ బోయించు రాజాన్నములను

నేరు సాగఁగ దున్న నెల్ల నడిగితివే

గోర్కతో నిప్పించుఁ గొడెయొగ్గులను

గోదాన విచ్చిన గొంపోడు నంటే

అడిగితే యిచ్చు మా అయితమరాజు

ఏమి నీమనసున నేమి కోరినను

కామితార్థములిచ్చు కాటమరాజు

దానివేళ్ళలు రెండు తిప్పక విడిచి

యెంతైన నాసించి యేమి యడిగదవు”

* * *

“మాటమాటకు గొల్ల గొల్లఁ దనియేవు

మరముగా నీ భూమి మోసెను గొల్ల

తిరిగొండ లాగంగఁ ద్రాడారొ గొల్ల

సాగఁము తెక్కలఁ జల్లెను గొల్ల

వేడుక ప్రేపల్లె వెలఁదులఁ గూడి

కొల్ల లాడినవాఁడు గొల్లతఁడు కాఁడ

కన్నులు తెఱవని చిన్నబాలుండై

కోపించి కేకటంబు నూల్చెను గొల్ల

ముద్దులబాలుండై మూఁడవసెలను

దానవి చనుఁబాలు త్రొగను గొల్ల

యేడాది కుట్టండై యిలఁ దృణావస్థ

మేడిఁ బట్టుకొని వాని మృతిఁ జేసె గొల్ల

తల్లి పెన్నలకునై తను రోలఁ గట్టె

గొమరుండై మద్దులు గూలంగ నీడై

ముద్దు గోపాలుండు మూరితి గొల్ల

వశుని జంపినవాఁడును గొల్ల

శిబిలుండై ఖరదైత్యుఁ జంపెను గొల్ల

యితఁడు సాహస్యఁడే యెంచి చూడంగ

బ్రహ్మజేవుఁడు గొల్ల పశుపతి గొల్ల

బ్రహ్మను గన్న శ్రీపతియును గొల్ల

పావనరుద్రుఁ డేర్పాటైన గొల్ల

జేవేంద్రుఁడును గొల్ల దివిజులు గొల్ల

భావింప దుద్రుండు పరఁగంగ గొల్ల

మా కులంబునఁ బుట్టె మదనగురుండు

మా కులంబునఁ బుట్టె మఱియు నూర్జ్యంక

మా కులంబునఁ బుట్టె మఱియుఁ జంద్రుండు

మా కులంబునఁ బుట్టె మఱి యొక్కజేది

అవునోయి ! భట్ట ! నీ వాడకోఁ దగును

గొప్పమాటల నెంత కొప్పరించెవు

భట్టనంచును వచ్చి బయిసి పోవుటకుఁ

గాటమేశ్వరు నిట్లు కాటు లాడితివి

జేవేంద్రుఁ డెక్కిన దివ్యరథంబు

భావజ హరవరభక్తుండు నెక్కఁ

బసల కన్నీయని బాహులుండు
పరకాంతి దర్శిగా భావించినాడు
ఇటువంటిరాజు కనుమొదటను నిలిచి
తాటోటు మాటలు తప్ప బల్కిలివి."

* * * *

ఇట్టి రసవత్తర ఘట్టము తీగ్రంథమున నెన్నేని గలవు.
విస్తరభీతి నుదాహరింపక పడుచున్నాడను. వ్యావహారిక
భాషలో నున్నప్పుడే పటత్వముతో భాసించుచు గ్రాంథికము
చేసిన జన్మపరిపాపు సంభాషణ చనుక్కెరను లిండు గలవు.
వ్యావహారిక భాషలో రుచి, పటత్వము నెఱుంగుకొనువారి కది
కల్పపృథుమ!

3. కొటపాటి తాటివృక్షం తెచ్చే కథ

ఇదియు కొటమరాజు కథా సంబంధియగు రచనమే. భట్టు
రాయబారమువలెనే దీని రచించిన కవియు నజ్ఞాతుడగుగానే
యున్నాడు. కాని దీని రచనయు విశేషముగా భట్టు రాయ
బార రచనమునకంటె కొటమరాజు కథ రచనమును బోలి
యున్నది. దీని ప్రతులు ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకభాండాగారము
నందు గలవు.

రాయభట్టు రాయబారము విఫలమయినది. పగలు చాటుచు
కతడు నెల్లూరుత్రోవ జట్టివాడు. అప్పుడు కొటమరాజు
మనుమసిద్ధితో నిక యుద్ధము నిశ్చయమని, యుద్ధములో దుకు
సహాయము రావలసినదిగా దొనకొండలోనున్న తన తమ్ముడు
అయితమ రాజునకు గమ్మ వ్రాయుమని పట్టినాయునితో
జెప్పెను. అందుకు వ్రాలాకులు గావలసియున్నదని పద్మ
నాయుడు పలుకగా కొటమరాజు కొటపాడు అనుచోట మంచి
వ్రాలాకులు గల తాటిచెట్టున్నదని విని చట్టువారి యెఱ్ఱయ్య యను
వానిని దానికై ముని పంపును. అతడు బహు కష్టముతో నెన్నో
బాటరెడ్డుములు గడచి యాచోటకు తేరి వ్రాలాకుల మంచిచెల్లు
తనకు దీనియరాని వసుట నా తాటిచెట్టునే పెట్టిగించి తీసికొని
వచ్చును. పద్మనాయుడు కొటమరాజు నాజ్ఞమేరకు వక్కణ
సెప్పి కరణములచే గమ్మ వ్రాయించి కొలారీచేరి కచ్చి దొన
కొండలో నున్న అయితమరాజు కడకు బంపును. కొలారి
దొనకొండకు బోయి అయితమరాజును దర్శించి కమ్మ యందిం
చును. ఆ కమ్మ చదివి వినిపింపగలవా రచట నెవరు లేనందున—
సిరిజేవి చప్పన్న భాషలు తెలిసినది గనుక యామెచే జుదవింప
దలెడును. ఆ యుత్తరము కీడు తెలుపునో, మేలు తెలుపునో
యని యెఱుంగుకొరీ ఫలములు నింపిన యొక పల్లెరములో నా కమ్మ
నుంచి సిరిజేవిమందు దానికై జెల్లినపు డామె కమ్మను చాచక
తోలుత ఫలములను ముట్టినచో కుభమనియు, నటుగాకున్న నకుభ
మనియు నిశ్చయించుకొందురు. సిరిజేవి వ్రాలాకునే ముట్టినది.
కమ్మ చదివి వినిపించినది. కొటమరాజునకు సహాయము చేయు
టకై యెఱుంగుపాటికి బోకలయానని యెల్లరు నిశ్చయింతురు.
బాలరాజులను మాత్రము దొనకొండ రక్షణమునకై యుద్ధమున నిలిపి
యందిటు నెఱుగజ్ఞపాటికి దరలిపోవుదురు.

ఇది కథ. ముఖ్యముగా నెఱుగజ్ఞ పాటి పోట్లాటకు
బూర్యము దొనకొండలో గడచిన వృత్తాంతము నది నివరముగా
దెలుపుచున్నది. మచ్చుకు నొక్కపట్టు నిక్కడ మదాహరింతును.

".....అయితమరాజు

మనవిగాఁ దల్లికి మఱియు నిట్లనియె
“వల్లినో! మామీఁద దయచేత నీవు
పల్లవరాజుల బలముల విడిచి
తల్లి మము దీవించ తగు నటో యమ్మ!
యెల్లలోకము లెల్ల నెన్నఁగాఁ దల్లి
యగుబయిజ్వలవిగాఁద యొక్క కైవసిన
బరగంగ దయ యుంచు ప్రభాతిగామ
దూషింపవల దమ్మ! దుష్టుల వైన
భూషింపవలె దగఁ బుత్రులవలెను
సత్యంబు నిలిపిన సమకూరు కథము
నిత్యమా నేహంబు నీటిపై బుగ్గ
సత్యంబు నిలిపిన సకల పుణ్యములు
సత్యంబు నిలిపితే సాక్షి నెక్క
సత్యమే జయమని చాటు వేదములు
సత్యసంఘని బోలి చరియించువారు
సత్యలోకానను నమ్మ గించెదగు
సత్సవరముఁ బోల సాటిలే నంను
నటు గన్క వారిపై నభిభక్తి నిల్పి
తటుకున నిటు మాకు దగతానరి గనక ?
పాలేటి జగద మాపారి గాకుండు
బాలిపంతుంబు లేర్పఱచి పోగాడ
వీరకథ లోకమున వినివి గ మృదు
నాయాధి దీవించి యంపవ తల్లి!”

* * * *

ఇది యసంపూర్ణముగా మాత్రమే యుపలబ్ధ మగుచున్నది.
తక్కిన గ్రంథభాగము దొరకు నేమో పరిశోధింపవలసిన యవ
సరము కలదు.

4. ఎఱుగజ్ఞపాటి పోట్లాట

ఇదియు బయి మూడింటివలెనే కొటమరాజు కథా
సంబంధియగు నితివృత్తము గలిగియున్నది. కొటమరాజునకును,
మనుమసిద్ధి మహారాజునకును నెఱుగజ్ఞపా డనుచోట జరిగిన ప్రశ్నాత
మయిన యుద్ధము నీ గ్రంథ మభివర్ణించుచున్నది. ఇందలి రచనము
పయి మూడు రచనములకంటెను మేలయినదని చెప్పవచ్చును.
ఇందుఁ బ్రాస నియమముగూడఁ బాటించినట్లు రచనమునుబట్టి
తెలియనగుచున్నది. కవిత్వము రసవంతముగా నుండి రచనము
మేలయినదిగా నుండుటచే నది శ్రీనాథ రచన మేమోయని కూడ
ననుమానింపదగియున్నది. ఇందలి రచనము పలనాటి వీరచరిత్ర
రచనము ననేకవిధముల బోలియుండుటయే యీ యనుమానమునకు
గారణము.

మాతంగిపేరు డగు వీరినాయుడు నలనన్న తక్కినవీరుల
కందింతును తాణ్యము లేర్పఱచి తాను నిలిచి యుద్ధమునెయటకు

నేతాణ్యము నేర్పఱుపకుండుటచే నలనన్న నిట్లు వేడు
చున్నాఁడు.

నలనన్నతో నీరినాయఁ డిట్లనియెఁ
“వెలియఁ శప్పెద రాజ! కేటగా వినమ
యొన్నఁగా శ్రేణువు లెదిరినవేళ
వన్నిచ్చి వచ్చుట విహితంబు గాదు
పట్టఁగా వచ్చిన పగవారిఁ గన్న
నట్టిట్లు జూచుగక యిటు తాళు నునక
గట్టిగా నక్కిరి యైకొనవలెను
నెట్టివారికి భువి నిదియె పద్ధతియుఁ

* మదరాసు ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకశాంతాగాగము
నంబు R 642. కాగిత ప్రతి. డిస్క్రిప్టివు కేటలాగునం దీ గ్రంథ
మని గూర్చి యిట్లు కలదు.

“This is a portien of ‘Vall-rajy yuddhamu’
mentioned in yadav rayalu Kathalu which contians
‘KatamaKaju Katha, V llurain yuddhamu’ etc. As
the work is fragmentary it is not possible to bring
out the historical importance of the work. This
work contains many proverbial sentences now in
use. The name of the author is not given. Wants
the begining and the end.

అందుగఁను—ఇట్లంతయులు పరిగా నున్నట్లు దోచదు.
గ్రంథపాఠములు లేవు గాని తప్పులు మెండు. శ్రేణ్యము లేదు.

యాదవరాజుల కథ లనఁబడు కాటమరాజు కథ మొదలగు
కథలలో ‘వల్లరాజు యుద్ధ’ మని నేను గల యీ గ్రంథ మొక
భాగము. ఇందలి కథ చరిత్రమునకు సంబంధించి యుండున
ట్లున్నది. పూర్వోత్తర సందర్భములు తెలియక యిందలి కథను
వివరింపరాదు.

శ్రీశైలము, పొట్లపల్లికొండ, అచ్యుతగోత్రుడు ఆ పోలు
రాజు, పట్టిన జంగాల బలిమి నడిపింప—కోపాన తో (చో?)నని
కొలుపులో నిలిచి—నందికొను నందిముద్ర నాపట్టుమందు—
అందముగ చెల్లి స్తిమి ఆరమర లేక—

చోచకొను చోడముద్ర చూడ వేగముగ
పోలురాజు మందలో పొగిడించినాడు
శ్రీరంగ మతనిది కివమంద నాది
నెల్లూరు విలుచు నెను ఉండుంగ
రమ్మని యేటికి రాజ పిర్పిరిని
పరంగం శ్రీరంగపట్న మంతయును
పల్లికొండ పోలురాజు పరగ కొలువుండి
చెఱుకురు ఇది పుణ్యక్షేత్రంబు మనకు
శ్రీరామ మాడలు కివకొల్లగాను ॥

ఇత్యాది వాక్యములు చరిత్రార్థవాచకము లిం దున్నవి. కర్త
లేదు తెలియదు.

ఒగవారీఁ బొడగని పాణిసోయ్యెడి
తగవు గావడి వీరధర్మంబు గాదు
పంతగించిన రిపులఁ బరిమార్చకున్న
వింతగా శత్రువు లెన్నుదురవనిఁ
జిన్నవాఁటనుసుండి సిరిజేవి మమ్ము
మన్నించి పెంచిన మన్ననబంటుఁ
ఒగినారు వినినను బనికి రార డెనుచు
నగియేరు పురజనుల్ నమఁ జూచి చాల
మునుపు చూశెన్నఁడు ముద మొప్పనన్న
భువముగా నేఁ చూడఁ గలహంబు గలిగె
నేను తరముల పగలు నిటరాకమున్నె
నేను కాణ్యము మాకు నేర్పడఁ జెలిపి
కరుణతో నెలివిచ్చి కడు ప్రేయంబునను
ఒరదకముపై నీవు పంపుట లెస్స
యొప్పు దావుకు కాణ్య మేర్పడనిలిపి
తప్పుడె గాకాణ్య మమరకుండినను
నీషిరాధీశులు తరలి వచ్చేరు
ఈక్షణంబున మమ్ము నిప్పుతో పంపు
బ్రహ్మాదివిష్ణువు పరమేశ్వరాన!
బ్రహ్మప్రభావంబు బసవేశ్వరాన!
సమ్మిసబ్బొల్లువు నరహరియాన!
అమ్మ నాకౌంబిక అనుమంచి యాన!
అనుపమగుణచారి యగుపాపయాన!”—

* * * *

౩. వల్లరాజు యుద్ధము*

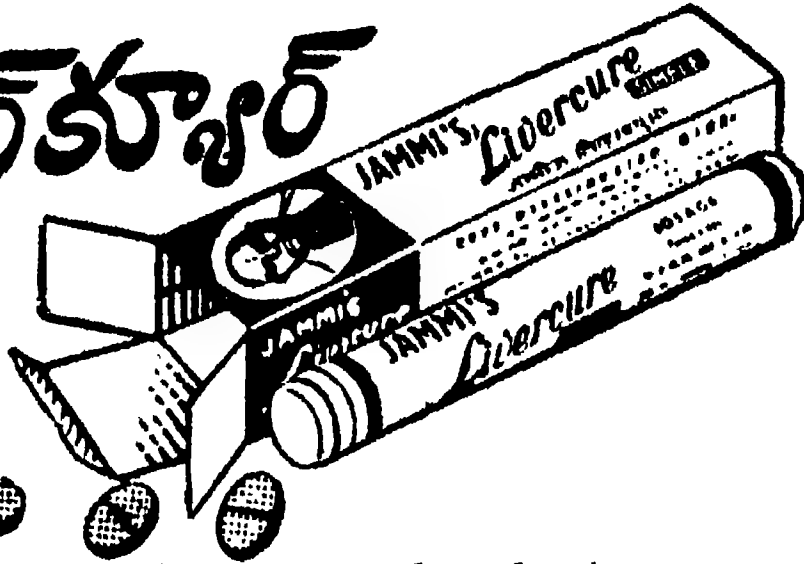
ఇది పయినాల్గింటి కథావృత్తమునకుఁ బూర్వమెవ్వడో జర
గిన యితీవృత్తముతో రచింపఁబడిన గ్రంథము. వల్లరాజు కాటమ
రాజునకు తాత. కాటమరాజు ఆవుల వల్లరాజునకు రెండవ
కుమారుఁ డగుపెద్దిరాజు కుమారుడు. వల్లరాజు యుద్ధముని
దీనిపే గున్నను నిది నిజమునకుఁ బోలురాజుచరిత్రము. పోలు
రాజు వల్లరాజు కడుగొట్టు కుమారుడు. కాటమరాజు సోద
రుడు. చెఱుకువాడ జంగాలు చోదానికి భయపడి తన్ను కరణు
వేడఁగా వారిని శ్రీశైలమున జూచియుంచి, వారిని దన కప్పగిం
పవలసిన దని చోదాని పక్షమున వచ్చిన ముక్కంటితో చిలకల
మట్టి తాణ్యాన యుద్ధము చేసి యొక మట్టిచెట్టు క్రింద వ్రారి పోలు
రాజు తన యసువులఁ బాయును. ఈతఁడు గావించిన యీ యుద్ధ
వృత్తాంత మి గ్రంథమునఁ గలదు.

గ్రంథాద్యంత భాగము లీ దిగువ పోసఁగఁబడుచున్నవి.

గ్రంథ ప్రారంభము—

చింపుదుము చక్రము సర్వధా మేను
మిమ్ము వప్పగించి పోలేము ఓ పోలురాజ!
పోలేము రణములో పొరియుదు మనిరి
శిలవంతుల మాటలకు చిలునవ్వు నవి

జమ్మివాం లివర్ క్యూర్
బిడ్డల లివర్, &
స్నేహ వ్యాధులకు
ఇప్పుడు టాబ్లెట్లుగా ఈయబడుచున్నది

మోతాదు ఒకేసరిగా ఉండుటకు, ఉపయోగించుట అతిసులభముగా నుండుట
 కొరకు వ్యర్థముగా మందు పోకుండుటకు, అతిశుభ్రముగా మందునుంచుటకు
 జమ్మివారి 'లివర్ క్యూర్', 'సింపుల్', 'కాంప్లెక్స్' లను టాబ్లెట్లుగా
 గాజు ట్యూబులలో ప్యాకుచేయబడి ఇప్పుడు ఈయబడుచున్నది.

జమ్మి వెంకటరమణయ్య అండ్ సన్స్
 రాయపేట హైరోడ్డు : : మైలాపూర్, మద్రాసు.

రూబీ జనరల్
ఇన్సూరెన్సు కంపెని లిమిటెడ్,
హైద్రాబాద్ : కలకత్తా.

★
చైర్మన్ : శ్రీ బి. యం. విర్లా

★
 జీవిత, అగ్ని, ప్రమాద, నౌకా మొదలగు అన్ని
 రకముల భీమా అనుసరములకు దినదినాభి వృద్ధి
 కెందుచున్న దేశీయసంస్థ.

★
 వివరములకు :

సదరన్ సర్కిల్ ఆఫీసు
 "ఫిరోజ్ మహల్"
 82/83, లింగచెట్టి రోడ్,
 జి. టి. మద్రాసు.
 ఫోను నెం : 2337

ఆంధ్ర బ్రాంచి ఆఫీసు
 (జనరల్)
 N. B. 34, కాశ్యపరావు
 మార్కెట్, విజయవాడ 1.
 ఫోను నెం : 249

ధాతువర్ధని

శుక్లవర్ణమునకు ప్రశస్తమైనది. కాళ్ళనొప్పులు, బలహీనత, గుండెదడ, మేహములు, నిక్కొక, అశివాత్రము మొ॥ భంకించి ఇంద్రునియమును వృద్ధిపరచి అధిక సంభోగ శక్తినిచ్చును. సీసా గు. 4-12-0. వి. పి. గు. 0-14-0.

అబలసుధ

స్త్రీల శుశుభము వ్యాధులు, అకాల బహిష్క, ఋతు బద్ధము, ఋతుశాల, బలహీనత, తలనొప్పి, గుండెదడ, కాళ్ళలాగుట, మనస్థిమితము శేకవాపుట, నిద్రపట్టకుండుట, సమమనోహము, బలహీనత, మలబద్ధము, హిస్టిరియా మొదలగునవి హరించును.

సీసా గు. 8-0-0. వి. పి. గు. 0-14-0

అమృతప్రాస

సనామేహములు, మేహపాడలు, జల-కేశ్వనొప్పులు, నశుము నొప్పులు, కాళ్ళుచేగులు మంటలు, తిమ్మెరలు మొదలగునవి హరించి, నక్తశుద్ధిచేసి వృద్ధిచెయును.

ఉబ్బా గు. 8-8-0. వి. పి. గు. 0-14-0.

ఇండియన్ మెడిసన్ హౌస్
 లక్ష్మీటాక్సు రోడ్డు : : విజయవాడ - 2.

వీలయ్య కోపంబు మేము ఉండంగ
గ్రంథాంత్యమం దిట్లు కలదు.
“గర్భగృహము తలుపులు గడిగడ వడఁకె
గుభగుభ మల్లప్పగుడి తల్లడింప
కుర్వలెల మల్లప్ప ప్రత్యక్ష మాయె
ఒరుగ మీశేల ఉగ్రంబు నేల
శీలవంతులార చెల్ల మీ శేల
నడలింగ మూర్తులు నామారు మీగు
ఒడయలకు మీ శేల ఒరుగ నిచ్చోట
నేనె మీరైయున్న నేరంబు ఏమి
స్వామిని కనుగొని సాష్టాంగ మొసరి
నా యీశ్వర నా మనవి వినుము
చెఱకువాడ యేలు క్షేమాన ఉంటిమి.”

సంప్రదాయముగా నీ కథలను చెప్పువారి కడనుండి దీని ప్రత్యంతరములు సంపాదించి పరిపూర్ణి పరిపఱచి దీనిఁ బ్రకటింప వలసి యున్నది.

* ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకభాండాగారము సంఖ్య R 664.
దీప్తిశ్రీపుటేటాగుసం దీ గ్రంథవిషయ మిట్లు వేర్కొనఁ బడి యున్నది.

A portion of AgumanchiKatha in Yadavarajula Kathalu. The story of Agumanchi seems to be connected with the stoty of Katamaraju. It is not possible to give substance of the story as the Ms wants the begining and end. The names of certain persons and certain places of historical importance are frequently referred to here in. Viz., Siddhiraju, Katamaraju, (Names of persons) Donakonda, Guramukonda, Ahobalam (Names of places). The name of the author is not given but the composition seems to be ancient.

అసమగ్రము. ఆద్యంతములు లేవు. వ్రాత తిన్నది. తస్మాలు మెండు. శ్రేణిల్యము కలదు. గ్రంథపాతము లెల్లముగాఁ గలవు.

యాదవరాజులకథ లనఁబడువానిలో (కొటమరాజు కథ మొదలయినవి) నిది యొకటి. ఇందు సిద్దిరాజు, దొనకొండ, పెన్ననది, నెల్లూగుపురము, గండికోట, గుట్టము కొండ, కొటమరాజు మొదలగుపేర్లు తఱచుగాఁ గానవచ్చుచున్నవి. అగుమంచియను స్త్రీకథ యందుఁ గలదు. కొటమరాజుకథలో నీ కథకు సంబంధమున్నది. ఎఱ్ఱగొల్లలు మొదలగు వారు పాడుచుండు తీరునుబట్టి వ్రాయఁబడిన దగుటచేఁ గాబోలును ఇదీ మంజరీవికార మనఁదగిన మాత్రాగణపృత్యమున వికృతిని బొందినది. చరిత్రపరిశోధకుల కిది పనికివచ్చును. ఆద్యంతములు లేకపోవుటచేఁ గథాసారము చెప్పఁ గుదురకున్నది. కర్త పేరు తెలియరాదు కాని రచనము ప్రాచీనమయినదే.

6. అగుమంచి కథ

ఇదియు కొటమరాజు కథా సంబంధియగు నిశివృత్తము గలిగిన రచనము. దీని కర్త యెవరో యెఱుఁగరాదు. దీని ప్రతి యొకటి ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకభాండాగారమునందుఁ గలదు.*

అగుమంచి పోలురాజు కుమార్తె, అయితమరాజునకు చెల్లెలు. ‘అన్నలచెల్లెల అగుమంచి నీవు’ అని యామె ప్రస్తుతింపఁబడినది. ఉత్తమరాజు ఈమెభర్త. పోచయ్య యామె కుమారుడు. అయితమరాజు మొదలగునా రీమెను మిక్కిలి యాదరముతోఁ చూచుచుండిరి. ఆమెకు సంబంధించినకథ యీగ్రంథమున నభివర్ణింపఁబడినది.

ఎఱ్ఱగడ్డ పాటిలో పోరు ఘోరముగా సాగుచుండినది. అయితమ రాజులు కొటమరాజు సహాయార్థము దొనకొండనుండి యెఱగడ్డపాటికిఁ బోయి యుండిరి. అగుమంచి దొనకొండయందే యుండెను. ఒకనాఁ డామె తలంటి నీరు పోసికొనఁ దలంచును. ఆమె వదిలయగు గంగ యామెకుఁ దలంటి నీరు పోయును. ఆనీరు కొలువలయి కాకరపాడులోనికిఁ జాఱినవి. అది యశుభముగాఁ దోచి యగుమంచి విచార మందును. నూతనవస్త్రములు ధరించి, నగలు తొడిగి యామె రాత్రి నిదురించును. ఆమె కొక కల వచ్చును. అందుఁ దనసోదగులకు నెఱగడ్డపాట విపత్తురానుండుట తెలిసి యామె నిదురలో బిడ్డగాఁ గేకలు వేయును. బంధువర్గమంతయు నామెవచ్చుఁ కేగుదును. అగుమంచి తన స్వప్నవృత్తాంతము వారికి వినిపించును. వారు మిక్కిలి విచారించును. ఉదయ మయ్యెను. ఎఱగడ్డపాటిలో నామె సోదగులు మృతినందిన ట్లామె యంతకుఁ బూర్వము వారు చెప్పిపోయి యుండిన యానవార్ల మూలముగ నెఱుఁగఁ గల్గును. అన్నలకై బిడ్డు దుఃఖించి పెద్దల యనుమతిఁబొంది చితి వేర్పించుకొని యాదామె సహగమనముఁ గావించును.

ఈ కథావృత్తమే అగుమంచి కథలో నభివర్ణింపఁ బడినది. ముందునెనుక కథలు పరిగాఁ తెలియనివారి కీ కథ దుర్బోధముగా నే యుండును. గ్రంథప్రారంభ మిట్లు కలదు.

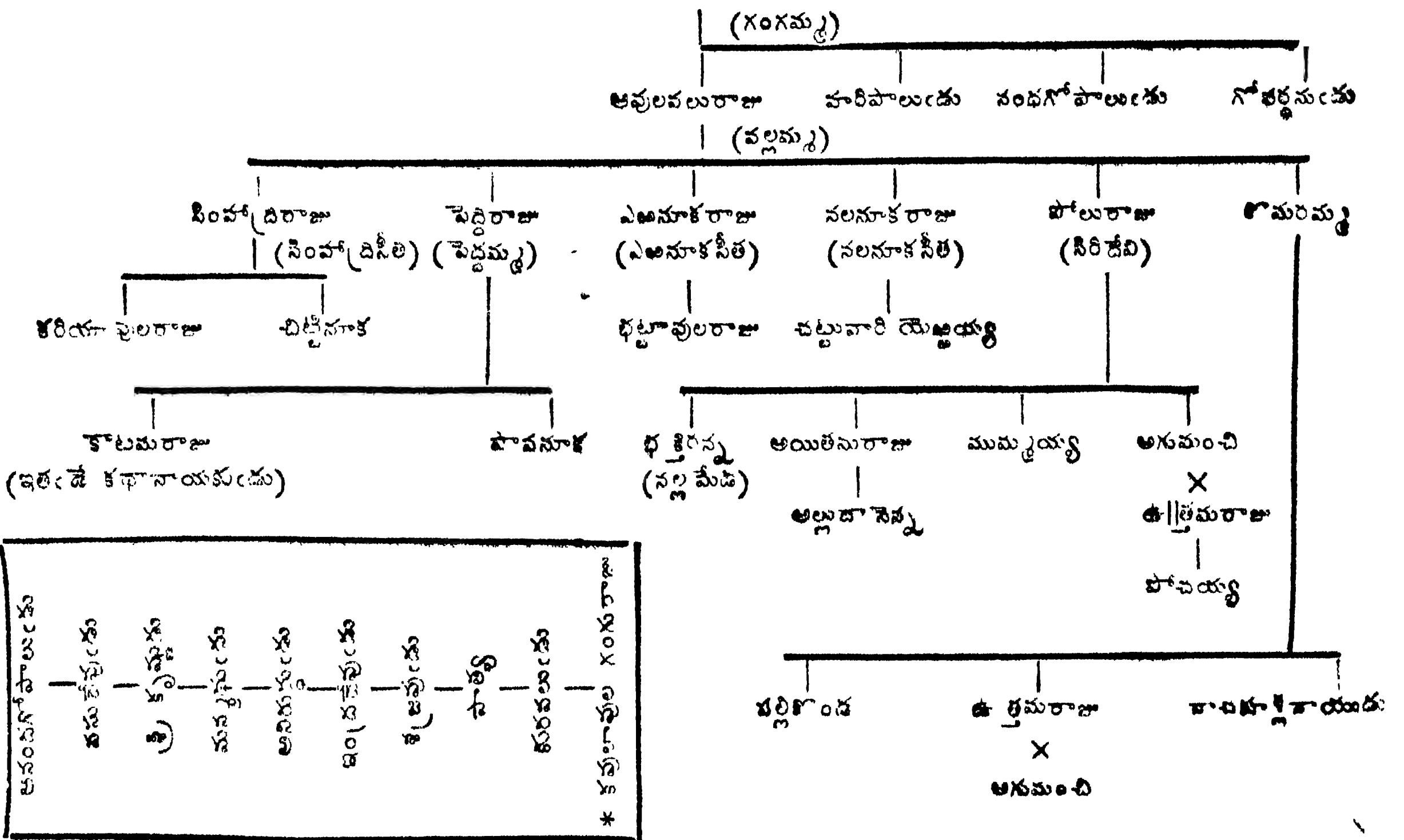
“బ్రహ్మయు వసు నోయి ! బడుగుల రాజ !
ధర్మంబుగా నేలి ధాత్రి వర్ణిల్లు
భూపాల తిలకుండు బుధబృందసుతుఁడు
భావజాకొరుండు భాగ్యవంతుండు
సరసుఁడు సుజనుండు సత్యవాక్యండు
కనుకాంతరంగుండు ఘనకర్మపరుఁడు
కుజన గర్వహరుండు గురుభక్తియుతుఁడు
దాసరాధేయుండు ధర్మవర్తసుఁడు.”

* * * *

ప్రత్యంతరముల సంపాదించి వాని సహాయముతో దీనిఁ గూడఁ బ్రకటింపవలసియున్నది.

యాదవులవంశము

* కవులపుల గంగురాజు

వంశ వృక్షము

కొటమరాజు కథలోను, దానికి సంబంధించిన యితర తన నములయందును దిఱచుచుగాఁ జేర్చినచో నట్టివలయునది కథా వృక్షాంతములు మనకు సరిగా బోధపడివు. అందుచే వారివారి సంబంధ బాంధవ్యములను దెలుపు నీ వంశవృక్షము ప్రత్యేకముగా నీ పుటలోఁ బ్రకటింపఁబడుచున్నది. కొటమరాజు కథఁ బదువఁగోరువారి కిది యత్యంతము సహాయకారి కాఁగల దనుటలో సందేహము లేదు.

గండరాయి గురవయ్య

నందిగామా తాలూకా 'గండరాయి' గ్రామములో కొమ్ముల మార్కలూడి రంగయ్య కుమారుడు గురవయ్య యనునాఁడు యాదవకథలను సాంప్రదాయ పద్ధతిని తెల్పుచుండునని ప్రతీతి. ఇది విని ముక్త్యాలలో ఆర్జునసాయనకాల ప్రధాన చరిత్రకులు, శ్రీ గురు కవ్యులు వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారి పోదరులు నగు శ్రీ వేటూరి శింకరశాస్త్రిగారు పయిని చేర్చినచో నట్టి గురవయ్య జట్టువారిని నిరీవల. — ననగా గతి వేసంగి నెలవులలో — ముక్త్యాలకుఁ బరి పించి వారిచే నా యాదవకథలను జెప్పించిరి. ఆ గురవయ్య యను నాఁడు దా గొల్లసుద్దులను ననుక నలుగురితోఁ గూడిన తరంగ ముతో నొకరాత్రి యంతయుఁ బాడి వినిపించెను. ఈ గురవయ్య సాంప్రదాయకముగా నీ గొల్లసుద్దులను పాడి తీరనము జరుపుకొను

కొమ్ము గొల్లల తెగకుఁ జెందినవాఁడు. సాంప్రదాయ సిద్ధముగా వచ్చుచున్న యా యాచారమును బరిరక్షించుకొనుచు తీరనము చేయుచున్నవాఁడు. తనయింట యాదవకావ్యమునకు సంబంధించిన కథ లన్నియుఁ బాఠపత్ర గ్రంథములలో నున్నవని యాతఁడు చెప్పుచున్నాఁడు. ప్రకటవార్తను వారిని శోతఁగా నట్లే యిత్తునని యాతఁడు వాగ్దానముగూడఁ జేసివాఁడు. ఈ యాదవ కథలకు సంబంధించిన చిత్రములు కూడ వారనికడ నున్నవి. అతఁ డా కథలను పాడి వినిపింపఁగా వినియుఁ గొన్నికొన్ని స్థలముల సందేహ విచారణార్థమై యాతని నడిగి తెలిసికొనియు శ్రీ వేటూరి శింకరశాస్త్రిగారును, మిత్రులు శ్రీ వేటూరి ఆనందమూర్తిగారును సేకరించిన విషయముల నిందు వారి యనుమతితో నెల్లడించు చున్నాఁడను.

కొటమరాజు కథలోఁ బ్రసక్తులగు ముఖ్య వ్యక్తులును, వారిని గూర్చిన కథా వివరములును నీ దిగువ సాంకల్యబడుచున్నవి.

అవుల వలురాజు—

ఈతఁడు చంద్రవంశజుఁడు. కవులపుల గంగురాజునకును, గంగమ్మకును జన్మించినవాఁడు. ఎలమంచి కట్టగు మితని రాజు ధాని. తన నగరములో నేడో శరణాలనిదయమై తగవు కాఁగా నీతఁడు ఎలమంచికి నుత్తరముననున్న 'కండమండముల కొటా'కు నధిపతి యయిన కలుభూత గంగురాజుతో యుద్ధముఁ జేసి యందు జయమందును. చివరకుఁ దన కుమారులకు రాజ్యము నప్పగించి తాను యనిపోవును.

(రఘురాజు చరిత్రమునుండి)

సింహాద్రిరాజు—

ఈతఁడు ఆవుల వలురాజు పెద్దకుమారుడు. సింహాద్రి నీర
మితని భార్య. కరియపులరా జరినికిఁ గుమారుడు.

శ్రీ కూర్మమువకును జేరను దండు
శ్రీ చైవ్యపులమ దాఁ జేరఁ దీసికొని
సింఘచేకము నేలు షీలిపాలకులను
సింహబలముతోడ శిరములు నతిక
పై నుండఁ చంద్రగిరి బల్లలు నాటె
సింహాద్రి చెల్లెను శ్రీకూర్మమందు.

పెద్దిరాజు—

ఈతఁడు ఆవుల వలురాజు రెండవ కుమారుడు. సింహాద్రికిఁ
జమ్మిడు. భార్య పెద్దిమాదేవి. కాటమరాజు కుమారుడు. పాప
గొకమ్మ కుమార్తె. ఈతనికిఁ జాలకొలమువఱకు సంతానము లేకుం
డెను. సంతానముకొలుకై యితఁడు తమ కులదైవ మయిన బసవనికి
ప్రొక్కుకొనెను. తన సహోదరులు నలుగురికిని సంతాన మున్న
దనియు వారి పూజల నందిన బసవన్న తమకును సంతాన ముగ్ర
హింపవలయు ననియు వేడ పెద్దిరాజును, నాతని భార్య యగు
పెద్దిమాదేవియుఁ బూజకు రాఁగా బసవన్న పెడమోము పెట్టెనట! అ
తనికి సంతానము లేకయ్యెను. దంపతులు కడు దుఃఖితు లయిరి. అ
సలు పెద్దిరాజున కొక కాప మున్నది. ఈతని బిడ్డలు సవ్యాసులై
పుత్రసంతతి లేక యుందురు—అని యా కాపము. ఒకనాఁడు
శ్వన్నమునఁ పెద్దిమాదేవికిఁ గల్యాణములోని సోమప్ప 'సంతాన
మిచ్చుగ్రహింతును. నన్నుఁ గొల్వ రా' మృనినట్లు తోచెనట! ఆ
విషయము భర్త కఠింగింపఁగా పెద్దిరాజు నాడే ప్రయాణము
కొండలచి పితృసంపాదిత మయిన యాస్త్రని దన పోదరులతోఁ
బండుకొనెను. ఆ పంపకమున వారి కడగొట్టు సోదరి యయిన కొను
తమ్మకు వచ్చిన పెట్టెలలో వారి కులదైవము గంగమ్మ యుండె
నట! అది యామె యదృష్ట మని యెల్లగు నామెను బ్రకటింపిరి. ఆ
స్త్ర పంచుకొని పెద్దిరాజును, నాతని భార్య యగు పెద్దిమాదేవియు
నాప్రాంతమును వదిలి కల్యాణమును జేరుకొందురు. దంపతు లిరువు
రును సోమేశ్వరునిఁ బ్రార్థింపఁగా వతని కఱువజేటఁ గాటమరా
జునాఁడు జన్మించి యా దంపతుల కొనందిముఁ గొల్పినాఁడు. అ
పయి నేడెండ్లకు వారికిఁ బాపనూకమ్మ యను పుత్రిక పుట్టివది. ఈ
మె పుట్టిన యేడవనాటికే 'యార్లపెంట' రణమునఁ పెద్దిరాజు
నిహతుఁ డయ్యెను.

'చిత్రభానునఁ దాను చిటి పాపమ్మ
భాల్లగు మాసాన పాపనూకమ్మ
బుధవారమునఁ దాను పుట్టిన దమ్మ
మధ్యాహ్న జేరను మనువ జన్మించె
తల్లిగండానను తండ్రి గండాన
ధనముగండానను ధాన్యగండాన
ఆవులగండాన.....
పుట్టినవారిల్లు బూడిదైపోవు
పుచ్చకొనువారిల్లు భువియందు నిలుచు'

అందుచేతనే యీనాటికిని యాదవులయింట బుధవారము
నాఁదాడుపిల్ల పుట్టుచో నిక నాడుదానిని జెంచదు. ముత్రాసులకు
నప్పగింతురు. లేదా యామె నింటనే యుంచుకొని యిల్లటిక
మిత్తురు. ఇది నా రానాటినుండి యవలంబించుచున్న యాచా
రము.

'పోవల దన్నను పోయె పెద్దన్న
అయినవారికి జయమయి నచ్చు ననిరి
అయిరానివారికి నపజయ మ్మిరి
ముత్రాసవారిని ముందు చేసికొని
కదనకుంభినిఁ జేర ఘనపెల్లిగాజు
జనపతి వారికేతునితోట చేర
కనకదుందుభికోట కరదుర్గతోట
వారికేతునిమీఁద పైరంబుచేసి
యార్లపెంట రణమున హత మాయె రాజు

వారి సంతతివాఁడయిన వారికేతుపుచే పెద్దిరాజు నిహతుఁడయి
నాఁడు. అతనిభార్యయగు పెద్దిమాదేవి యాపై సహగమనము చేసి
నది. తండ్రియనంతరము కాటమరాజు సింహాసనమెక్కెను.
(పెద్దిరాజుచరిత్రనుండి)

ఎఱునూకరాజు—ఈతఁడు ఆవుల వలురాజునకు మూడవ
కుమారుడు. ఇతని భార్యపేరు ఎఱునూక నీర. కుమారుడు
భట్టపులరాజు. ఇతఁ డెఱునూకతో యుద్ధముచేసి చనిపోయెను.
'ఎఱునూకరాజులకొండ కఱునూకరాజు
యేగి యుద్ధముఁ జేసె నెఱునూకతో
ఎఱుకలు నేనాడు లేజేర గంట
ఎదురొమ్మ పోట్లతో నెదిరించికొండ!
అక్కడ రణములో హతమయిపోతి.'—

నలనూకరాజు—ఈతఁడు ఎఱునూకరాజు తమ్ముడు. భార్య
పేరు నలనూకనీర. కుమారుడు చుట్టువారి యెఱునూక ఒండె—
పయ్యావుల యెఱునూక. ఈతఁ డొకతూరి బెజవాడ కనకదుర్గాంబను
జూడఁబోగా 'నన్నభూపతి' యీతని సుంకము చెల్లించ మనె
నట; అనాళ్లలో నన్న భూపతులు నేనీదర్శనార్థము వచ్చువారి
నుండి సుంకములు గ్రహించుచుండిరి గాఁబోలును! కాని నల
నూకరాజు దాని కొడంబడక నన్న భూపతితో యుద్ధముఁజేసెను.
అకనకదుర్గ వరప్రసాదమున నలనూకరాజునకుఁ గలిగినకుమారుడే
పయ్యావులయెఱునూక.

'నన్న బెజవాడ నలనూకరా జేగ
నంబను జూడఁ ఘంకం బడ్డె రాజు
సుంకంబు విలమింప నన్న నేయంగ
నన్న భూపతులను నున్నగాఁ జంపె'

ఆ పై సుంకముమాట లేకనే దేవిని జూచి నలనూక యా దేవి
దలన వరములఁ బడసివాఁడు.

పోలురాజు—
ఈతఁడు ఆవుల వలురాజు కడగొట్టు కుమారుడు. సిరిజేవి
మితని భార్య. వీరికి ముద్దురు కుమారులు నొక కుమార్తయుఁ గలరు.

భక్తిరన్న, అయితమరాజు, ముమ్మయ్య, అగుమంచి - వారి సంతానము. ఈతని జననమును గూర్చి యొక వింతకథ కలదు. తదుపరి వేర్కొందును.

ఈతని మేనల్లుడు పల్లికొండ (అనగా పోలురాజు సోదరి యగు కొమరమ్మ కుమారుడు) యిట్లుగాఁ దన మామను స్మరించుచున్నాడు.

‘ప్రార్థించు జంగాల ప్రాణము కొఱకు
సమరంబు చేస్తేవి... ..

భక్తుల కొఱకునై పర్యతముఁ బంపి
చోడరాజులతోడ.....

కత్తులపా రైతి గద పోలు రాజ!

భక్తులకై నీవు ప్రాణ మిచ్చితివి

ఒరులకై మన మంద ఒరగ నోమామ!

శూర్యము చోడరాజును సోదాణి (చోడాని) క్రిరంగము రాజధానిగా నేలుచుండెను. కావేరినదిలో వెల్లువవచ్చినది. దాని యుద్ధృతియు నాప నెవరితరయు గాకపోయెను. దానిని కట్టుటకు వెట్టిచేయునా గవకని రాజు ఆలోచించెను. చుట్టుపట్టాలవారిని వెట్టిచేయమని సోదాణి ఆజ్ఞాపించెను. వెట్టికి వచ్చిరా సరి తదాయుధము తప్పదాయె! ఆ సమయమునఁ గావేరి సమీపదేశమున వెఱుకువాడలో కొందఱు జంగాలు వసించుచుండిరి. వారిని వెంటనే వచ్చి వెట్టి చేయవలసినదిగా నాజ్ఞాపించుచు సోదాణి పుర హరుఁడను యోధునితోఁ గలుగు పంపును. జంగాలకు నాచాక్కిరి యిష్టములేదు. ఆ రాత్రికి వేచియుండిమని పురహరునికి అక్షరూప్యములు అంచమిచ్చి జంగాలు ప్రార్థింతురు. ఆ రాత్రికి రాత్రే పయనమై పోలురాజును సమీపించి వివరములు చెప్పి తమకు సోదాణివలనఁ గలుగఁబోవు నాపదనుండి తమ్ము రక్షింపవలసినదని ప్రార్థించిరి. అప్పుడు పోలురాజు వారి కభయమిచ్చును. ‘నాయనలారా! వెఱవకుఁడు. మీ ప్రాణములకు మా ప్రాణముల నిత్తుము. మా యాదవకులము నాశనమయినను సరియే. మిమ్ముఁ గాపాడి తీరుదుము. వెంటనే మీరు క్రికైలమునకుఁ దరలిపోండు.’ అనును. తెల్లవాతినంతనే పురహరునకు సమాధానము చెప్పుకొన వలయును. పోలురాజు వారికి దైర్యము చెప్పును.

“ఏ డెద్దుల మసిలినాయుడు ఎన్నగల బలము

కల్లందుల మారినీడు ఘనుఁడు బొల్లాపు

క్రికైలపర్యతము చేరంగఁ బంపె

అప్పుడు యుద్ధంబు ఆరంభ మాయె

పోలురాజు సైతీరుగా జంగాలకు సాయమిచ్చి పంపి తాను గూడ యుద్ధమునకు సిద్ధమగును.

చిలకలమఱ్ఱి రాణ్యమున పోలురాజు మూఁడుకన్నులవారఁడు ముక్కంటిమీఁద యుద్ధమునకు దిగును. కొంత యుద్ధము జరగును. పోలురా బొకమఱ్ఱిచెట్టుక్రింద నేల వ్రాలును.

అప్పుడతని మేనల్లుఁ డయిన పల్లికొండ యచ్చటికి వచ్చును. పోలురా జతనితో నిల్చును. “నాయనా! యింక నేను పంచ లింగాల కొండమీదఁ వేపకాయంత లింగమై వెఱవెదను. నువ్వు

యలువదియేండ్లకు నేను వత్తును. మీ గెప్పుడు పిలిచిన నప్పుడు పలుకుచుందును. నాయనా! నా కుమారులు బాలురు. నీవు వర ప్రసాదివి. ఆ కుట్టవాండ్రను కాచి పెద్దవారిని చేసి గాజ్యము కట్టించుము. ఈ తూరివచ్చు చిత్రభాసుసంవత్సరమునందుఁ బగ తప్పక వచ్చును. అప్పుడు నేను వచ్చెదను. అందాక మీ మేనల్ల యగు సిరిదేవిని వైధవ్యము చెందనీయక యైదువలసముతో నుండ మని చెప్పుము. బ్రాగత్త! నాయనా!”

ఆపై పోలురాజు కుమారులు పల్లికొండ పెంపుశులో నుందురు. పెద్దిరాజు కుమారుఁడయిన కాటమరాజు రాజ్యము వహించును.

ఈ సోదాణిరాజు వంపిన ముక్కంటితోఁ పోలురాజు యుద్ధముచేయుటకుఁ జూర్యము కొంతకథ వారిద్దఱి మధ్య జరగును.

కావేరి వెట్టి చేయుటకు సోదాణి యీ పోలురాజును గూడ రమ్మనెను. ఆతని యాజ్ఞను కాలఁ దన్నిఁ పోలురా జావచ్చిన వానిని తూలనాడి పంపును. సోదాణి కొపముతోఁ గావేరియొడ్డన హోమాన్నులు ప్రేల్చి పోలురాజుమీఁద మంత్ర ప్రయోగము చేయును. యాదవులకు దానిమూలమున నపార మయిన నష్టము సంభవించెను. వేసకువేలావులు చనిపోవును. పోలురా జీ కుతంత్రము సోదాణి దని యెఱిగి తిరుగమంత్రము ప్రయోగించును. దానితో సోదాణి రాజధాని యగు క్రిరంగ మంత్రయు దహించుకొనిపోవును. సోదాణి భయభ్రాంతుఁ డయ్యెను. అప్పుడు సోదాణి తన మంత్రి యయిన శుమంత్రునిఁ దిలిచి యతని నిట్లడుగును ‘ఏమి దీ ప్రజ్ఞ! ఎవ రా పోలురాజు? అని.

మంత్రి శుమంత్రుఁ డప్పుడు పోలురాజు సామాన్యఁడుకాఁ డనియు, నతఁడు దేవతాంశసంభూతుఁ డనియుఁ జెప్పెను. ఇంకను నిట్లు చెప్పెను.

‘కొంతకాలముక్రితము చంద్రగుప్తుఁ డినురాజు మనదేశమును బరిపాలించుచుండెను. ఆరాజు కొక కుమార్తెయుండెను. ఆమె కేరు మల్లికార్జుని. ఆమె మిక్కిలి భక్తురాలు.

ఆరాజుగారి కుశువులకాలలో దివాణము క్రింద వినియోగించుట కని యయిదావు లుండెడివి. ఆ యయిదావుల పాలను రాజుగారు తమ క్రింద వినియోగించు కొనుచుండెడివారు. కొంతకాలమునకు రాజుగారి కొకవార్త వచ్చెను. కొట్టములో నాలుగావురే పా లిచ్చుచున్నవనియు, నయిదవ యా వొక చుక్క పాలు గూడ నిచ్చుటలేదనియు వారు చెప్పిరి. ప్రతి దిన మును నాయా వెంగుచేతనోకాని యాలస్యముగాఁ కొట్టములోనికి వచ్చుచుండెను. రాజుగా రామాటలు విని తగిజ కట్టుదిట్టములు చేసెను. ఆ యయిదావులను గాచియుండుట కయిదుగురు గొల్లల నేర్పాటు గావించెను. ‘కాచి యుండి యా యావుపాలు పిదుకు కొని పోవు నా దొంగ యెవరో యాతనిఁ బట్టుకొని రండు’ అని యాతఁడు వారి కాజ్ఞాపించెను.

ఆవును పాలము తోలినవెంటనే గొల్లలుగూడ నావువెంటఁ బోవునుండిరి. ఆవును నెట్లనుట, నట్లనుట కొండలకు వాటి యింకను

ముందునకుఁ బోవుచునే యుండెను. ఊపిరి బిగియఁబట్టి యా గొల్లలును దానివంటఁ బోవుచునే యుండిరి. పోయిపోయి యాయా వొకచోట చాటయ్యెను. గొల్లలు కొంతదూరముననుండి చూచుచుండిరి. ఆ యావొకచెట్టుక్రింద నున్న యొక పెద్ద పుట్ట దగ్గఱకు వెళ్లెను. వెళ్ళి 'అంబా' యనుసరికి నా పుట్టలోనుండి యొక పెద్దనాగు పడగ విప్పకొని నాట్యమాడుచు వెలికి వచ్చెను. అపు పాలు పితుకఁగా నాగు త్రాగుచుండెను. గొల్ల లీ వింతను చూచుకునే యుండిరి. నాగు పుట్టలోనికిఁ బోయెను. అది యట్లు పోవుచుండఁగా గొల్లలు తమచేతనున్న గొడ్డలి నా నాగుమీదికి విసిరిరి. నాగు వెళ్ళి పోయెను. గొల్ల లాచోటు నకుఁ బోయి చూచిరి. గొడ్డలిలోని యినుము బంగారయ్యెను. కొయ్య వండి యయ్యెను. అపు ననుకకు మళ్ళెను. అదృశ్యము నాయయిదుగురు గొల్లలును నయిదుతీరులుగాఁ జూచిరి. 'నే నీరూ పములోఁ జూచితినీ' అని యొకఁడు చెప్పఁగా 'అబ్బే! అది కాదు నే నీరూపములోఁ చూచితినని మఱియొకఁడు చెప్పెను వారు తమలోఁదాము వాదులాడుకొనిరి.

వారయిదుగురును వెంటనే రాజుకడకు వచ్చి తా మాదిన మడివిలోఁ జూచినవింతను నాతనితోఁ జెప్పిరి. చంద్రగుప్త మహా రాజాశ్చిర్య ముండెను. 'మీరు పుణ్యాత్ములు కనుక నే మీ కీనాఁడు కేవలస్థానము లభించినది. పదండి కేపటికిని మాయావు పోవునను యమునకు నన్నును బిలుపుఁడు. నేనును వచ్చెదను' అని యాతఁ డనెను.

అమలునాఁడు రాజుగారును, నాతని కుమార్తె మల్లికార్జున వియుఁ బుట్టికల నెక్కి ముందు అపు, పనుక తమునుగా దానికిఁ దమరాక తెలియరానీయకుండఁ బోవుచుండిరి. అపు యథాస్థాన మునకు వచ్చెను. చంద్రగుప్తఁడు చూచుచుండెను. నాగు పుట్టలో నుండి వెలికి వచ్చెను. దాని నిశ్వాసమునుండి పొగ భూమ్యాకాశ ములు గప్పుచు వచ్చెను. ఆ ప్రదేశ మంతయుఁ బొగతోఁ గప్పుపడి పోయెను. ఆ తరువాత నే మయ్యోనో యెవ్వరికిని తెలియదు. చంద్రగుప్తఁడు మాతాకుఁ డయ్యెను.

కొద్దిసేపటికి నా వింటికి మళ్ళెను. పొగ యడఁగెను. పుట్ట స్పష్టముగా గానవయ్యెను. కాని నాగు ఏదీ? ఆ పుట్టను ద్రవ్వించి నాగును చూడవలె నని చంద్రగుప్తునికిఁ గోరిక గలిగెను. నేనకుక కట్లా జ్ఞాపించెను. వారు పుట్టను ద్రవ్వచుండిరి. ఎంత త్రవ్వినను పుట్ట తఱుగకుండెను. నాగు కాసరా దయ్యెను. త్రవ్వఁగా త్రవ్వఁగా నొక పెద్దబంటి యడ్డమయ్యెను. ఆ బండయే శ్రీశైలము. చంద్రగుప్తఁ డంతటితో నాగలేదు. ఆ బండను బగులఁ గొట్ట నాజ్ఞాపించెను. దానిక్రింద నా గున్న దేమో యని! బండను బగులఁ గొట్టిరి. ఆ కొట్టుటలో గడ్డపారపోటు నాగు శిరస్సునఁ దగి లెను. మనుపటికివలె నే బ్రహ్మాండముగాఁ బొగ నలుదెసల నావరిం చెను. ఆ భూమములో రాజుగారును, బరివారమును జిక్కువడిరి. వారు మూర్ఛనొంది చనిపోయిరి. పొగ వచ్చుట, అచ్చటి గల్లంతు అంతయు మల్లికార్జున యవతల పల్లకిలోఁ గూర్చుండి చూచుచుం డెను. కొలఁదిసేపటికిఁ బొగ యడఁగిపోయెను. తన తండ్రి యగు

చంద్రగుప్తఁడును, నతని పరివారమును నేల కొరగిన వైనమును మల్లికార్జున చూచెను. పంటనే యామె పుట్టదగ్గరకు వెళ్ళి తన తండ్రికొఱకై మిక్కిలి దుఃఖించెను. తనపైఁ గలికర ముంచి తనకు దర్శన మిమ్మని యామె పరమేశ్వరునిఁ బ్రార్థించెను. అతఁడు తనకు దర్శన మీయకున్న నక్కడఁ బుట్టిన బండకుఁ దన తలఁ బగులఁగొట్టుకొందు నని యార్థాటము చేసెను. ఈశ్వరుఁ డామెపైఁ గరుణించి యామెకుఁ బ్రత్యక్ష మయ్యెను. మల్లిక తన బరివారమును బ్రదికించుకొనెను. చివర కామె యొకవరముఁ గోరు కొనెను. "స్వామీ! మిమ్ము దర్శింపఁ గలుగుటచే నా జన్మ తరించినది. నా దొక్కకోరిక. మఱుజన్మమున నేను, మీరు, మీకుఁ బాలిచ్చిన యాయావు—మనము మువ్వరమును గలసి యొక కుటుంబముగా నలయవలయును' అని. పరమేశ్వరుఁడును నామె కావరము ననుగ్రహించెను.

ఆ మల్లికార్జునయే సిరిదేవిగా జన్మించెను. ఆ యాతె యావుల పోలురాజుగా జన్మించి సిరిదేవిని వివాహమాడెను. వారికి సంతానమై పరమేశ్వరుఁడు భక్తిరన్నగా జన్మించెను. ఇట్లు వారి పవిత్రజన్మము లున్నవి."—అని సుమంత్రుఁడు సోదానికిఁ బోలు రాజు పూర్వజన్మ వివరము తెలిపెను. సోదాణి యాశ్చర్యచకితుడై యట్టి మహనీయుఁడగు పోలురాజుతో బాంధవ్యము నభిలషించెను. 'మాగ్గ మేమిటి?' యని యాతఁ డాలోచించెను. పూర్వము పోలు రాజు కంచి మొదలగు పుణ్యక్షేత్రములలో దేవాలయముల నెత్తించి యుండెను—కాని వానిమీద లింగము శిఖరములు నిలయకుండెను. ఆ విధముగా సంబంధము చేయుదముని యనుకొని సోదాణి గండ మాధవ నేఁడు అను భట్టును బిలిచి పోలురాజు దగ్గరకుఁ గలుగు పంపును. దాని సారాంశ మిది!

'పోలురాజా! నీవు పలుష్ఠలములయందు దేవాలయ ములు నిర్మించితివి. కాని వానిమీద శిఖరము లింకను నిలయలేదు. ఆ శిఖరముల నెత్తించి పుణ్యక్షేత్రమును నేనును బంచుకొందును. గుడిలో లింగము నీది. గుడిమీఁది శిఖరమునాఁది. పాలగచ్చతో నాపని చేయింపవలయునని నాకున్నది. దయచేసి నాకు మీయావులపాలు పంపుము'—అని.

గంధమాధవ నేఁ డావిషయమును పోలురాజున కఱింగించెను. 'చంకలో గుడియఁబెట్టుకొని శిరస్సార్చి నన్నట్లు ఏమిటి రాయబా రము? నే నెట్లు పాలు పితికి యవి యన్నియుఁ బంపు నేర్పాటు చేయఁగలను? అంత యవసరమే యయినచో మీరాజుతో నిక్క డినుండి శ్రీరంగము దాఁకఁ గాలువలు తీయించు కొమ్మనుము, పాలు పితికించి యందుఁ బోయింతును' అని పోలురా జనెను.

అవిషయము తెలిసిన సోదాణి యాశ్చర్యమండెను. 'ఇదేమిటి? పాల నదుగఁగా బిందెలో గంగాళాలోఁ బంపు ననుకొంటిని. కాలువలు తీయించు మనుచున్నాఁడే? మాతా మనుకొని సోదాణి గచ్చుకాలువలు తీయించెను. రెండుదినములు గడిచి మూడవదిన మగుసరికి నాకాలువలు పాలతోఁ బొంగి పోవుచుండెను. కాల వలలోఁ బాలు గట్టుల కెగడట్టుచుండెను. ఇంకన నొక్కరోజుల్లే పాలుచురడినదెడల శ్రీరంగ మంతయు పాలమయ మగునట్లుండెను. సోదాణి దిగ్భ్రాంతుఁడై

పోయరాజునకుఁ బాలు పంపుట చారిత్రపు మనికలుచు పంపెను. ఈ వార్త తీసికొని భట్టు పోవుచుండఁగా పోలు రాజు పంపిన ఎఱ్ఱయ్య యతనికిఁ దారసిల్లెను. పంపిన పాలు సరిగా శ్రీరంగము చేరుచున్నవో లేదో చూచి రమ్మని పోలురా జాతనిని బంపియింపెను. ఎఱ్ఱయ్య యా వార్తతో నచ్చటికి వచ్చుచుండెను. అప్పటి కప్పుడే పాలకొలువ లెగి పాటు నవస్థలో నుండెను. ఎఱ్ఱయ్య శ్రీరంగమును సమీపించెను. సోదాణి కాలు గారిన పిల్లి వలెఁ గాలువయొడ్డునఁ దందనా లాడుచుండెను. గట్టు కొద్దిగా దెగెను. వెంటనే సోదాణి యొక పార తీసికొని యింత మన్ను పోసి గట్టు లెగకుండఁ గాపాడెను. ఇది చూచుచున్న యెఱ్ఱయ్య “నట్టికి మమ్ము రమ్మన్న ఓ వెఱ్ఱి సోదాణి! ఇప్పు డేమిటయ్యా నీకు నువ్వే నట్టి చేసుకుంటున్నావు?” అనెను. సోదాణి యా మాటలకుఁ జిదికిపోయెను. తన జులుమునకు, నహంకారమునకు నీగుపడి యెఱ్ఱయ్యను సత్కరించి పంపెను. అప్పటి నుండియు సోదాణియుఁ పోలురాజును బరస్పర సఖ్యముతో వర్తిల్లుచుండిరి.

(పోలురాజు చరిత్ర నుండి)

కొమరమ్మ—

ఈమె యావుల వలురాజు కుమార్తె. పండుమల పాపినాయని భార్య. పల్లికొండ యీమె కుమారుడు. ఆతఁడు వరప్రసాది. యాదవుల కులగురువు.

కరియావులరాజు—

ఈతఁడు సింహాద్రిరాజు కుమారుడు. ‘కాళిలో కత్తి కడిగి కరియావులరాజు’. ఈతఁడు సోదరుడగు కాటమరాజు తరపున నెఱగడ్డపాటి పొట్లబుల్లలోఁ బాల్గొనెను. ఈతని చెల్లెలు చిట్టి నూక.

కాటమరాజు—

ఈతఁడే యాదవకథా నాయకుడు. ఇతనికి మఱి యొక నామాంతరము లున్నది.

“నరజన్మ మెత్తుటచే నలనన్న

అవుల గాచుటచే అవులన్న

పశువులకు పట్టము గట్ట పశువులన్న

కాట కోటేశ్వరుడు కాటమరాజు

కత్తేయుడు.” ఇది!

ఈతని జననము ధాతనామ సం॥ పాల్కున శుద్ధపంచమి గురు వారము. ఆనాడు యాదవులకుఁ బర్యవేక్షణము. ఈతని నాధారముగాఁ గొనియే యాదవశాస్త్ర మంతి పెరిగినది.

తండ్రి పెద్దిరాజునకు సంతానము లేకపోగా కల్యాణము సోమప్ప వరప్రసాదమున కాటమరాజును, పాపనూకమ్మయు జన్మించిరి. పెద్దిరాజు ఆర్లపెంట రణములో చనిపోగా కుమారుడు కాటమరాజు కొంతకాలము ముత్రాసుల యిండ్లలోఁ బెరుగును. ఆపై రాజ్యము చేయును. నాఁ డీతఁడు తన పశువులనుండను ఉత్తరదక్షిణధూములలో మేపుకొనుచు కాళినుండి కంచినలుకు వచ్చును. నెల్లూరిలో నలసిద్ది రాజునొద్ద పుల్లరి యొడంబడిక వ్రాయించుకొని పశువుల మేపుకొనును. ఆనల్లసిద్ది చెల్లెలు కుండ మాదేవి ధూములలో వీరు పశువులను మేపఁగా నామె యీతని పశు

వులకు నష్టము గలిగించినది. అది కారణముగా కాటమరాజునకును, నల్లసిద్దికిని నెఱగడ్డ పాడులో ఘోరయుద్ధము జరగెను. రణమున నలసిద్దియుఁ గాటమరాజును మగఁగింతురు.

యాదవులమతమున విష్ణుడే కృష్ణుఁడు. కృష్ణుడే కాటమరాజు. ఇతనిది ఆదినానారాయణవంశము. అచ్యుతా నంద గోత్రము. గురలు యాదవులుగా, గురకాంతలు గోపికలుగాఁ బుట్టి రని వారి విశ్వాసము.

ఈతనికి దెబ్బదియేడు బిరుదులున్నవి. అంభోజ బిరుదు, ప్రళయకాలబిరుదు, సింగిణీతోరణాలు, కనకసింగిణీలు. విష్ణుబిరుదు, చంద్రబిరుదు, గరుడ శామూల కనక పడగలు, పిగిలి తలాటము, పిగిలి కుచ్చులు, పంచలోహతలాట, భస్మ శంకర—యిత్యాది బిరుదులు గలవాఁడు కాటకోటేశ్వరుఁడు.

కాటమరాజు భార్య పేరు మల్లవారి గంగ. ఆర్లపెంట రణమున నాతని తండ్రి చనిపోయినపు డామె యీతని వివాహ మాదఁ గోరెను. అప్పు డాతఁడు ‘ఇప్పుడు కాదు. నీవు పోయి మల్లవారింటఁ బుట్టుము. నేను ఉత్తరధూములకుఁ బోయి దక్షిణ ధూములకు మరలు నప్పుడు నిన్ను వివాహమాడును.’ ననెను. దక్షిణధూములకు వచ్చినపుడు పాలేటిలో గంగ యీతనిని జాటనీయ దయ్యెను. అప్పు డాతఁడు గంగను బ్రార్థించును. మల్లవారు వచ్చి కాటమరాజును బ్రార్థింపఁగా కాటమరా జొక కత్తికిఁ బుత్ర కట్టి యా యింటిపడుచును వివాహమాడును. ఇతని తండ్రి యగు పెద్దిరాజునకుఁ గల శాపముచే నితనికిఁ బుత్రసంతతియే లేదయ్యెను.

పాపనూకమ్మ—

ఈమె కాటమరాజు సోదరి. చిత్రభాను సంవత్సరమున పొల్లన మాసమునందు బుధవారమునాఁ డీమె పెద్దిరాజునకును, పెద్దిమాదేవికిని జన్మించెను. ఈమె పుట్టిన యేడవనాఁడు పెద్దిరాజు గతించెను. అందుచేతనే బుధవారమునాఁడు పుట్టుట యాదవులకు నశుభమాచకము. (వివరములు పెద్దిరాజునుగూర్చిన వృత్తాంతమునం దొసఁగఁబడినవి.)

ఈమె తనం తండ్రియయిన పెద్దిరాజు మరణానంతరము ముత్రాసుల యిండ్లలోఁ బెరిగెను. పెద్దిరాజు చనిపోవుదు ముత్రాసులతో నిట్లనెను. “నాయనలారా! ఈ పాపనూకను మీరు పోషింపుఁడు. భక్తిరన్న యని యీమె సోదరుడు వచ్చి యీమెను తీసికొనిపోవును. అప్పు డతని కీమె నప్పగింతురు గాని” అని. ఆ బిడ్డను తమ బిడ్డయని తెల్పినపుడు ముత్రాసులు మంత్రప్రయోగము చేయుదురు. అప్పుడు పెద్దిరాజు ప్రత్యక్షమై యది సత్యమే యనును. ఇదియే భక్తిరన్న యీమెను గ్రహించుటకు నిదర్శనము.

కొంతకాల మయినపిదప ముత్రాసులకుఁ బేరాస కలిగెను. ఆమెను హరించినచో నామె తొలూకు ఆస్తియంతయుఁ దమదే. యని! పాపనూకమ్మను నొకగదిలో బారు దాచియొంచిరి. కొంత కాలమునకుఁ బిదప భక్తిరన్న పెద్దిరాజు సంతానమునకై వెదకుచు నా ముత్రాసులుండు నగరికి వచ్చెను. వారి నడుగ నెవరును నా విషయమై యేమియుఁ తెప్పరయిరి. రెన్నాళ్లుండెను గాని లాభము

లేదయ్యోను. మూడవనాడు ముత్రాసు లిండ్లలో వడ్లు దండుకొను చున్న యమ్మలక్కలు భక్తిరన్న యూరువదలి వెడలిపోయియుండు నని యెంచి దంపుటకు రమ్మని పాపనూకను బిలిచిరి. పాపనూకయు వచ్చి వడ్లుదంచుచు నొక సువిద్యపాట పాడును. అప్పుడు భక్తిరన్న యాచారిని బోవుచు నడిచి వచ్చి పాపనూకను దనవంటదీసికొని పోవును. సువిద్య యిది!

సువిద్య! సువిద్య! జేవ సువిద్య! సువ్వెన్నలార
సువ్వారె పాడితేయే యన్న రాడు?
పచ్చవడ్లు నే దంచి పాలెసరలోసి
పాయక నే జూతు పాలెట దారి
సువ్వారె నే నొక్కపోటు వేసేను
తఱిగే నమ్మ భనమకొండి ధాత్యరాసుల్లు
సవిడేడుమందిలో సంపదగలరాజు
ఆవులపోలురాజు అన్న కూతురిని
కాకి పడమర గంట మ్రోగింది
కాకి పోయినభక్తిరన్న కల నన్న గాడు
శిరసున్న లింగాల శివభక్తురాలు
వరుసతో 'నల్లమేడ' వదినమ్మ మాకు
ఆవలూ తీరమ్మ అద్దములో తీరు - మా
ఆడవారిలో నెల్లా అగుమంచి తీరు
మొగలితూ తీరమ్మ మొగసాల తీరు
మొగవారిలో నెల్లా ముమ్మయ్యతీరు
కాకర చెట్టు! కాయ లందమ్మ
కన్నతల్లి పెద్దమ్మకు కమ్మ లందమ్మ
గుమ్మడిచెట్టుమీద గువ్వ వ్రాలంగ
గుండములో పెద్దిరాజు కూలె గామాల
సింహము భేతాళ శిర సుత్తరించి
కాకిలో కత్తి గడిగె కరియూవులరాజు
విసూరు నన్నాలు ఎం దుంగరాలు?
ఎద్దావుల చెలికొడు మా ఎఱ్ఱయ్య రాను

ఇట్లుగా నామె
తిరుమందుల గోత్రాలు తీర్చి పాడింది
మర్లవారి గోత్రాలు మగువ పాడింది
చల్లవారి గోత్రాలు చక్కగ పాడింది
పండుమల గోత్రాలు పరగ పాడింది

అప్పుడు భక్తిరన్న యామెను తీసికొని పోయినాడు. నిద ర్శనమున గూడ నాతఁ డానందర్పమునఁ జూపెను.

భట్టావుల రాజు—

ఈతఁడు ఎఱ్ఱనూకరాజు కొడుకు. కాటమరాజు తరపున నెఱ గడ్డ పాటి యుద్ధములో సిద్దిరాజుతో నితఁడు యుద్ధము చేయును.

పయ్యావుల యెఱ్ఱయ్య—

ఈతనికి చట్టావుల యెఱ్ఱయ్య యని నామాంతరము కలదు. ఇతఁడు నలనూకరాజుయొక్క కుమారుఁడు. ఇతని తండ్రి యగు నలనూకరాజు నున్న భూపతులపై యుద్ధము చేసినపు డీతఁడును

నతని సహాయఁడుగా నుండెను. ఆ యుద్ధమున నీతఁడు జయం చుటచే బెజవాడ బెబ్బలి పెయ్యావుల యెఱ్ఱయ్య యని యాతఁ డనిపించుకొనెను. ఇతఁడు బెజవాడ కనకదుర్గ వర్తమానాది.

ఎద్దులభాషలు ఎఱ్ఱయ్య కెఱుక

యెఱ్ఱయ్యభాషలు ఎద్దుల కెఱుక

అవు! హరిమంత్రం, ఎద్దు! గురుమంత్రం

నూటికి నెలగ ఎఱ్ఱయ్యకు—

కాటమరాజు సైన్యము ఎఱగడ్డపాడులో యుద్ధము సేయఁ బోగా నాతని మందలోని పశువులు కొన్ని శకునములు తెలిపినవి. ఆ వాని వివరములేవో తెలియఁగోరి కాటమరాజు ఎఱ్ఱయ్యను బిలిచి యడుగును. 'గోభాషాంత్రములు' కొంత తెలిసినవాడిగు ఎఱ్ఱయ్య వాని వివరములను రాజున కెఱిగించును.

భక్తిరన్న—

ఈతఁడు పోలురాజునకును సిరిజేవికిని జన్మించినవాఁడు. ఈశ్వరావతారము. ఈతఁడు పరలోకగతు లయిన తన పూర్వులకుఁ బుణ్యలోకములు కలుగవలయునని వారివారి పిండములఁ గొని కాకి కేగి యందు గంగలో నిమజ్జనముచేసి వచ్చెను. ఈతనిగూర్చి యొక కథ విస్తరితీతి నిట నుదాహరింప మानीతిని.

అయితమరాజు—

ఈతఁడు పోలురాజునకు రెండవ కుమారుఁడు. కాటమరాజు నకు సోదరుని వరుస. నలసిద్దిమీఁద యుద్ధమున నీతఁడు చూపిన పరాక్రమము ప్రశంసనీయము. అల్లువాడెన్న ఈతని కుమారుఁడు.

ముమ్మయ్య—

ఈతఁడు పోలురాజునకు మూడవ కుమారుఁడు. ఈతఁడును యుద్ధమునఁ బాలుగొనును. ఇతనిది చక్కని విగ్రహము. అందు చేత నే,

"ఆడవారిలో కెల్లా అగుమంచి తీరు

మొగవారిలో కెల్లా ముమ్మయ్యతీరు." అని ప్రశస్తి యేర్పడినది.

అగుమంచి—

ఈమె పోలురాజునకుఁ గడగొట్టు బిడ్డ. భర్త ఉత్తమరాజు. వీరి బిడ్డఁడే పోచయ్య. 'అగుమంచి కథ' యని యీమెను గూర్చిన కథయే గ్రంథరూపమున నున్నది.

దానిఁ గూర్చినవివరము లింతకుఁ బూర్వమే యొసఁగఁబడినవి. ఎఱగడ్డపాటిలోఁ దనభర్తయు, సోవరులలోఁ గొందఱును నిహతు లగుట విని యాభరణాదికముల విసర్జించి యీమె సహగమనము చేయును.

గోసంగులు—వీరు ఆరువేలమంది. మంగల్లి పాడు వీరి తాణ్యము. కొంగవాలుకత్తి వీరి యాయుధము.

చినగబ్బి పెదగబ్బి చిన్నయ్యతమ్ములు

పినరంతు పెదరండు బీరన్నతమ్ములు

అశనిపాక కుమారుఁడు మసిలినాయఁడు. మసిలినాయనికుమా రుఁడు బీరినాయఁడు. ఈతఁడు మాతంగివీరుఁడు. గోసంగుల కథ పతి. కాటమరా బెల్లవారికిని తాణ్యము లేర్పఱచి తనకు తాణ్యము

నేర్పబడు పోరానితఁడు కాటమరాజును ప్రార్థించి నిష్ఠరము
లాడి మంగల్లిపాడు తాణ్యము నిప్పించుకొనెను.

చల్లవారు—చల్లభూపతికి నేడుగురుకుమారులు కలరు.
పిన్నయ్య, వేంకటాద్రి, కోనేరు, అచ్యుతుఁడు, అనంతుఁడు,
గోవిందుఁడు, పుణ్యుఁడు—వీ రందఱును కాటమరాజునకు
యుద్ధమున సాయమగుదురు. సాగలకొండ వీరితాణ్యము.

పద్మనాయఁడు—

ఇతఁడుఁ జలమకులమునకుఁ జెందినవాఁడు. 'కులమున జలమ
నాచెలిమిని గొల్ల'యని యీతనిని కాటమరాజు సంబోధించును.
ఇతఁడు కలనాయని కుమారుఁడు. కలనాయఁ డొక గోహత్యను
గావించినాడు. ఆపాత మలువదియేండ్లకుఁగాని తీరదుట!
గోహత్య కావున గోపాలమనికిఁ దాము సేవచేసినఁ గాని యాపా
పము పరిహరముకాదు. అందుచే నాతని తరువార పద్మనాయఁడు
కాటమరాజునకు మంత్రియై సేవ చేయును. అతఁ డీతనిని బావ
మఱుదిగా సంభావించును.

గంగమ్మ—

యాదవుల కులదైవ మీమె. ఈమెనుగూర్చి యీక్రింది
ప్రశస్తిని గొల్లలు చెప్పుదురు.

పండ్లెందుచేతుల భాగీరథీగంగ

జడలు విరబోసిన జాన్నావీ గంగ

మురిమురి మీస మొచ్చిన మాడులకుల రాజుల శిరసులు—

నడుముకి వడ్డాగాం కావించె కాటమరాజు

తొంబైనూలు యేళ్ల కుంభస్థలము

గావు మెదడు పెట్టెను కాటమరాజు

పన్నెండు చేతుల భద్రేకు ఆయుధాలను జెల్పె

అసురుల మర్దించు అంబువు ఒకచేత

దూతిల మర్దించు దుడ్డు ఒకచేత

పట్టెను గంగ త్రిశూలము ఒకచేత

సింగిటి ఒకచేత కరవాల మొకచేత

కత్తి ఒకచేత ఖడ్గము ఒకచేత

పరువైన దానిమ్మపండు ఒకచేత

శంకువు ఒకచేత చక్రము ఒకచేత

విరిగోల ఒకచేత.....

ఉక్క ఒకచేత డమరుక మొకచేత

బద్ది యారగించేటి పట్టెడ ఒకచేత

కట్టిన దమ్మవారు మాంఝాళి వీర

తొడిగినది గంగ తొమ్మిది మాళ్ళి

దొంతావళి రవిక

రాక్షసవన్నియ రవిక తా దొడిగి

ఈ వర్ణనము గంగస్వరూపమును చెలుపుచున్నది.

మనుమసిద్ధి—

ఈతఁడు నెల్లూరును పరిపాలించినరాజు. నల్లనీది యను నీత
నికి వ్యవహారము కలదు. ఈతఁడు అమరావతి లింగేశ్వరునికిని
బార్వతికిని బుట్టిన ముక్కంటికేఁ బుత్రుఁడు. ఈతని కెనిమిదిమంది
సోదరీలు కలరు. కుందమాదేవి యం దొకతే. సంప్రదాయముగా
మనుమసిద్ధిని గూర్చి నెప్పుడను వృత్తాంత మిది. చరిత్ర నికషమున
కిది నిలువఁజాలక పోవచ్చును.

ముక్కంటి—

ఈతఁడు అమరలింగేశ్వరస్వామికిని పార్వతికిని కుమారుఁడు
ఇతనికి నెనిమిదిమంది సంతానము. ఈతని జన్మమును గూర్చి యొక
వింత కథ కలదు. విస్తరభీతి నది యుదాహరింప మానితిని.

* * * *

కాటమరాజు కథ - భారతము

పలనాటివీరుల కథ భారతమంత పెద్దగ్రంథ మగుటచే నది
పలనాటి భారత మనియు, బ్రహ్మనాయుఁడు పలనాటి కృష్ణుఁ
డుగా, బాలచంద్రుఁ డభిమన్యుఁడుగా భావింపఁబడుటయుఁ
గార్యమపూడి కదనరంగము కురుక్షేత్రసంగ్రామరంగముగాఁ దలప
బడుటయు నెల్ల రెఱింగినవిషయమే. పలనాటివీరుల కథ
పలనాటిభారత మయినట్లే కాటమరాజుకథ యాదవభారత మనఁ
దగియున్నది. కురుక్షేత్రమునఁ బాండవులతోఁ బోరుటకు నైస్యాధి
పతి నియామకములు జరిగినట్లే యిందును నొక్కొక్క దినమున
కొక్కఁడు ప్రధానముగా యుద్ధముసేయుట గమనార్హము. అట్లును
నకు శ్రీకృష్ణునివలెఁ గాటమరాజునకుఁ బద్మనాయఁడు సలహాల
నొసఁగుచు నుండెను. అనాగత విషయములయం దాతఁడు పల్లి
కొండ సలహాల నపేక్షించుచుండువాఁడు. యుద్ధమాడువ దింతులను
పల్లికొండయే తెలుపుచుండెను.

“బలభద్రమూర్తి! యో బావ! పల్లికొండ!

చెలఁగి మన యాదవుల చేసిన యాశ

మాఘబహుళ అమావాస్య మంగళవారంబు ముప్పలు

బాగుగా తంబళ బ్రహ్మరుద్రయ్య

దళిమి గురువారాన తగఁ జల్లవారు

ఎసగంగ బొల్లావు ఏకాదశి తిథి

అమర ద్వాదశినాడు అమరవీరన్న

త్రయోదశినాడు తగ బాలరాజు

తెనయంగ శేషట నెవ్వరి వంతో?”

భారతమునందువలె నిందును రాయభారము కలదు. కనుక
పలనాటివీరుల కథను పలనాటిభారత మనినట్లే కాటమరాజు కథను
కూడ యాదవభారత మనఁదగు ననుటలో దోషములేదు.

ఒకరి అనుభవం మరొకరికి విశ్వాసం యిస్తుంది. సుఖజీవ
నానికి పూలబాట వేస్తుంది. భరింపరాని గర్భవేదనతో,
దిగజారిన మనస్సుతో జీవి కాన్ని యీడ్వవలసిన
మహిళలకు “లోధ్ర”, విశ్వసనీయమైన శరణ్యం.

“లోధ్ర” అన్నిచోట్లా లభ్యమవుతుంది.

చర్మ సౌందర్య మును చేకూర్చు సబ్బులు

చర్మసౌందర్యం అకస్మాత్తుగా సంభవించేది కాదు. పట్టువంటివర్షముగలనుండ రాంగు లందిరును చర్మ పోషణ విషయమున ఆపార మైన శ్రద్ధ తీసికొనేవారే.

అందుమైన చర్మాన్ని కోరేవారందరికీ “కామినియా సబ్బులు” అవసరమైనవి. అవి చర్మరంధ్రాలలో ఉండే మాలిన్యాలను కడిగివేయటమేగాక చర్మాన్ని సున్నితంగా మృదువుగా చేస్తవి. శతనైన పరిమళము కలవి. వివిధ పరిమళములలో దొరకుతవి.

KAMINIA MRUG KASTURI SOAP. (Regd.)

“కామినియా” సబ్బులు

స్నానం చేయుటలో నూతనానందం కల్పిస్తవి. బైట్ గోడ, దిల్లహార్, చుంబరం, లజంబిగు మొదలైన వివిధర కాలవి దొరకుతవి.

ప్రశస్తమైన ఈ టూ యి లె ట్ సబ్బు లను నేడే వాడి చూడండి.

అందమైన చర్మము

చర్మపోషణకు తగు శ్రద్ధతీసుకోవటంవల్ల వస్తుంది

కామినియా స్నో

(రిజిస్టర్డ్)

తీవ్రమైన ఎంజ, మూరంతో నిండిన వేకిగాళ్ళు, పొడిగాలి-పిటిబారిన పక్కలులు సాధారణంగా ఎంపెడిబ్బ తినకుండా గాని, కమిలిపోకుండా గాని, బొబ్బలు తేలకుండా గాని ఉంపటం కష్టం అయితే కామినియా స్నో ఉపయోగించండి. అది మీ వర్మమును లాల్లిగా కొప్పాడుతుంది.

లావణ్యమైన ఈ స్నోను నిత్యం వాడితే మీ చర్మం బిడ్డల చర్మంలాగు సున్నితంగా ఉంటుంది.

సోల్ ఎ జంట్లు

అంగ్లో-ఇండియన్ ట్రేడ్ & కెమికల్ కం.,

285, జుమ్మామసీదు, బొంబాయి-2

జగద్విఖ్యాతి గాంచిన జాండ్రపేట చూరము

(రిజిస్టర్డ్ ట్రేడ్ మార్కు)
గ్యారంటీ!
వాడిచూడండి!!

నంజా, పొంజువ, గుల్మ, బ్యాక్లోగములు, ఉన్నావములు, రక్త ప్రసరము, శ్వేతప్రసరములు, మొదలగు సర్వ వ్యాధులను నివారించుటలో గొప్ప పతా స్త్రము వంటిది.

వైద్య కేఖర, గుత్తి నాగయ్య

రిజిస్టర్డ్ ఫిజిషియన్

1 పొట్లము వాడిన 15 రోజులకు నొప్పి ముప్పును.
15 రోజులకు సరిపడే పొట్లము 1-క రు 5-0-0.

శ్రీ వెంకటేశ్వరాయర్జేదాలయం,

జాండ్రపేట. (నయా) బీరాల, గుంటూరు జిల్లా.

శ్రీ గురురాజ ఇంట్రిప్రియల్స్

మాన్యుఫాక్చరింగ్ & సెల్లింగ్ ఏజెంట్లు
ది యస్టాంట్ సోపు & కెమికల్స్ లిమిటెడ్
బెంగళూరు

మెన్స్ యం. పట్టాభిరామ్ & కంపెనీ

అరండల్ పేట, గుంటూరు, వారు

16 మార్చి 1953

నూడి, ఆంధ్ర జిల్లాలకు తమ సోల్ సెల్లింగ్ ఏజెంట్లుగ నియమింపబడిరని ప్రకటింప సంతసించుచున్నారు.

అంధ్రదేశమున వ్యాపారవివరములకు వారికి
ప్రాయగోరడమైనది.

నూతన సంవత్సరము మా ఖతాదర్శందరకు,
సంతోష, సంపదలను ఒసగుగాక.

మంజీర'

“ధాకరథి”

ఎవరి గజ్వల రవళితే నీవు! మంజీర!

ఎవరి కజ్వల బాష్పధారవే! మంజీర !

నీవు పారిన దారిలో ఇటుదండాలు

నీవు జారిన జాడలో అమృత భాండాలు

నీవు దూకిన నేల మాకు విద్యున్నాల

నీవు పోకిన పథము మాకు చైత్రీరథమ్ము

ఎవరి కొరకయి పరుగులెత్తి వచ్చితివి?

ఎవరి జూచి తటాకమైనిల్చి పోతివి?

నా తెలుగు నింగి నీడల నడచి నడచి

తెలుగు నడకలు నేర్చుకో గలిగినావు;

తెలుగు కవి కలమున ముషీజలమువోసి

ప్రాయమని నావు తీయని పదము నొకటి

జీరలు వడ్డనా గళముజేరి నవధ్వని పుక్కిలించు మం

జీరవు నీవు; నీవెలుగు జందెడి చక్కని దేహయప్తికే

చీరలు కాన్కతేగలను చెప్పము? తెలునదీ! తెలుంగు బం

గారపు రంగు లద్దిన నిగారపు కావ్యదుకూలముల్ వినా.

నీ నీలాల జలాల చేలములలో నిద్రించు నాకాళ మం

భో నిర్మిద్ర పయోద గర్జనముతో ప్రోద్యన్నహా విద్యుదు

ల్కానీకమ్ములతో నదా నలిల ధారా రమ్య వర్షాముతు

స్థానమై కృషిక ప్రజావళి బుభుక్షా శాంతి గావించుచు

ఆకలి తీర్చుకన్న ఘనమైన మహా యజనమ్ము కానదీ

లోకమునందు; నీ మనసులో నొకనాడు తదీప్సితమ్ము చీ

కా కొనరింప వాకవయి, కాలువవై, ఝురివై, తటాకమై

మాకొరకేగు దెంచితి నుమా! కమనీయ పయో భరమ్మున

* ఈయమ బాలగిరి కనుమల్లో ఉద్భవించి తెలుగింటికి జారివచ్చిన తెలంగాణ ముద్దుబిడ్డ. ఈమె చల్లనిమాపుల జల్లులకు మూడు లక్షల ఎకరాల ఎర్రని ఎడారి పచ్చని పంట చేసుగా పరిణమించింది. ఈవిడ దూకుళ్లకు విద్యున్నాల లుద్భవించి పల్లె పల్లెకూ కాంతిని ప్రసాదిస్తోన్నాయి. గంజి దొరకని కర్షకులకు అప రంజి దింపిన నదీమతల్లి—మంజీర.

శిలగా నే గిరిసీమ నుండితివా మంజీరా! శతాబ్దాలు ని
శ్వల వృత్తి పలుకేనిలేక నొక వృక్షచ్ఛాయ దుష్టాత్ము గుం
డలలో ద్వేషమువోలె ఇంచుకయినన్ వృద్ధ్యమ్ముగా; కిష్ట క
న్నుల నీరై ఇటుజారినావు దయతోనో, ప్రేమ భావాననో!

నిను కరగించి తెచ్చిన పుసీతుడెవం? డతనిన్ భగీరథుం
డనవలె; వాడు నాతెలుగు టంగణ మందలి ముల్ల దుబ్బులన్
తునియలు కొట్టి ఈచెరకు తోటలు నాటి, హలమ్ము గ్రుమ్మి భూ
మిని ప్రసవింపజేసి పసిమిన్, మిసిమిన్ పెకలించె దండిగా

ఆతడు నేల దున్ని బ్రతుకంతయు పస్తులు పన్నరైతు మా
పోతనయేమో! వాని వడవోతలలో కవితా ప్రపంచ మా
పాత మనోహరమ్మయిన పల్కు జగద్విది తమ్ము! వాని సం
గాతమునీకు కావ్యతను కల్పన చేసినదోయి, వాహిని!

ఒకట నదివయి, ఒకచోట ఒదిగి ఒదిగి
*సాగరమవై చలింపక దాగియుంటి
వెంత సౌమ్య స్వభావమోయీ! పరుంగు
లిడు మనస్సును బంధింప దొడగి నావు.

‘ఇందూరు మండలం’ బెందాక నీనీటి
తడి తాకి తీయని తనము నొందు,
నా తెలంగాణమ్ము గీత సృత్తములతో
నెందాక నిన్ను పూజించుచుండు
నెందాక నిరుపేద లంది నీ జలధార
పండితుని కొల్లగా పైరుపంట,
ఏ కవీశులు నీ మహాకావ్యత నెరింగి
తమ కలమ్ములకు సౌందర్య మిడుదు.

రంత చాక మహీ మండలాంతరమున
నీ వెలుంగుకు రవ్వంత నీడరాదు;
దివ్య గోదావరీ గృహాంతికము నందు
నీ విలాసమేనాటికి నిలిచిపోడు.

రుద్రవీణ తీవ మాదిరి జం జమ్మని
తరగలెత్తి వచ్చుదాన వీవు;
నా మనస్సులోన నాదాలు కల్పించి
స్పందనమ్ము నేర్పజాలి నావు

నా తెలుగు వీణవోయిన మూర్ఖునలు నేడు
నీవుగా పారి నిండినవి నా భూమిలో:
ఇక ఎన్ని చెరకు తోటలు పండవీ చోట!

యెవ్వరే యెదురొచ్చి* ఏడు పాయలు చేతి
రవ్వల్ల వీణగా రాగమొత్తిరి నిన్ను?
'ఏడుపాయల దుర్గ' యేమన్నదే నిన్ను?
యేమన్నదే నిన్ను యేడుపాయల దుర్గ?

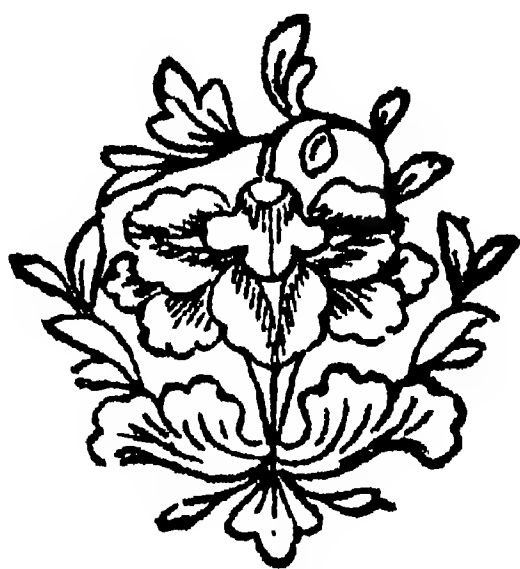
(మంజీర మానభంగం)

“ఏడుపాయల దుర్గ యెదురుగా వచ్చింది,
పాడు కొమ్మన్నాది, పరుగులిడ మన్నాది,
స్వర మొక్కపాయగా సాగిపోమ్మన్నాది,
బంగారు పండించి ప్రజల కిమ్మన్నాది.”

(మంజీరకు విశ్రాంతి)

అదిగో హాసంతికలు అదెనుమ లలంతికలు
అదిగో శామంతికలు అదిగో వాసంతికలు
జయ దాయకములు సంశయ మాయకమ్ములు
ప్రియకరము లమృత పిచ్చిలము లుజ్వములు
మిట్టలెక్కి యెక్కి గుట్టలు దిగజారి
త్రోవ గడిచి వచ్చి నావు నీవు;

మిగుల శ్రమలు గొన్న మిసిమింతు రాలవు
నేడ జేరు మీ ఉగాది చెంత!
ఎవరి గజ్జెల రవళినే! నీవు మంజీర!
ఎవరి కజ్జల బాహు ధారవే! మంజీర

*మెదకు మండలంలో ఒకచోట ఈమె యేడు పాయలుగా చిలుగొంది.

యేడు పాయలుగా మంజీర చీలినచోట 'ఏడుపాయల దుర్గాదేవి' పలిసింది. వాతరకూడా యేటేటా జరుగుతుంది.

ఆంధ్రదేశ ఖనిజసంపద

శ్రీ ఎ. వి. రాస్కర్

ఆంధ్రరాష్ట్రవారణాశ్రమ త్వరలోగానున్నట్లు వార్తా పత్రికలు, ఉద్దండనాయకుల ప్రసంగములు తెల్పుతున్నాయి. వివిధ గతుల ప్రయత్నములు సాగించి, ఎంతోకాలముగా వేచి చూచుచుండిన ఆంధ్రులముందు ఒక ఆశాభాస పొడ చూపింది. అది నిర్దుష్టంగా నిలిచే అవకాశాల చాలా కన్పిస్తున్నాయి.

ఈ శుభసమయంలో ఆంధ్రరాష్ట్ర స్థానిక పరిస్థితులు ఆమాలాగంగా తెలుసుకోవలసిన, అవసరం, బాధ్యత ప్రతీ ఆంధ్రుడి మీదా ఉన్నాయి. ఈ సందర్భంలో పెక్కుగు వివిధరీతుల ఆంధ్ర రాష్ట్రస్థాపనలో ఉన్న లగువు బిగువులు, ఆర్థికంగాను, సామాజికంగానూ, వ్యావహారికంగానూ, వ్యక్తికరించారు. ఖనిజసంపదలో ఆంధ్రరాష్ట్రస్థితిగతులను తెల్పడమే ఈ వ్యాసముయొక్క ముఖ్యోద్దేశము.

ప్రకృతి శాస్త్రరీత్యా ఖనిజసంపద ముఖ్యంగా కొండప్రదేశాలలో ఎక్కువగా అగుపిస్తుంది. ఈ విషయంలో ఆంధ్రదేశానికి వెన్నెముకవలెనున్న తూర్పు కనుమలు, కడప కర్నూలులోనున్న కొండలుతో సహా చాలా ఖనిజసంపద గల్గినట్లుగా తెలియగలదు. దానివెనుక గోదావరి, కృష్ణల లోయలుగూడ ఒకవిధముగా సారవంతములే. వీటి అన్నిటిని బలపరచినచో మనరాష్ట్రములో అధిక ఖనిజసంపదగల్గిన ప్రదేశములు చాల గలవనియు, వాటిని తగురీతి ఉపయోగించుకొనుముందు వృద్ధి యొనర్చుకొనుట మన విధానికముగా కన్పడును.

భూగర్భ శాస్త్రజ్ఞులు విభులముగా తెల్పినవిధముగా దక్షిణ భారతమున ముఖ్యముగా ధారవారు రాళ్ళు (Dharwar rocks) ఖాండలైటులు (Khondalites) కడప, కర్నూలు కూటములు (Cuddapahs and kurnools), గోండ్వానాలు (Gondwanas), దక్కను లేగడిరాళ్ళు (Deccan paps), ఎర్రలాటిరైట్లు (hafentes) వయస్సు గల రాళ్ళు గలవు. మన ఖనిజసంపద అంతయు వీనియందేయున్నది. ఈరాళ్ళే యేభాగములలోనున్నవో, వానిలో ఉన్న ఖనిజము లేవియో తెలుసుకోవలసిన అవసరము గల్గినది.

ధారవారురాళ్ళు చాలా లాభకరమైన ఖనిజములను మనకు గల్గించుచున్నవి. వీనిలో ముఖ్యముగా అగ్రకము ఎన్నుకొనదగినది. ఈ అగ్రకము భారతదేశమందలి ఒక ముఖ్యమైన ఖనిజసంపద. దీనిని భారతదేశము అధికముగా ఎగుమతులుచేసి ధనార్జన సేయుచున్నది. ఆంధ్రదేశమున అగ్రకము దొరకుచోటు ముఖ్యముగా నెల్లూరుజిల్లా. ఇది భారతదేశము అగ్రకములలోగూడ పెద్దన్నది. ఇచ్చటనుంచి చాలకాలమునుండి ఎక్కువగా అగ్రకము,

ఇంగ్లాండు, అమెరికాలకు ఎగుమతి చేయుట పరిపాటి. ఇచ్చట ముఖ్యముగా మస్కవైటు (Muscovite) అను అగ్రకము దొరుకును. ఎక్కువగా ఇదియే పరిశ్రమలలో ఉపయోగపడునట్టి అగ్రకము.

ఈ ధారవారురాళ్ళలోనే ఇనుము, ఖనిజదూపములో దొరుకుచున్నది. కాని దీనిపేరు పెద్దగా భారతదేశసంపదలో పెక్కునబడలేదు. విలయన భారతదేశమందు పెక్కుగనులలో దీనికన్న ఎక్కువ విలువగల ఖనిజము దొరుకుచుండుటయే. ఇనుము ఆంధ్రదేశమున, క్రిష్ణ, కర్నూలు, కడప, విశాఖపట్నము, బళ్లారి, మొదలగు ప్రదేశములలో దొరుకుతున్నది. రాగి ఖనిజములుగూడ ఈవిధముగానే 'ధారవారు'లో గుంటూరు, నెల్లూరు, కడప, బళ్లారి ప్రదేశములలోనున్నట్లు తెలియుచున్నది. బంశారము అనంతపురములో ముఖ్యముగా దొరుకుచున్నది. తూర్పుగోదావరి, బళ్లారి ప్రదేశములలోగూడ గలదు.

ఈ ధారవారురాళ్ళలో, గ్రానైటు (Granite) అనుబహురాళ్ళు ఎక్కువగా కలవు. వీటినిన్నిటిని బంగళాలు కట్టుటకు, రోడ్లువేయుటకు ఉపయోగించుచున్నారు.

తరువాత పెక్కునబడిన ఖాండలైటులలో పెక్కు ఖనిజములు దొరుకును. ఈ తూర్పుకనుమలలోనున్నవీ రాళ్ళే. హిందూదేశమునకు ప్రపంచ ఖనిజసంపదలో ఒకస్థానమును తెచ్చిన మాంగనీసుఖనిజము ఈ రాళ్ళలో దొరుకును. ఈ ఖనిజపుగనులకు నిల్వలకు ప్రసిద్ధిగన్నది విశాఖపట్నంజిల్లా. దీనిని విపరీతముగా మన దేశము ప్రదేశములకు సంప్రదించు ఖనిజసంపదను తగ్గించుకొనుచున్నట్లు పెక్కుగు శాస్త్రవేత్తలు తెల్పుచున్నారు. మాంగనీసు బళ్లారిలోనూ సమృద్ధిగా దొరుకుచున్నది. కర్నూలులోగూడ ఉన్నట్లు తెలుపబడినది. ఫ్లోగోపైటు (Phlogopite) అను అగ్రకము విశాఖ, గోదావరి, కృష్ణ జిల్లాలలో దొరుకుచున్నది.

ఈ ఖాండలైటులలోనే గ్రాఫైటు (Graphite) అను ముఖ్యమైన ఖనిజముగూడ దొరుకుచున్నది. ఇది గోదావరిజిల్లాలో విశేషముగాను కృష్ణ, విశాఖ జిల్లాలలో కొద్దిగానూ ఉన్నది. పెక్కు ఖనిజములు గోదావరి, విశాఖజిల్లాలలో ఉన్నవి కాని వాటిని ప్రత్యేకము పరిశ్రమలలో ఉపయోగింపవలసినవే. ఉదాహరణగా: (1) కోరండిం (Corundum) (2) సిలిమనైటు (Sillimanite) (3) కయనైటు (Kyanite) (4) గార్నెట్టు (Garnet).

కడప, కర్నూలుకూటములలో చక్కనైన ఉపయోగకరమైన పెక్కు ఖనిజములున్నవి. మనదేశమునకు చాలగా పెద్దన్న

వజ్రరాజములు ఈ కూటములలోని రాళ్లలోనివిగా తెలియుచున్నది, "గోల్కొండ వజ్రములు", "గ్రేట్ మొగల్" మొదలైనవి బంగనపల్లి, కొల్లూరు, (కృష్ణ), వజ్రకరూరు, మొదలగు కడప, కర్నూలు, కృష్ణ, గుంటూరుజిల్లాలలోని ప్రదేశములనుండి వచ్చినవే. ప్రస్తుతము బ్రిటిషు ప్రభుత్వమును పాలించురాణి కిరీటమునందున్న "కోహినూరు" వజ్రము కొల్లూరునుండివచ్చినట్లుగా తెలియుచున్నది. ఇప్పటికిని చాలగా కృష్ణరేవులో వజ్రములు దొరుకుచున్నవనియు, వాటిని తగురీతి సామగ్రి చేసికొనుచున్నట్లును వాడుక.

సీసము, యశిదము కర్నూరుజిల్లాలో దొరుకుచున్నవి. ఇంకే గాక కడప, గుంటూరుజిల్లాలలోగూడ దొరుకుచున్నది. ఈ ప్రదేశములలోనే కొంత ఖనిజములుగూడా కలవు. ఈ ఖనిజములన్నియు ఎక్కువ లాభకరముగా ఉపయోగపడవివి అని మాత్రము ఇంత దరకు దానికై చేసిన పరిశోధనలవలన తేటతెల్లమైనది.

ఆస్ట్రోఫాసు (Asbestos) ఖనిజము చాలా ఎక్కువగా దత్త మింపలయలో గనులద్వారా బయలుపరచుచున్నాడు. దీనికి పెక్కు ఉపయోగములుండుటచే ఇది ముఖ్యఖనిజములలోనొకటి. టాలక్ (Talc) గాని అను స్టియైటు (Steatite) అను మన్నటి పెత్తెని గాని దత్తమింపలములలో చాలగా దొరుకుచున్నది. పెల్లూరు, విశాఖపట్నములలోగూడ ఈ రాయిఉన్నట్లు తెలియును. ఇతర ఖనిజములు జెన్డ్రోసైట్, ఓఖర్-దత్తమింపలమును ఎక్కువగా శ్రవ్య పీఠగునంత నిల్వలున్నవి. చిరునురాళ్లు, లేక చాపరాళ్లు (Slabs), గుచ్చుపురాళ్లు (Limestones) గూడ గుంటూరు, దత్తమింపలములనుండి దొరుకుచున్నవి.

గోండ్వానారాళ్లలో ముఖ్యముగా బొగ్గు లభించుచు తూర్పు, పశ్చిమగోదావరిజిల్లాలలో రాక్షసి బొగ్గు లాభవాయకముగా పనిచేయుగల్గినంత నిలువలుఉన్నవి. వీటిని సరియైనవిధముగా ఉపయోగపరచుకొనవలసిన బాధ్యత చాలగా రావోవు ఆంధ్ర రాష్ట్రప్రభుత్వముపై గలదు. రింగాల, తోటపల్లి, చెవిడినూరు ప్రదేశములలోనున్నదిగాక చెరుదనూరు, చింతలపూడి మధ్యభాగములపైగూడ తగురీతి పరిశోధనలు జరిపి దానియందలి నిల్వలు కనుగొనవలెను. వీటినిన్నిటినిబట్టిగూడ ఆంధ్రలో కావలసినంత రాక్షసిబొగ్గు కలదని, దానినే గనుక బయటకుతీసినచో ఇతర రాష్ట్రములనుండి దిగుమతిచేసుకొనవలసిన అవసరము కనుపించదు. ఈ గోండ్వానారాళ్లలో కట్టడములయందు పయోగపడు ఇసుక రాళ్లు (Sandstones) దొరుకుచున్నవి.

తరువాత తెలుసబడిన దక్కను లేగడిరాళ్లు విరివిగాతూర్పు గోదావరిలో రాజమండ్రివద్ద దొరుకును. ఈ రాళ్లయందు సర్వ సాధారణముగా చక్కని స్ఫటికములు, వివిధ ఆకృతులలో దొరుకుచుండును. వానిని చెక్కి, సానబెట్టినచో చిన్ని వజ్రముల రూపము వచ్చుటచే విరివిగా ఉపయోగపడును. కొన్ని ఉదాహరణ గల స్ఫటికములు (amethysts) చాల విలువగలవిగా వర్ణకీర్తింపబడినవి. ఈ లేగడిరాళ్లను విరివిగా కట్టడములయందు, రోడ్లు వేయుటకుగాను ఉపయోగింతురు.

తెల్లని నటువంటి బంకమున్న (clay) ఈ గోండ్వానారాళ్లయందు దొరుకును. విశాఖపట్నము, గోదావరి జిల్లాలలో ఇది దొరుకుచున్నట్లు, దానిని పోర్సెలీను, సిరామిక్స్ తయారుచేయుటకు ఉపయోగించ వచ్చుననియు, తెలియుచున్నది. బంకముట్టి దొరుకు అవకాశములు, చాలవోల్ల గలవు.

ఎర్ర లాటిరైటు గాళ్ళు ముఖ్యముగా విశాఖజిల్లాయందు గలవు. దీనికి ప్రకృతి వ్యభావముగా ఉన్న ఆ ఎర్రరంగువలన దీనిని పెయింట్లలో ఉపయోగించు. ఓఖర్ (ochre) గా వాడుదురు. ఈ ఓఖర్ దత్తమింపలముండే గాక పెక్కు ఇతరమింపలములలో గూడ దొరుకును.

ఇంతవరకు వైన తెల్పుచున్నట్లు ఆంధ్రదేశపు ఖనిజసంపద కొంతవరకు తెలియగలదు. దాని ఇంతవరకు వైవానిలో రానివి కొన్ని ఖనిజములు కేర్చొనక తప్పదు.

మానక్రైటు (Monazite) అను ఖనిజము ఈమధ్య జరిగిన పరిశోధనలవల్ల, ముఖ్యముగా విశాఖపట్నపు సముద్రపు తీరద్వారద్దమున్న ఇసుకలో చాలగా ఉన్నట్లు తెలియుచున్నది. మొత్తము ప్రపంచ ప్రఖ్యాతిపొందిన నిల్వలలో పెక్కు రుణిమనూర్కురు సముద్రపు తీరమునందే ఉండుటచే మానక్రైటు, హిందూనేశములో చాల లెక్కవ ప్రదేశములందు గలదు. ఈ ఖనిజముతో కూడుకుని ఇల్మెన్ టైటు (Ilmenite), గార్నెట్టు (Garnet) దొరుకుచున్నవి. ఈ గార్నెట్టు కృష్ణ, పెల్లూరు, గోదావరి జిల్లాలలోగూడ గలదు. చాలా అరుదుగా గొర్రుకు ఖనిజములైన సమార్స్కైటు (Samaraskite) కొలంబైటు (Columbite), బెరిల్ (Beryl) పెల్లూరులో దొరుకుచున్నవి. క్రోమైటులు ఎక్కువగా పెల్లూరు, విశాఖజిల్లాలలో గలవు. క్రోమైటు (Chromite) కృష్ణజిల్లాలోనూ, బిస్పము (Gypsum) పెల్లూరు జిల్లాలోనూ దొరుకుచున్నవి.

చాల ముఖ్యమైన ఈ ఖనిజములుగాక మరికొన్ని ఖనిజములు ఆంధ్రలో ఉన్నట్లు తెలియుచున్నది. కాని అవేవియును ఖనిజోత్పత్తికి సహాయపడవు. కాబట్టి వానివిషయ మంతగా ప్రస్తావించ వలెకదు.

ఇంతవరకు జరిగిన పరిశోధనలవల్ల ఉన్నట్లుగా వేరీక ఈ ఖనిజములు అన్ని ఉన్నవాటిలో కొంతమూలము అను మాట చెప్పక తప్పదు. ఇంకను వోళ్ళ వచేచుని ప్రదేశములు పెక్కులు గలవు. భూగర్భమున రేడి ప్రములైన వానిని ఎరికొనుటలోని కష్టనిష్ఠురములెన్ని అయినను, బాధ్యత, అవసరము మన కెక్కువగావున అతిత్వరలో, అనుమా న్నాపడివైనవి, శోధనలు జరుపకుండా ఉండి పోయినవాటి విషయమై తగురీతి విచారణ జరుపవలసిన పని ఆంధ్ర రాష్ట్ర నిర్మాణమున కొనుగోలుచుచున్నది. అశ్చివ్వనల్ల ఇంతవరకు మొదలుపెట్టి విడిచిపోబడిన గనులను తిరిగి ఉద్దేశపరచినచో చాలా లాభకరము. ఈ విషయమై తగు చర్య రావోవు ఆంధ్రరాష్ట్ర నాయకుల ముందుపనిగా ఉన్నచో ఆంధ్ర చాలగా తక్కిన రాష్ట్రములమీద ఆధారపడివలసి యుండును.

ఖనిజములు వివిధప్రదేశము లందున్నట్లు తెలుసుకొనిన వెనుక, వాని ఉపయోగములగూడ తెలుసుకొనుట విధానకము. ఈ క్రింద వాని ఉపయోగము లొకదాని వెనుక నొకటి ఇవ్వబడినవి.

అభ్రకమునకు గల లక్షణములలో నెల్ల ముఖ్యమైనది, విద్యుత్చక్తిని ప్రవహింప చేయకపోవుటయే. దీనివలన అభ్రకమునకు చాలా ఉపయోగము దొరకినది. విద్యుత్ పరికరములందు పెక్కు వానిలో అభ్రకము నుపయోగింతురు. పెట్రోమాక్సు దీపములకు గాజు బదులుగా దీనిని వాడుదురు. ఇవియే గాక వేడిని నిరోధించ వలసిన కుమయములలోగూడ దీనికి ఎక్కువ పనిగలదు. పెయింట్లలో అభ్రకపు పొడుము వాడబడును.

మాంగనీసు ఖనిజము రసాయన పదార్థములలో ఎక్కువగా వాడుదురు. దీనితో బాటర్లీలు తయారుచేయవచ్చుననియు అవి బాగుగా మనగలవనియు శాస్త్రజ్ఞులు తెలియజేసిరి. మాంగనీసు మిశ్రణలోహములు తయారు చేయుటకుగూడ ఉపయోగింతురు.

గ్రాఫైటు ఖనిజము పెయింట్లలోనూ, పెన్సిల్లోనూ, ఎలక్ట్రోడులయందు వాడుటయే గాక మాసలుగా తయారుచేయుదురు. ఈ మాసలు ఎంత వేడి నైనను నిరోధించగలవు. చాలా ప్రదేశములలో ఈ మాసలు తయారుచేయబడుచున్నవి. ఇది నున్న టి ఖనిజము గాబట్టి దీనిని ల్యూబ్రికేటర్ గా ఉపయోగింతురు.

కోరండం చాలకఠినమైన ఖనిజములలో నొకటి. దీనిని గరుకు కాగితములు తయారుచేయుటకు గాను ఉపయోగింతురు. గార్మెట్ అను మరియొక ఖనిజమును ఈరీతిగానే వాడుదురు.

సిల్లిమనైటు, కయనైటు ఎక్కువగా వేడివల్ల పుట్టిన ఖనిజములు గావున వేడి నిరోధకశక్తి వీటికి ఎక్కువ. దానివలన వీనిని పెద్ద ఫర్నేసుల లోపల ఇటు కలరూపములో తయారుచేసి పెట్టుదురు (Refractory). అది ఎంత వేడికైనను కరుగక ఇతరపదార్థములను కరుగజేసి లోహములను విడివరచును.

ఆస్ట్రెస్టాసు నిప్పు కెదురాడు ఖనిజము. దీనిని పెంకులు గానూ, కేకులుగానూ, సిమెంటుతో కలిపి తయారుచేయుదురు. ప్రత్యేకముగా ఇంజనీరింగ్ పనిచేయువారి దుస్తులలోగూడ దీనిని వాడుదురు.

టాల్కు, స్టియట్రైటు, ముఖ్యముగా ఫేసుపొడరు తయారు చేయుటకు, వాడుదురు. సోపులలో పెయింట్లలో గూడా దీనిని వేయుదురు. ఈ రాయి, అతి నున్నగానుండి, కఠినముగా నుండక పోవుటచే దీనినుండి చక్కని బొమ్మలు చెక్కుదురు.

బైరైటీసుయొక్క ఉపయోగములలో కెల్ల ముఖ్యమైనది పెయింట్లలో దాని అవసరమే. ఇది అతి బరువగు ఖనిజముగుటచేత, పెయింట్లకు కొద్ది సరుకుతో ఎక్కువ బరువుజూపుటకుగాను దీనిని వాడుదురు. దీని నందువల్లనే ఫిల్లర్ (Filler) అని అనుట వాడుక.

జిప్సము అను ఖనిజమునుండి ప్లాస్టర్ ఆఫ్ పేరీస్ తయారు చేయుదురు. ఎఱువుగా దీనిని ఇతరమైన ప్లాస్టీకులతో కలిపి వాడుదురు. సిమెంటులో దీనితోపాటు నున్న పురాళ్లను గూడ ఉపయోగింతురు.

రాక్సి బొగ్గుయొక్క ఉపయోగములు వేరే తెల్పనవసరము లేకపోయినప్పటికీ, రసాయన పదార్థములు గూడ వీనినుండి తీయుదురని చెప్పక తప్పదు.

స్ఫటికములు చాలవరకు సానబెట్టి వజ్రములుగా అమ్ముదురు. వీనిని ఆభరణములలో సర్వసాధారణముగా ఉపయోగింతురు.

మహా అరుదైన మూలపదార్థములు (Rare earths) దొరకు మానజైటు, సామర్స్క్యైటు, కొలంబైటు బెరీల్ యొక్క ఉపయోగము పెక్కుగ శాస్త్రోత్తర్యయే ఉన్నవి. అవిగాక మానజైటు లోని థోరియమ్ (Thorium) ను పెట్రోమాక్సు మాంటిల్స్ లో కొంతనిచ్చుటకు గాను వాడుదురు. బెరీల్ లోని బెరీలియము, ఆంటింబాంబునందరి గొలుసు ప్రయోగమును (Chain reaction) వేగిరపరచునట.

ఇల్మినైటు ఖనిజమునందలి టైటానియం రంగు, (Pigment) కై వాడుదురు. క్రోమైటును క్రోమిస్టీల్ (Chromic Steel) మిశ్రణలోహమునకు, బట్టల ఖాకీరంగునకు, రసాయనిక పదార్థములకు ఉపయోగింతురు.

